

GOSPA SINJSKA

GODIŠTE LIII.

GLASILO SVETIŠTA I ŽUPE GOSPE SINJSKE
VELIKA GOSPA, 2026.

BROJ 2

Izdavač:

Franjevački samostan Sinj
Fratarski prolaz 4, 21 230 Sinj
Tel. 021/707 010
www.gospa-sinjska.hr
gospa.sinjska.svetiste@gmail.com
zupa.sinj@gmail.com

Odgovorni urednik:

fra Marinko Vukman

Glavni urednik:

fra Antonio Mravak

Uredništvo:

Monika Vrgoč
fra Gabrijel Hrvatinić
fra Josko Kodžoman
fra Marinko Vukman
fra Frano Doljanin

Lektura i korektura:

Ivna Cvitković

Grafički urednik:

Silvio Družević

Naslovna fotografija:

Zvonik bazilike Gospe Sinjske

Posljednja stranica:

Fra Mijo Kotaraš, poprsje ispred
župne crkve u Otoku

Foto:

Župni arhiv
Petar Malbaša
Roko Pavlinušić
Ivan Alebić

Tisak:

Jafraprint d.o.o., Solin

Žiro račun:

Franjevačka provincija
Presvetog Otkupitelja -
Franjevački samostan Sinj
HR 0923400091110099301
- PBZ banka

Sadržaj

fra Marinko Vukman

Velika Gospa - povezanost i zajedništvo Sinja i Chicaga u Franjinoj
godini 3

Dinko Aračić

Bl. Djevica Marija u pobožnosti Franje Asiškog 5

fra Antonio Musa

120 godina slavlja Velike Gospe u Chicagu 9

Anita Librenjak

Likovno naslijeđe sakralnog prostora bazilike Čudotvorne Gospe
Sinjske 12

fra Gabrijel Jurišić

Podaci o djelovanju fratara u Sinju 20

don Marko Trogrlić

Benediktinci i hrvatski narod 24

O. fra Nikola Gabrić

Zaboravljena Alka 28

O. fra Mijo Kotaraš u zapisima i sjećanjima fra Jerka Lovrića 39

Godina sv. Franje u Župi i Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske 43

Stopama svetoga Franje 44

Blagoslovljena nova kapela i dvorana za hodočasnike 48

Uređen prostor krstionice u bazilici 51

O kompoziciji brončanog relikvijara za relikvije svetih franjevac u
sinjskoj bazilici 52

Obnova kipa sv. Franje 53

U spomen na ubijenu braću franjevac 54

Vivat, crescat, floreat ad multos annos! 58

Uzvratni posjet talijanskih učenika našoj Gimnaziji 59

Državno natjecanje iz povijesti 59

Predstavljanje na smotri srednjih škola Splitsko-dalmatinske
županije 60

Iz života u franjevačkom sjemeništu 61

Iz života Svetišta i Župe 63

Na zgradi Samostana postavljena spomen-ploča u znak sjećanja na
ratnu bolnicu 74

Održan peti, jubilarni kongres *Dani duhovne baštine marijanskih
svetišta* 75

Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske dobilo defibrilator – vrijedan dar
Kluba Sinjana u Zagrebu 78

Prijavljene hodočasničke i druge grupe koje su posjetile Svetište
Čudotvorne Gospe Sinjske 80

Velika Gospa - povezanost i zajedništvo Sinja i Chicaga u Franjinoj godini

fra Marinko
Vukman

Slavlje Uznesenja Blažene Djevice Marije – Velike Gospe sa sigurnošću je jedan od dana u godini kad su nam crkve najposjećenije, a marijanska svetišta puna hodočasnika koji se slijevaju poput rijeke ususret Majci Mariji. Mnoga od tih marijanskih svetišta prepoznata su u narodu kao posebna i sveta mjesta, mjesta iznimne Božje blizine. To je osobito vidljivo i dirljivo u Gospinu Sinju koji je tih dana prožet molitvom i radošću, vrevom života.

Velik je broj hodočasnika koji za devetnicu, a osobito za samu svetkovinu, poduzimaju i dulja putovanja. Dolaze naši Hrvati koji rade i žive u stranim zemljama, voze se satima ili lete u zrakoplovima po ljetnoj vrućini kako bi se našli pred dragim i nježnim likom naše Čudotvorne Gospe Sinjske. Mnogi vjernici pješače i više dana i noći da bi se u našem svetištu ispovjedili, slavili svete mise i obavili svoje zavjete. Dolaze hodočasnici, stari i mladi, zdravi i bolesni, siromašni i bogati pred sliku i lik Blažene Djevice Marije sa svojim radostima i poteškoćama, žalostima i nadama. Dolaze s vjerom da će Bog čuti njihove molitve i uslišiti prošnje. Dolaze isplakati svoje jade. Dolaze se zahvaliti za uslišane prošnje. O, koliko li je samo skrivenih motiva srca koji pokreću na dolazak i hodočašće, a koji su poznati samo Majci koja čeka i prima k sebi svakog tko joj poželi povjeriti svoju nutrinu.

Ovogodišnje slavlje Velike Gospe u znaku je više jubileja domovine i Crkve: 1050. godina kraljice Jelene, majke sirotinje i zaštitnice udovica te 950. obljetnica krunjenja kralja Zvonimira. Ova godina je i franjevačka jubilara godina u cijeloj Crkvi koju je papa Lav XIV. proglasio u spomen na 800 obljetnicu preminuća svetog Franje. Također slavimo i 310 godina od krunjenja slike Majke od Milosti. Čudotvorne Gospe Sinjske zlatnom krunom, koju su kao zavjetni dar priložili branitelji Sinja nakon slavne obrane grada. Jednako tako naša hrvatska braća i sestre predvođena svojim franjevcima u Chicagu, na Veliku Gospu slave 120. godina štovanja Čudotvorne Gospe Sinjske

u Chicagu i tom prigodom okrunit će lik Majke od Milosti zlatnom krunom. Stoga se u uvodniku želim kratko osvrnuti na 800. obljetnicu preminuća svetoga Franje i na značajnu obljetnicu od 120 godina štovanja Čudotvorne Gospe Sinjske u Chicagu.

Posljednjih su se godina i drugi važni jubileji ticali lika i dijela Asiškog Siromaška: 800. obljetnica prvih jaslja, obljetnica svetih rana na brdu La Verna te obljetnica Pjesme stvorova. Ova Franjina 2026. godina označava vrhunac i ispunjenje svih prethodnih slavlja i nije namijenjena samo fratri i članovima franjevačkih obitelji, udrugama koje se pridržavaju pravila svetog Franje, nego su svi Kristovi vjernici pozvani da aktivno sudjeluju u ovom iznimnom jubileju: molitvom, hodočašćima, žrtvom i liturgijskim slavljinama. Svijetli primjer svetog Franje, mističara, molitelja, askete, pjesnika i proroka, Božjeg trubadura koji se znao učiniti poniznim i siromašnim neka nadahne naša srca da živimo u autentičnoj kršćanskoj ljubavi prema bližnjemu baš kao što je on to činio. U trenutku kad kršćanska ljubav gasne, kad se neznanje širi poput nemorala, kad virtualno prevladava nad stvarnim, kad su društveni sukobi i nasilje dio svakodnevice, a mir svakim danom postaje sve nesigurniji i udaljeniji, neka nas ova godina svetog Franje potakne da nasljedujemo Asiškog Siromaška te živimo iz zahvalne ljubavi prema Stvoritelju kroz konkretnu ljubav prema bližnjima. Ljubav prema Bogu najopipljivija je u ljubavi prema čovjeku.

S posebnim poštovanjem na Veliku Gospu prisjetit ćemo se hrvatskih vjernika u Chicagu i članova Društva Čudotvorne Gospe Sinjske koji već više od jednog stoljeća čuvaju uspomenu na Sinj i Cetinsku krajinu u bijelom i dalekom svijetu. Ali istom snagom kroz štovanje Majčina lika nose i promiču Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu te sve hrvatske krajeve iz kojih su tijekom naraštaja pristizali hrvatski iseljenici tražeći novi dom i bolju budućnost za svoje obitelji. Zahvaljujući njihovoj vjeri i ljubavi prema baštini svojih predaka,

pobožnost prema Gospi Sinjskoj ostala je živa među hrvatskim naraštajima u Americi i Kanadi te se prenijela na djecu, unuke i praunuke hrvatskih iseljenika. Posebna zahvalnost i franjevcima Franjevačke kustodije Svete Obitelji u Americi i Kanadi. Njihov rad ostavio je i dalje ostavlja dubok trag u životu hrvatskih zajednica. Raduje nas da će ovogodišnja proslava Velike Gospe u Chicagu biti obilježena krunjenjem lika Majke od Milosti, replike slike Čudotvorne Gospe Sinjske. Neka ta kruna bude znak zahvalnosti i vjernosti nebeskoj Majci Mariji, a i trajni znak povezanosti između Sinja i Chicaga, između hrvatskih iseljenika i njihove domovine. Premda nas dijele oceani i tisuće kilometara, ostajemo jedna duhovna obitelj okupljena oko iste Majke – Čudotvorne Gospe Sinjske. Neka nas Ona i dalje prati svojim majčinskim zagovorom, čuva naše hrvatske obitelji u domovini i u iseljeništvu, a naše

zajedništvo, ljubav prema Bogu, Crkvi i vjernost hrvatskoj baštini neka bude zalag budućnosti novih naraštaja.

U ovoj Franjinoj jubilarnoj godini, mi fratri u franjevačkom samostanu iz Gospina grada, svakom hodočasniku, Gospinu štovatelju, svakom čovjeku dobre volje, upućujemo toplu dobrodošlicu u Gospino svetište u Sinju. Dok čestitamo svetkovinu Velike Gospe, spominjemo se Gospina i alkarskog Sinja, jer na Veliku Gospu grad Sinj i naša župa slave svoj dan i svoju Zaštitnicu. Želimo i molimo da svemogući Bog po zagovoru naše Gospe Sinjske izlije obilje milosti na naše obitelji, na naš grad, na našu domovinu i na sve naše Hrvate rasute po cijelom svijetu od Australije do Amerike. Gospe Sinjska, Djevo Sveta, tebi povjeravamo svoje živote! Čuvaj nas, zagovaraj, brani i štiti!

Dinko Aračić

Bl. Djevica Marija u pobožnosti Franje Asiškog

„Asiški Siromašak neprestano vodi Crkvu na izvore evanđelja, nalažući jednostavnost srca, bratstvo bez granica i radost koja proizlazi iz potpunog predanja Bogu.” Papa Lav XIV.

Iako je brojnim čitateljima glasnika „Gospa Sinjska” poznat život sv. Franje Asiškog, u prigodi 800. obljetnice njegova preminuća donosimo glavne postaje tog izvanrednog života i djela.

Slijedi potom predstavka Franjine pobožnosti prema Isusovoj i našoj Majci Mariji.

Franjo je rođen u Asizu oko 1182. u trgovačkoj obitelji Bernardone. Na krštenju dobiva ime Giovanni, koje mu otac, zbog trgovinskih veza s Francuskom, mijenja u Francesco. U mladosti provodi bezbrižan život. Školu uči kod svećenika u rodnom gradu, a ocu pomaže u trgovačkom poslu. Viteški duh u kojemu odrasta i živi utječe na njega da se odaziva u boj protiv Perugie i sprema se za križarsku vojnu. Oba pothvata kruni neuspjehom. Iskustvo rata i zatočeništva potiču ga na razmišljanje o smislu života, a zagonetno viđenje u snu dovodi ga na put obraćenja. Njeguje gubavce, rasiplje očevo imanje i dijeli dobra siromasima. Nakon što ga je otac razbaštiniio, posvema se posvećuje Gospodnjem pozivu da popravi i obnovi njegovu Crkvu. Budući da ga mnogi žele slijediti u životu po evanđelju, osniva Red Manje braće koji papa Inocent III. odobrava 1209. usmeno, a Honorije III. 1223. potvrđuje i odobrava pisano. Riječju i životom naviješta evanđelje, a kao misionar dopire do Egipta, Sirije i Svete zemlje. U Grecciu uprizoruje prve žive jaslice. Doživljava mistična iskustva, a na La Verni 1224. na svojem tijelu dobiva sve te rane. Piše oporuku 1226., a u Procijunkuli, gdje je osnovao svoju družbu, umire 3. listopada 1226. Dvije godine nakon preminuća proglašen je svetim. Franjina družba grana se kasnije u tri reda. Prvi tvore Manja braća franjevci, franjevci konventualci i franjevci kapucini. Drugi je Red sestara klarisa koji osniva Klara u zajedništvu s Franjom. Treći je Franjevački Treći samostanski i svjetovni red.

Franjina marijanska duhovnost

Franjo se nadahnjuje na primjeru Isusova života i djelovanja pa, želeći biti sličan Kristu, svoju duhovnost utemeljuje na evanđelju. Sebi i braći postavlja ideal: „Pravilo i život Manje braće jest ovo: obdržavati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista”. S tog zrenika valja promatrati i njegovu marijansku pobožnost. Kad govori ili se molitvom obraća Gospi, govori uvijek o Bogu, o djelu spasenja, utjelovljenju i otkupljenju te zajedništvu svetih. Na taj način prethodi modernom bogoslovlju koje preporučuje da govor o Mariji bude govor o Bogu, razmišljanje o Majci Isusovoj treba otkrivati dio Božjeg otajstva.

Iako ostavlja vrlo malo tekstova koji se izravno odnose na Gospu, u svojim spisima Franjo pruža jasno svjedočanstvo o pobožnosti prema njoj. Dva se teksta izravno odnose na Mariju: „Pozdrav Blažene Djevice Marije” i „Marijanska antifona” iz Časoslova Muke Gospodnje, a drugi su tragovi u Nepotvrđenom pravilu i u njegovim životopisima. U Franjino vrijeme pobožnost je prema Gospi raširena, a i sam raste u duhovnom i društvenom okružju viteštva i trubadura. Njegovi životopisci svjedoče kako je Majku Isusovu gorljivo ljubio i prema njoj gajio osobitu pobožnost, koja izvire iz njegove molitve i razmišljanja.

Franjina marijanska pobožnost protkana je velikim divljenjem Marijinoj jedinstvenoj ulozi u otajstvu utjelovljenja. Molitveni izrazi slave i veličine koje joj pripisuje izuzetne su ljepote:

„Sveta Djevice Marijo, nema tebi slične na svijetu među ženama rođene, kćeri i službenice svevišnjeg Kralja, majko presvetog Gospodina našeg Isusa Krista, zaručnice Duha Svetog: moli za nas sa svetim Mihovilom arhanđelom i svim nebeskim silama i sa svim svetima svom presvetom ljubljenom Sinu, Gospodinu i učitelju.” (Časoslov muke: FF 281)

U „Pozdravu Blažene Djevice Marije”, Franjo otkriva i druge Marijine odlike:

„Zdravo sveta Gospo, presveta kraljice, Bogorodice Marijo, koja si Djevica Crkvom postala. Tebe je izabrao presveti Otac nebeski. On te je posvetio zajedno sa svojim presvetim Sinom ljubljenim i Duhom Svetim Tješiteljem. U tebi je bila i jest sva punina milosti i svako dobro! Zdravo, palačo njegova! Zdravo, prebivalište njegovo! Zdravo, kućo njegova! Zdravo, ruho njegovo! Zdravo, službenice njegova! Zdravo, majko njegova i sve svete kreposti koje se po milosti i rasvjetljenju Duha Svetog razlijevate u srca vjernika da ih preobrazite, da Bogu od nevjernika napravite vjernike.” (FF 259)

Marijinu veličinu Franjo otkriva razmišljajući o Svetom Pismu i sudjelujući u sakramentalnom životu Crkve. Njegova pobožnost nadahnjuje se na pučkoj pobožnosti onog vremena i na učenju crkvenih otaca i pisaca. Hvaleći Mariju, hvali Boga, koji je odabire i obdaruje svojom milošću.

Marija u otajstvu Krista

U svojim spisima Franjo uvijek spominje Mariju u odnosu na Krista, što potvrđuju i njegovi životopisci. Taj odnos temelji se na otajstvu utjelovljenja, kojeg je posljedica djevičansko majčinstvo. „Svevišnji nebeski Otac, preko svog svetog anđela Gabrijela, navijestio je tu Očevu Riječ, tako dostojnu, tako svetu i slavnu, u krilu svete i slavne Djevice Marije, iz kojeg je krila primio pravo tijelo našega čovječstva i krhkosti.” (Pismo vjernicima: FF 181)

Franjino promišljanje o Marijinu jedinstvu s Kristom susreće se posebno u naslovima koje joj posvećuje u Pozdravu Bl. Djevice Marije (FF 259): „Zdravo, sveta Gospo, presveta kraljice, Bogorodice Marijo, koja si Djevica Crkvom postala... Zdravo, palačo njegova! Zdravo, prebivalište njegovo! Zdravo, kućo njegova! Zdravo, ruho njegovo! Zdravo, službenice njegova! Zdravo, majko njegova...”

Svi ti naslovi krasna su parafraza Marijina božanskog majčinstva i nezina prisna odnosa prema Isusu. Neki učeni franjevci ističu da su njihovi glavni izvori Sveto pismo i crkveni naučitelji. No, jednako je vjerojatno da su plod pučke pobožnosti, koju je mali Franjo naučio na koljenima svoje majke i ponavljao djetinjom jednostavnošću.

Na tim i na drugim mjestima možemo vidjeti da je za Franju prvi i najvažniji razlog Marijina

časćenja čudesna stvarnost Isusova utjelovljenja. Tu pobožnost ističe sv. Bonaventura: „Majku Gospodina Isusa Krista ljubio je neizrecivom ljubavlju zato što je Gospodina veličanstva učinila našim bratom” (LM IX, 3). Jednako svjedočanstvo bilježi i Toma Čelanski: „Isusovu Majku ljubio je neizrecivom ljubavlju zato što nam je dala kao brata samog Gospodina veličanstva. Pjevao joj zanosne pohvale, uzdizao molbe i posvećivao čuvstva...” (2 Čel 198).

Franjino štovanje Gospe proizlazi iz razmišljanja o Kristovu čovječstvu. Zahvaljujući Mariji, Krist postaje čovjekom, uzvišeni Gospodin veličanstva postaje naš brat. Naglašavajući povijesnu činjenicu utjelovljenja promiče istinu Kristova čovječstva spram krivovjerja, koje se provlačilo u njegovo vrijeme. Prema Franji, povijest spasenja temelji se na stvarnim povijesnim događajima.

Zaručnica Duha Svetog

Franjo je uvjeren da otajstvo božanskog majčinstva uzdiže Mariju iznad svih stvorenja i

ujedinjuje je prisno uz presveto Trojstvo. Marija nije posebna, izuzetna i jedinstvena radi same sebe, nego zato jer je od Boga primila dar božanske milosti. Kad upravlja prošnju ili veliča

Mariju, istodobno moli i veliča božansko Trojstvo. Pobožnost prema Mariji usredotočena je na njezin poseban odnos prema Bogu. Pogledajmo još jednom Pozdrav Blažene Djevice Marije: „Zdravo,

sveta Gospo ... Tebe je izabrao presveti Otac nebeski. On te je posvetio zajedno sa svojim presvetim Sinom ljubljenim i Duhom Svetim Tješiteljem..." (FF 259).

Sam Bog izabire Mariju i posvećuje ju sa svojim Sinom i Duhom Svetim. Nebeski Otac posvećuje ju na uzvišen način učinivši je djevičanskom majkom svog Sina i svetištem Duha Svetog. Taj vitalni odnos između Marije i Presvetog Trojstva veoma je očit u marijanskoj antifoni Časoslova Muke Gospodnje: „Sveta Djevice Marijo, ...kćeri i službenice svevišnjeg Kralja, majko presvetog Gospodina našeg Isusa Krista, zaručnice Duha Svetog..." (FF 281).

Gospine odlike sadržane u toj molitvi spominju se tijekom crkvene predaje: *sveta, djevica, kći, službenica i majka Isusova*. No čini se da Franjo prvi Mariju naziva *Zaručnicom Duha Svetog*. Možda to ovisi o razmišljanju koje razlaže u „Pismu svim vjernicima“, kad uvjerava da smo „majke Isusa Krista, jer on se rađa u nama po ljubavi Božjoj u Duhu Svetom“ (FF 178/2). U duhovnom majčinstvu svake vjerne duše on uočava zaručniku vezu s Duhom Svetim: „U svakom kršćaninu mora se ponoviti na mističan način ono što je u Mariji povijesno ponajprije nastalo: svaka je duša izabranica, zaručnica Duha, Majka Sina“. Po osjenjenju Duha Svetog, Očeva Riječ postaje tijelo u Marijinu krilu, a jednako tako djelovanjem Duha Svetog Krist se rađa u vjerničkim dušama.

Vezu između Duha Svetog i Marije Franjo vidi na originalan način. O toj otajstvenoj vezi ima na umu novozavjetna svjedočanstva. Kod utjelovljenja Marija je osjenjena Duhom Svetim: „Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjeg osjeniti“ (Lk 1, 35). Kristovo začecje u njezinu krilu djelo je Duha Svetog. Marija je nazočna u prvoj kršćanskoj zajednici i zajedno s učenicima moli za silazak Duha Svetog koji je nju već osjenio pri navještenju. U tom slučaju jasno se očituje Božje djelovanje: Bog Otac šalje Duha Svetog Mariji, koja, prihvaćajući volju Božju, postaje osoba u kojoj je Sin Božji začet i utjelovljen. Zaručničko jedinstvo između Duha Svetog i Marije slika je jedinstva između Boga i njegovih stvorenja. Franjo prodire u dubinu evanđeoskog izvješća, izražavajući jasno ono što je posredno rečeno o Mariji za Navještenja. Prema Tomi Čelanskom, izuzetno divljenje koje gaji prema tajni utjelovljenja dovodi ga da uprizori Isusovo rođenje g. 1223. u Grecciu.

Marija i Crkva

Jedan od razloga Franjine pobožnosti prema Mariji jest njezina uloga u spasenju koje Krist nastavlja preko Crkve. Među brojnim naslovima u „Pozdravu Blažene Djevice Marije“ nalazimo i sljedeći: „Zdravo...Bogorodice Marijo, koja si Djevica Crkvom postala.“ Tijekom kršćanske povijesti, Mariji se pripisuju mnoge sličnosti s Crkvom da se Franjo ne ustručava rabiti taj izvanredan naziv.

U Franjinoj misli velika je sličnost između Crkve i Marije. Te dvije stvarnosti promatra s istog zrenika i skladno ih uklapa u stvarnost koju naziva Marija Anđeoska, Gospa od Anđela. Porcijunkula je za Franju živi susret s Marijom, Majkom i Djevicom, koju želi nasljedovati u sličnosti s Isusom Kristom u siromaštvu i predanosti u volju Božju. Izrazom „koja si Djevica Crkvom postala“, Marija u Franjinoj duhovnosti dobiva neobičan naslov koji se dotada nije upotrebljavao u pučkoj pobožnosti i bogoslužju.

Toma Čelanski i sv. Bonaventura navode da Franjo tako usrdno časti Djevicu Mariju jer nam je dala Isusa za našeg brata (usp. FF 786 i 1165). Preko Isusova rođenja Marijino sudjelovanje u Božjem planu spasenja očituje važnost čovječtva u otajstvu otkupljenja. A ako Gospa doista daje Spasitelja kao našeg brata, to znači da je, na određen način, majka sveg čovječanstva. To je čini posrednicom između Boga i čovjeka s Kristom i zahvaljujući Kristu. Više puta u svojim spisima Franjo poziva Mariju da za nas posreduje kod Boga.

U pobožnosti prema Majci Isusovoj Franjo slijedi višestoljetnu tradiciju Crkve. Već postojećim oblicima pučke pobožnosti daje osobne značajke u kojima dolazi do izražaja njegovo viteško srce puno ljubavi. U tu pobožnost unosi svježinu i novost povezujući je s tajnom utjelovljenja i ostalim čimbenicima otajstva spasenja. Marija je kći i službenica nebeskog Oca, majka presvetog Gospodina našeg Isusa Krista, zaručnica Duha Svetog, osoba koju Bog izabire za spasenje ljudskog roda. Franjo uvijek promatra Mariju u njezinu odnosu prema Kristu. Pohale Gospi proizlaze iz činjenice njezina bogomajčinstva, a ono je djelo Božje. Hvala upućena Mariji, hvala je koja je u konačnici upućena Bogu. Kod Marije sve je povezano s Bogom, sve od njega dolazi i o njemu ovisi.

fra Antonio
Musa

120 godina slavlja Velike Gospe u Chicagu

Kad su u ljeto 1906. godine hrvatski iseljenici u Chicagu započeli slavlje Velike Gospe časteći Majku od Milosti – Gospu Sinjsku, ni oni sami nisu bili svjesni da započinju tradiciju koja će prerasti jedno stoljeće i koja će postati središnji događaj hrvatske zajednice ne samo u njihovome susjedstvu, nego i puno šire. Slavlje Velike Gospe i procesija u čast Gospe Sinjske bila je i ostala središnji vjerski i nacionalni događaj Hrvata u Chicagu, ali i na cijelom američkom Srednjem zapadu. I tako već 120 godina.

Početkom 20. stoljeća hrvatski su iseljenici u SAD-u poput svih drugih etničkih skupina osnivali mnoga društva i organizacije. Najčešće su ta društva bila potpornog karaktera. Naime, rađajući najteže i najopasnije poslove, naši su se iseljenici okupljali u društva kojima je cilj bio osigurati osnovnu životnu pomoć svojim članovima. Nažalost, često je ta pomoć značila osiguravanje dostojanstvenog pokopa radnika koji su umrli od posljedica teškog rada ili su pak poginuli na radnom mjestu. Tako je tih godina u

Chicagu osnovano i društvo „Čudotvorna Gospa Sinjska” koje je okupljalo velikim dijelom iseljenike iz Cetinske krajine, ali i vjernike iz Poljičke Republike, Imotske krajine, Hercegovine te dalmatinskih otoka. Cilj društva bio je okupiti hrvatske katolike koji su naselili ovu hrvatsku iseljeničku koloniju kako bi bili od pomoći jedni drugima, ali i raditi na promociji i očuvanju hrvatskog identiteta u svijetu koji nije puno mario za male narode i malobrojne etničke skupine. Upravo je ovo društvo i započelo procesiju u čast Gospe Sinjske. Procesijom u kojoj je nošen barjak u čast Gospi Sinjskoj, članovi ovoga društva željeli su počastiti Onu koja se dokazala kao najvjernija zagovornica našeg naroda, ali i predstaviti sebe Crkvi i društvu u ovom velikom američkom gradu.

U to vrijeme, u Chicagu je već djelovala Hrvatska župa Uznesenja Bl. Dj. Marije. Međutim, ta je župa bila poprilično daleko od ove hrvatske kolonije. Jedan od ciljeva procesije u čast Gospi Sinjskoj bio je tako i dokazati lokalnom biskupu

da je broj Hrvata katolika u ovom dijelu grada velik te da i oni zaslužuju svoju etničku župu i svećenika koji će ih služiti na hrvatskom jeziku. Njihov plan urodio je plodom. Šest godina kasnije, 1912. godine, u Chicago dolazi fra Leon Medić, fratar franjevačke provincije iz Zadra te osniva Hrvatsku župu sv. Jeronima kojoj se već po osnivanju pridružuje oko pet tisuća vjernika. Ova župa svoj početak tako veže i uz proslavu Velike Gospe i možemo kazati da je procesija u čast Gospe Sinjske zapravo rodila Hrvatsku župu sv. Jeronima.

Prvih dvadesetak godina procesiju je organiziralo društvo „Čudotvorna Gospa Sinjska“, a sveta misa je od 1912. slavljenja u župnoj crkvi sv. Jeronima. Te godine obitelj Bradarić je sa sobom iz domovine donijela i repliku slike Čudotvorne Gospe Sinjske koja je zamijenila barjak te se otada nosi u procesiji i čuva u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima. Barjak se danas pak čuva u muzeju Gospe Sinjske, u njezinu svetištu u Sinju.

Od samog početka procesija prolazi Avenijom Princeton, ranije nazivana Avenijom Portland, te kao takva predstavlja najstariju i jedinu neprekinutu gradsku paradu koja se neprekinuto događa na istome mjestu, u isto vrijeme svake godine i u istoj zajednici. Naime, druge etničke skupine poput Poljaka, Talijana, Iraca i drugih, svoje su vjerske procesije i nacionalne parade prebacili na vikende najbliže datumima koji im nešto znače ili u područja grada gdje su se selili,

a jedino su Hrvati do današnjeg dana ostali vjerni istom datumu, 15. kolovoza, i istoj lokaciji, Aveniji Princeton. Grad Chicago prepoznao je ovu jedinstvenost procesije u čast Gospe Sinjske te joj je deklaracijom dodijelio poseban status na razini grada. Procesija u čast Gospi Sinjskoj nikada se tako nije otkazala; niti u vrijeme ratova, niti u vrijeme neprilika te je kao takva ostala izraz neprekinute ljubavi i vjernosti Majci od Milosti. Hrvati Chicaga osobito su ponosni da su njezin lik javno nosili i štovali tijekom godina kad je njezino štovanje u domovini iz različitih razloga bilo ograničeno i zabranjivano, osobito tijekom vremena jugo-komunističkog totalitarizma.

Pobožnost Gospi Sinjskoj traje cijelu godinu i mnogi vjernici dolaze k njezinom oltaru moliti za svoje potrebe, ali osobito je svečana devetnica ususret slavlju Velike Gospe. Kroz devet dana stotine se vjernika okuplja i u molitvi i pjesmi časti Majku od Milosti. Budući da je Župa sv. Jeronima stara iseljenička kolonija kojoj pripadaju različite generacije hrvatskih iseljenika, devetnica se već nekoliko desetljeća moli dvojezično, na hrvatskom i na engleskom jeziku, dok su pjevani dijelovi mise i pobožnosti Gospi Sinjskoj isključivo na hrvatskom jeziku. Uz devetnicu, župa organizira i brojne duhovne i kulturne programe, a vrhunac je na misi uočnici kada se obnavlja posveta župe Gospi Sinjskoj.

Na sami dan Velike Gospe slave se četiri mise, dvije na engleskom i dvije na hrvatskom jeziku.

Nakon dvije jutarnje mise na engleskom jeziku, intonacijom hrvatske i američke himne započinje procesija u čast Gospe Sinjske duga otprilike dva kilometra. Kroz sat vremena, Gospi u čast, u procesiji tako hode brojne skupine, pojedinci i obitelji, crkvena, obrazovna, kulturna, sportska i humanitarna društva Hrvata u Chicagu, ali i mnogi vjernici koji Majci od Milosti donose svoje molitve i vapaje svojih srca. Po svršetku procesije slijedi čašćenje Gospe Sinjske kojoj pjesmom počast odaju ne samo hrvatske skupine, nego i vjernici drugih nacionalnosti, osobito Poljaci, Talijani, Meksikanci i Filipinci. Zatim slijedi svečana sveta misa na hrvatskom jeziku, a poslije mise i svenarodno slavlje uz pregršt hrvatske glazbe, domaće hrane i pića. Ovaj dio slavlja postao je dio župnog festivala na kojem stotine volontera ugosti više tisuća gostiju i uzvanika koji na taj način podržavaju rad i aktivnosti Hrvatske župe sv. Jeronima. Pred kraj dana slavi se još jedna misa na hrvatskom jeziku, a vanjska proslava nastavlja se do dugo u noć. Slavlje Velike Gospe u Chicagu postalo je jedinstven spoj onih vrijednosti koje su uvijek krasile dušu naših iseljenika: vjernost Bogu i Gospi, odanost svojoj hrvatskoj domovini i ljubav za svoju obitelj.

Ususret ovoj velikoj 120. godišnjici Župa sv. Jeronima pozvala je vjernike da svojim darovima pomognu okruniti lik Gospe Sinjske zlatnom krunom. Vjernici su na ovo rado pristali te je više od 200 hrvatskih obitelji darovalo komadić svojeg obiteljskog zlata koje je otopljeno i izliveno u zlatnu krunu kojom ćemo za ovaj veliki jubilej

okruniti lik naše zaštitnice. Dok otkrivamo krunu u kojoj su se stopile naše molitve i zahvalnost Majci od Milosti, svojim glasovima Nju će počastiti i Klapa sv. Juraj Hrvatske ratne mornarice koji nam za ovu prigodu dolaze iz domovine. Naime, za 100. godišnjicu slavlja Velike Gospe u Chicagu došli su sinjski alkari kao znak povezanosti Chicaga s hrvatskom nam domovinom i njezinom slavnom poviješću. Uz ovu 120. godišnjicu odlučili smo pozvati članove moderne hrvatske vojske kao znak povezanosti našeg iseljništva s modernom hrvatskom državom, Republikom Hrvatskom, za koju se toliko žrtvovala, za koju je krvarila i za koju je toliko radila i ova iseljenička zajednica.

120 godina hrvatski katolici ulicama Chicaga ponosno nose lik Gospe Sinjske koja praćena trobojnicama ostaje naša najsigurnija luka, naša majka i zaštitnica. I ove godine njezinu sliku nosit će naši mladići iz Hrvatske škole kardinal Stepinac, a pratit će je djevojke te vjerni puk koji ju je okrunio zlatnim uzdasima svojih srca i odanošću svoje vjerničke duše. I danas nam ona jednako progovara i nadahnjuje nas da ostanemo odani Kristu. I danas nam ona vodi korake i usmjerava srca. I danas nas ona okuplja u svoje krilo i povezuje nas s domovinom iz koje smo davno otišli, ali koja nikada nije napustila naša srca.

U ime svih nas iz Chicaga, u ime hercegovačkih franjevac koji služe ovaj narod i u ime našeg vjernog puka, braći fratrima u Samostanu Gospe Sinjske, puku Cetinske krajine i svim štovateljima Gospe Sinjske želimo blagoslovljenu svetkovinu Velike Gospe!

Likovno naslijeđe sakralnog prostora bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske

Anita Librenjak

Arhitektonski i stilski kontinuitet sinjske bazilike: Povijest preobrazbe kroz stoljeća mijena i obnova

Početak izgradnje bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske 1698. godine postavio je temelje za urbanističko oblikovanje grada Sinja krajem 17. stoljeća. Njezin se arhitektonski izraz postupno mijenjao pod utjecajem ratnih stradanja i potresa koji su dovodili do prekida u arhitektonskoj gradnji, što je utjecalo na uvođenje novih graditeljskih i stilskih rješenja.

Osmišljena i podignuta u duhu baroknog stila koji teži prostornoj dinamici, arhitektonskoj složenosti te izraženoj igri svjetla i sjene, bazilika je kroz stoljeća u svoj prostor unijela iznimna likovna ostvarenja. U unutrašnjosti ove jednobrodne

sakralne građevine ističu se prostrano svetište – prezbiterij te plitke bočne niše s oltarima. Njihovi su polukružni otvori uokvireni parovima visokih pilastara koji se uzdižu do zaključnih vijenaca, iznad kojih su smješteni lučni prozorski otvori. Tijek podizanja i obnove bazilike obuhvaća dugo povijesno razdoblje – od samih početaka na prijelazu 17. u 18. stoljeće, preko značajnih preinaka u 19., sve do suvremenih projektnih rješenja i modernizacije u 20. stoljeću. Radovi na bazilici započeli su 1699. godine, čemu je prethodio ugovor o gradnji sklopljen godinu dana ranije s protomajstorom **Ivanom Macanovićem Raguzaninom**. Prema sačuvanom nacrtu mletačkog inženjera **Antonija Benonija** iz 1702. godine, crkva je bila zamišljena s apsidom – svetištem i četiri pobočne presvođene kapele. Međutim, stvarni graditelj bio je **Andrea Ruspini** iz Bergama, čiji tlocrt donosi „novu slikovitu varijantu u dalmatinskoj sakralnoj baštini”, kako je istaknuo **Cvito Fisković**, povjesničar umjetnosti koji je ovu baštinu integrirao u širi europski kontekst. Za Fiskovića je sinjsko svetište bilo jedinstveno mjesto susreta stilova od baroka do klasicizma, koje zahtjeva stručnu zaštitu i prezentaciju. Slavna pobjeda iz 1715. godine ostavila je crkvu u teškom stanju, stoga početkom 18. stoljeća započinje prva velika obnova pod ponovnim vodstvom Andree Ruspinija. No, još značajnije preinake u interijeru uslijedile su nakon razornog

potresa 1769. godine. Tad se u izvornu baroknu gradnju unose novi arhitektonski elementi koji uvelike određuju današnji izgled bazilike. Radove je predvodio **Giuseppe Visaggio** iz Apulije, koji je uklonio dotadašnje bočne kapele i oblikovao plitke oltarne niše odvojene pilastrima. Ta arhitektonska preobrazba zorno je prikazana na likovnom nacrtu splitskog mjernika **Petra Kurira** (u talijanskim izvorima: Pietro Correra) izrađenom za katastik franjevačkog samostana 1780. godine. U 19. stoljeću bazilika prolazi kroz još jedno temeljito preuređenje, pri čemu su njezini bočni zidovi povišeni za nekoliko redova kamenih blokova. U prezbiteriju 1876. godine **Franjo Monti** podiže novi mramorni oltar u neoklasicističkom stilu, dok je 1888. godine, prema projektu **inženjera Karla Bortolottija i Karla Grazija**, uređen redovnički kor iza glavnog oltara. Prostor kora u donjem je dijelu rastvoren s tri luka oslonjena na masivne stupce s dorskim redom, iznad kojih se uzdižu tri arkade sa stupcima korintskog reda. Tijekom 19. stoljeća uređen je i pjevački kor s orguljama.

Početkom 20. stoljeća, 1903. godine, crkvu je dekorativno oslikao i uredio **Dragutin Inchiostri**. Tijekom Drugog svjetskog rata, 1944. godine, građevina je bila djelomično srušena u ratnim razaranjima, nakon čega su radove na obnovi izveli domaći majstori **Mate Dragičević, Antun Barać i Luka Šušnjara**. Zahvati osuvremenjivanja i

unutarnjeg uređenja nastavljani su 1975. i 1976. godine prema projektu uglednog arhitekta **Bernarda Bernardija**, čime crkva dobiva svoj današnji izgled.

Osim same arhitekture, kroz povijest su oštećivani i dijelovi crkvenog inventara, što je u kasnijim razdobljima otvaralo prostor za nova umjetnička rješenja i stvorilo iznimnu povijesnu slojevitost. Svaka je obnova donijela nova likovna ostvarenja, tvoreći neprekinut stvaralački slijed u svim dijelovima sakralnog prostora koji je s vremenom postao mjesto stilske kontinuiteta. U tom je smislu unutrašnjost bazilike oblikovana kao svojevrsna riznica u kojoj se tijekom stoljeća sačuvala bogata i raznovrsna umjetnička baština.

Čudotvorna Gospa Sinjska: Sakralno i likovno središte bazilike

Sinjsko je svetište vjerodostojni religiozni izraz puka koji ga je kroz stoljeća, unatoč povijesnim nedaćama i nesigurnostima, gradio i ukrašavao. Svako umjetničko djelo u crkvi ostvaruje zavjetni odgovor na povijesna zbivanja, pri čemu središnje mjesto zauzima slika Čudotvorne Gospe Sinjske kao temeljno sakralno i likovno djelo koje posjeduje iznimno povijesno-umjetničku vrijednost. Oko nje se razvijao liturgijski i arhitektonski prostor, oblikovan s ciljem isticanja

njezina jedinstvenog značenja. Slika je vrhunsko djelo u okviru venecijanskog i europskog baroknog slikarstva, visoke umjetničke vrijednosti, rad nepoznatog umjetnika iz druge polovice 16. stoljeća. Bogatstvo baroknog okvira s rokoko detaljima venecijanskog zlatara **Bernardina Forbesierija**, zajedno s unikatnim zavjetnim darovima, zlatnim nakitom i biserjem, daju slici prepoznatljivo vanjsko obilježje i tvore dojmljivu umjetničku cjelinu.

Barokni oltari – prostorna dinamika sakralne arhitekture i skulpture

Barokna baština sakralne arhitekture najbolje se očituje u oblikovanju četiriju oltara koji kao reprezentativni arhitektonski tipovi oltara tvore snažan vizualni kontrast kasnijim modernim i suvremenim rješenjima u prostoru. Nastali su u radionicama oltarista **Pia i Vicka Dall'Acqua** te talijanskog majstora štukature **Giuseppea Monteventija**. Istom umjetničkom krugu stilski pripada i nekadašnji mramorni glavni oltar iz 19. stoljeća. Unutar ovog korpusa posebno se izdvaja oltar **Blažene Djevice Marije**, podignut 1795. godine u prvoj bočnoj niši do glavnog oltara. Riječ je o složenom i monumentalnom arhitektonskom ostvarenju koje se ističe reprezentativnom primjenom višebojnog, polikromnog mramora.

Preostala tri barokna oltara smještena su u bočnim nišama i čine stilski povezanu cjelinu s uočljivim oblikovnim sličnostima. Dva oltara u središnjim nišama posvećena su **sv. Franji Asiškom** i **sv. Anti Padovanskom**, dok je treći oltar podignut u čast **sv. Josipu**. Oltar sv. Franje u potpunosti je izveden u tehnici štuka. Ovaj je materijal, zbog svojih iznimnih mogućnosti modeliranja i velikih dekorativnih prednosti, bio dominantan u opremanju sakralnih i rezidencijalnih interijera tijekom 17. i 18. stoljeća. Oltar sv. Josipa datira iz 1750. godine. Na njemu se nalazila kasnobarokna oltarna pala venecijanskog slikara Tommasa Giazija. Djelo slijedi tradicionalne ikonografske obrasce, a prepoznatljivi utjecaj venecijanske slikarske škole očituje se u mekim prijelazima boja te specifičnom osvjetljenju pozadine koje dramatično naglašava i izdvaja lik svetog Josipa. Oltar **sv. Ante**, podignut 1743. godine, odlikuje monumentalna izvedba u mramoru s pripadajućim mramornim svetohraništem. Njegova je

dojmljiva oltarna pala uklonjena 1936. godine, kad je u nišu postavljen svečev kip.

Integracija novih oltara – jedinstvene povijesne i umjetničke cjeline

Povijesni sloj crkve znatno je izmijenjen potkraj Drugog svjetskog rata. Nekadašnji oltari **sv. Ivana** i **sv. Paulina** nepovratno su oštećeni uslijed tadašnjih razaranja. Tijekom poslijeratne obnove, prazne su niše popunjene oltarima koji su preneseni iz stare samostanske crkve u Makarskoj, čime je stvorena nova, ali povijesno opravdana cjelina.

Ti su bočni oltari danas posvećeni **sv. Nikoli Taveliću** i **bl. Alojziju Stepincu**. Na oltaru sv. Nikole Tavelića nalazi se oltarna pala s prikazom ovog prvog hrvatskog sveca, koju je 1960. godine naslikao akademski slikar **Bruno Bulić**.

Slikar ovdje primjenjuje realistički izričaj, naglašavajući asketski izgled sv. Nikole predočenog u trenutku duboke duhovne predanosti, s uočljivom unutaršnjom snagom i bez suvišnih detalja. Svjetlo na slici proizlazi iz samog lika, što predstavlja Bulićev način izražavanja unutrašnje svetosti. Navedena se pala ističe kao jedan od najzapaženijih prikaza sv. Nikole Tavelića jer spaja modernu čistoću sa snažnim franjevačkim duhom i poslanjem.

Ostali dijelovi Bulićeva opusa u crkvi doživjeli su znatne promjene te su djelomično uklonjeni. Prvotni bačvasti strop, koji je umjetnik oslikao tehnikom kazeinske tempere, zamijenjen je ravnim stropom tijekom kasnijih arhitektonskih zahvata. Od cjelokupnog je ciklusa danas sačuvan samo izvorni oslik „Presveto Trojstvo” na svodu prezbitarija iznad glavnog oltara, gdje umjetnik primjenjuje paletu prigušenih oker, sivih, plavih i smeđih tonova s naglascima svjetlosti koja izvire iz samih likova.

Nekadašnji oltar **sv. Paulina**, s pripadajućom oltarnom palom slikara **Nikole Blaškovića** iz 1803. godine, posvećen je u veljači 2025. godine novom zaštitniku, **blaženom Alojziju Stepincu**. U sačuvanu kamenu strukturu povijesnog oltara skladno je integrirana suvremena oltarna slika s likom blaženika. Time je ostvaren nov, upečatljiv suodnos u kojem se povijesni arhitektonski okvir stapa sa suvremenim likovnim izričajem.

Autorica je nove oltarne slike akademska slikarica **Iris Mihatov Miočić**, čije djelo objedinjuje

duhovni realizam s težištem na spoju prepoznatljivog lika i unutarnjeg duhovnog stanja. Pripadajući relikvijar s moćima blaženika rad je akademskog grafičara i kipara **Mrvoja Ljubića**. U tehnici ručnog iskucavanja srebra umjetnik oblikuje reljefne stilizirane floralne motive, pri čemu naglašena produhovljena ekspresivnost, sakralna ikonografija i bogate teksture stvaraju dinamičnu igru svjetla i sjene.

Na ulazu u crkvu smještene su dvije kamenice za blagoslovljenu vodu, rad kipara i klesara **Ante Ušlebrke**. Izvedene su u jednostavnoj, klasičnoj umjetničkoj maniri koja se vizualno uklapa u povijesnu arhitekturu građevine. Osobitosti autorova stila očituju se u preciznoj obradi kamena, čistim linijama, naglašenom volumenu te potpunoj sukladnosti sa sakralnim ambijentom.

Na svijetlim površinama visokih pilastara sa sjeverne i južne strane crkvene lađe smještene su postaje Križnog puta akademske kiparice **Mile Wod (Ludmile Wodsedalek)**. Kao prva školovana kiparica u Hrvatskoj, autorica je snažno obilježila sakralnu umjetnost druge polovice 20. stoljeća, a njezin cjelokupni opus odiše dubokom religioznošću te smirenim, skladnim i simetričnim formama. Križni put postavljen je 1965. godine i prvotno se nalazio u prezbiteriju oko

glavnog oltara, no tijekom obnove crkve 1970-ih godina premješten je u lađu. Umjetnica ovaj rad stvara u zadnjem desetljeću života, predočivši kroz 14 brončanih medaljona otajstva Kristove muke i smrti. Medaljoni se odlikuju klasičnom, smirenom izvedbom i počinjavaju na jednostavnim drvenim križevima. Jedino izražajno sredstvo pritom postaje Kristov skulpturalni prikaz – njegovo ekspresivno lice koje svjedoči patnji. U okvirima suvremene sakralne umjetnosti, ovaj se ciklus izdvaja kao jedinstven primjer minimalističke redukcije unutar realističke predodžbe.

Suglasje kontrasta – moderni dizajn unutar klasičnih arhitektonskih okvira

Velika obnova bazilike 1975. i 1976. godine povjerena je istaknutom arhitektu i dizajneru **Bernardu Bernardiju**. Unoseći suvremeni red, čiste linije i drvo, Bernardi pročišćava unutrašnjost, a njegova odmjerena modernistička intervencija stvara promišljenu estetsku podlogu koja ističe baroknu arhitekturu i novi umjetnički opus. Time bazilika dobiva svoj današnji, prepoznatljiv izgled. Tijekom obnove uklonjen je zrcalni svod, čime su u potpunosti izmijenjene dotadašnje proporcije i monumentalni dojam

interijera. On je zamijenjen tabulatom – ravnim drvenim stropom kao izražajnom reminiscencijom na ranokršćanske bazilike. Bazilika je dobila i novo popločenje, dok je pjevalište u potpunosti obloženo drvom radi postizanja bolje zvučnosti i estetskog sklada s arhitektonskom cjelinom. Plohe novoga kora raščlanjuju i ritmiziraju kazetna kvadratna polja koja stvaraju dinamičan reljef te pridonose trodimenzionalnosti površine. Taj pravilni raster vizualno smiruje unutrašnjost crkve te razvija dojam monumentalnosti i čvrstoće koji se prirodno uklapa u sakralni ambijent. Cjelokupnu obnovu kora u donjoj zoni zaključilo je i proširenje glavnog ulaza u crkvu. Zidovi su prebojani monokromnom smeđom bojom koja je unijela dubinu i slojevitost, a zadržana je sve do danas. Prema Bernardijevu projektu u prezbiteriju je postavljen novi oltar sa stiliziranim, praznim ciborijem iza kojeg je smješten pozlaćeni tabernakul. Menzu glavnog oltara krase drveni antependij pod nazivom „Narod oko Gospe Sinjske”, rad akademskog kipara **Vinka Fabrisa**. U duhu figuralnog modernizma, umjetnik stvara stilizirane likove naglašene izduženosti i usklađenih linija, što pridonosi ritmičnosti kompozicije, dok vidljivi tragovi dlijeta skulpturalnoj površini daju dodatnu dinamičnost. Prikazom Gospe kao uzvišene figure i vjernika poredanih u nizu u molitvenom stavu, okrenutih prema svojoj zaštitnici, Fabris snažno naglašava njihovu neraskidivu vezu.

Suvremena umjetnost u neoklasicističkom kontekstu

Prezbiterij bazilike ukrašen je 1986. godine vitrajima akademskog slikara **Josipa Botterija Dinija**, umjetnika prepoznatljivog likovnog stila i snažnog kolorita. Na gornjem katu tri su arkade prvotno zatvorene njegovim radovima: središnjim vitrajem s ekspresivnim prikazom Uskrsnuća, te dvama bočnim prozorima s temama Navještenja i Gospe Žalosne, koji su naknadno skinuti. U preostalom, središnjem vitraju umjetnik linijom i bojom stvara uvjerljive likove koje obuhvaćaju zadebljane, ekspresivne konture. Izvedene akromatskim crnilom, ove naglašene linije označavaju konstruktivne elemente koji učvršćuju cjelokupni prikaz, pokreću kompoziciju i jasno uokviruju scenu. Iznad arkada gornjeg kata umjetnik je izradio monumentalni mozaik

s prikazom borbe pod Sinjem, slavne i čudesne obrane 1715. godine te klanjanja Blaženoj Djevici Mariji. Slaganjem obojenih staklenih i kamenih kockica – *tesera* – Botteri je u ovom djelu objedinio ključne značenjske vrijednosti Sinja: bogatu povijesnu baštinu i snažnu marijansku pobožnost. U preostalom središnjem vitraju s prikazom Uskrsnuća, smještenom ispod mozaika, umjetnik predočava dostojanstven i patnički Kristov lik u dojmljivom, smirenom ritmu. Dinamici pridonosi i primjena blagog geometrizma u apstraktnim, dvodimenzionalnim ploham, čije zasićene tonalne gradacije snažno ističu dramatičnost i duhovnost cijelog prikaza. Godine 2003. Botteri u tehnici mozaika izrađuje i vrata tabernakula te vitraj koji ga okružuje. U prikazu Krista zlatno-žuta pozadina implicira božansko svjetlo, toplinu i duhovnu preobrazbu. Umjetnik lik okružuje ploham stakla povezanim olovnim vrpčama koje nadilaze puku višebojnost i kontrast; one grade spiralne, nepravilne i apstraktne simboličke oblike koji snažno ističu Kristovu prisutnost.

Drugi suvremeni umjetnik koji je ostvario upečatljiv likovni izraz unutar prezbiterija jest akademski slikar **Anton Vrlić**, čiji su vitraji u fratarskom koru u izravnom dijalogu s Botterijevim djelima. Dok Botteri primjenjuje ekspresivni crtež i figuralnost, Vrlić unosi znatno pročišćeniji pristup. Svjetlo koje prolazi kroz njegovo staklo odražava umjetničke vizije rajskog života na gornjem katu te zemaljskog života u donjoj zoni. U tim se radovima očituje potpuno odsustvo antropomorfnih oblika; umjesto njih, do izražaja dolazi čista apstraktna imaginacija. Izostanak deskriptivnih prikaza umjetnik nadomješta semantičkim poljima – znakovima oblika i boja koji su ispunjeni dubokim simboličkim značenjima, što je vidljivo i na vitrajima u prezbiteriju koje Vrlić posvećuje marijanskom tematskom ciklusu. Na južnoj strani smješteni su vitraji na kojima umjetnik slikovito prikazuje Krunjenje i Uznesenje Blažene Djevice Marije. Navedeni se radovi nadovezuju na kompozicije u mozaiku nastale 1998. godine, kojima umjetnik prikazuje ključne povijesne teme iz cetinske prošlosti: Prenosjenje Gospine slike iz Rame, u kojem dominiraju narančasti tonovi, te Gospino ukazanje u bitci pod Sinjem, izvedeno u karakterističnom plavom koloritu. Primjenom deskriptivnog figurativnog izričaja s prepoznatljivim ikonografskim atributima, Vrlić

gradi nepravilne geometrijske oblike. Naglašeni jakim bojama, ovi elementi stvaraju izrazito dinamične površine koje neprestano preoblikuju igru svjetla u prezbiteriju, oblikujući pritom snažan i dojmljiv duhovni ugođaj.

Godine 2003. u svetištu je postavljen novi oltar akademskog kipara **Kuzme Kovačića**, izrađen u koautorstvu s akademskim kiparom Nikolom Džajom. Kovačić, kao jedan od najznačajnijih suvremenih hrvatskih kipara, u prezbiteriju je oblikovao dva ključna elementa: glavni oltar i ambon. Oba ostvarenja donose skladan spoj monumentalnosti i rafiniranosti – dvaju oblikovnih principa koje je i sam umjetnik istaknuo kao temelj svog rada. Kameni oltar u obliku sarkofaga s naglašenom menzom izrađen je od bijelog vapnenca, čija je površina prožeta sedefastim tragovima okamenjenih fosilnih školjki. Ovaj je volumen profinjen spoj čiste forme i kiparskog rafinmana koji se postiže visokom umjetničkom dotjeranošću te vrhunskom obradom detalja. Oltar je prekriven kamenim oltarnikom koji se oblikom povezuje s Gospinom slikom i njezinim velom, čime se simbolički dodatno naglašava ovo povijesno mjesto njezina štovanja. Ambon dosljedno slijedi istu oblikovnu misao kao dio jedinstvenog liturgijskog prostora, spajajući suvremeni kiparski izričaj s dubokom kršćanskom tradicijom. Na njegovoj je prednjoj strani u plitkom reljefu oblikovan motiv sjemena, u kojemu se prepoznaje duboki simbol navještene riječi što pada na plodnu zemlju.

Analizom djela slikara Botterija, Vrlića i kipara Kuzme Kovačića u prezbiteriju bazilike, dolazimo do upečatljive sinteze slikarstva, kiparstva i arhitekture. Njihov suvremeni likovni izraz predstavlja primjer modernog umjetničkog oblikovanja unutar neoklasicističkih elemenata svetišta.

Figurativni pristup prepoznatljive simbolike

Vitraci u glavnome brodu te na unutrašnjoj strani zapadnoga pročelja bazilike – smješteni iznad pjevališta, sučelice glavnom oltaru – djelo su akademskog slikara **Ivana Grgata**. Godine 2004. umjetnik izvodi pet figurativnih ostvarenja. Središnje mjesto zauzima velika kružna rozeta s prikazom Uznesenja Blažene Djevice Marije, u kojoj odabir kružne forme, kao simbola savršenstva i neba, zorno podcrtava motiv Marijina

uzdignuća tijelom i dušom. Grgatov sakralni ciklus na zapadnom zidu zaključuju dvije manje rozete te dva visoka, polukružno zasvođena prozora s likovima fra Pavla Vučkovića i svetog Franje. Olovnom mrežom linija Grgat gradi prepoznatljiv autorski rukopis kojim određuje jasne figurativne motive naglašene simbolike. To se očituje u ekspresivnim licima naroda u sceni Uznesenja ili u snažnom prikazu vatre oko lika svetog Franje. Olovne spone pritom nadilaze ulogu samih spojnica; one postaju linije kao osnovni likovni elementi crteža kojima se precizno određuju konture lica i nabori odjeće. Svaka primijenjena boja nosi vlastito značenje, no njezin je konačni izvor samo svjetlo. U tehnici vitraja, naime, koloristički dojam nije postojan ni nepromjenjiv, već je neodvojivo vezan uz stalnu mijenu prirodnog svjetla. Iste godine Grgat za glavnu lađu izrađuje još osam vitraja. Na tim ostvarenjima, posebice pri oblikovanju likova blaženog Alojzija Stepinca ili sluge Božjeg oca fra Ante Antića, uočljivo je da inkarnat – lica i ruke svetaca – nadilazi statičnost jednobojnih ploha. Fine, tamnije linije i polusjene, nanesene tehnikom grizaja i potom trajno sjedinjene pečenjem, daju figurama naglašenu skulpturalnost i voluminoznost.

Vitraci trojice umjetnika – Botterija, Vrlića i Grgata – unutar jedinstvenog sakralnog prostora ukazuju na različite autorske koncepte i likovne stilove. Botterijev rukopis prepoznatljiv je po ekspresivnom kolorizmu i dinamičnim kompozicijama, u kojima crni olovni okviri stvaraju linearni crtački ritam zasićenih ploha. Vrlić se, s druge strane, usmjerava na istraživanje svjetla i prozirnosti, donoseći pročišćeniji pristup s naglaskom na samu teksturu stakla i struktuiranu apstraktnu formu. Grgat se odlučuje za tradicionalniji, realistički izričaj te likove svetaca prikazuje s jasnim ikonografskim obilježjima. Njegov pristup odlikuje pažljiva tonska modelacija, pri čemu prirodno svjetlo koje prolazi kroz staklo ne rastvara formu, već dodatno naglašava plastičnost i vjerodostojnost prikazanih figura.

Oblikovanje sakralnog prostora svjetlošću

Glavnim brodom bazilike dominira monumentalni luster postavljen 2021. godine, oblikovan kao jedinstvena skulptura od svjetlosti. Ovo

rasvjetno tijelo, izrađeno od metalne konstrukcije i komponenti visokokvalitetnog kristalnog stakla, dizajnirao je akademski kipar **Jeronim Tišljar**. Kao istaknuti predstavnik suvremenog umjetničkog staklarstva, autor primjenjuje staklo ne samo kao kiparski medij već i kao integralni element arhitekture. U oblikovanju lusterata prevladava pročišćena, oplemenjena linija koja u sebi nosi jasnu simboliku zavjetne zlatne krune Čudotvorne Gospe Sinjske, preoblikovane u stilizirani svjetleći element s višestrukim odsjajima. Svojim položajem neposredno ispred trijumfnog luka koji dijeli glavnu lađu od svetišta ovaj objekt odmjereno osvjetljava prostor te uspostavlja skladan suodnos između suvremenog umjetničkog izraza i dizajnerskog koncepta u izvornom baroknom ambijentu.

Narativna reljefna skulptura prožeta baštinskim naslijeđem na vratnicama bazilike

Monumentalna brončana vrata u eksterijeru bazilike rad su akademskog kipara **Stipe Sikirice**, a postavljena su 1987. godine u znak sjećanja na tristotu obljetnicu znamenitog doseljenja. Kroz brončane reljefe umjetnik dosljednom figuracijom predočava ključne povijesne događaje: Dolazak fratara s Gospinom slikom te slavnu

pobjedu pod Sinjem 1715. godine. Ovaj autorski rukopis obilježava naglašena narativnost, pri čemu se ne teži apstrakciji, već čitkom vizualnom pripovijedanju kroz ekspresivne kompozicije ispunjene mnoštvom figura i pojedinosti. Likovi djeluju čvrsto i voluminozno, a snažna unutrašnja dinamika ostvarena je dominantnim dijagonalnim usmjerenjima tijela u pokretu. Suprotstavljanjem visokoga i niskoga reljefa – gdje pojedini volumeni snažno istupaju u prostor, dok su drugi tek plitko naznačeni na površini – kipar postiže dojmljivu prostornu dubinu te stvara skulpturalno slojevit i likovno zaokruženu cjelinu.

Sveobuhvatni umjetnički slojevi u sakralnom prostoru bazilike – obuhvaćajući arhitekturu, kiparstvo, slikarstvo i primijenjenu umjetnost – oblikuju jedinstvenu cjelinu koja čuva bogatu povijesnu baštinu. Njezin najdragocjeniji dio predstavlja slika Blažene Djevice Marije, kao trajno središte štovanja i liturgijskog slavljenja. Unutrašnjost svetišta reprezentativan je primjer prožimanja povijesnog naslijeđa i suvremene umjetnosti bez narušavanja kulturne i duhovne vrijednosti prostora. Upravo takav sklad osigurava prostornu dinamiku koja poštuje povijesni integritet građevine, stvarajući vizualni dijalog slojevite izražajnosti u kojem se različita razdoblja međusobno nadopunjuju, oblikujući prepoznatljiv identitet sakralnog naslijeđa bazilike.

fra Gabrijel
Jurišić

Podaci o djelovanju fratara u Sinju

Uvodna napomena

Ovdje nisu doneseni mnogi podaci o važnom pastoralnom i kulturnom djelovanju franjevaca, npr. školstvo, knjižnica, arhiv, arheološki muzeji i brojna umjetnička djela, kao i njihov znanstveni i društveni rad. Upozoreno je na neke povijesne događaje i građevinske pothvate, koji su omogućili život i uspješan pastoralni i kulturni rad. Istaknuta je gradnja i obnova Gospine crkve, koja je središte i vrelo svega što su fratri učinili na duhovnom i kulturnom polju.

Prva franjevačka Crkva i Samostan sv. Marije u Sinju sagrađeni su 1357. godine, a Turci su ih spalili i srušili 1490. godine. Drugi su put fratri s 5.000 vjernika došli u Sinj 1687. godine kao izbjeglice iz Rame, jer nisu mogli podnositi tursko nasilje i ugnjetavanje.

Pregled djelovanja

17. stoljeće

- 1687. - Fratri iz Rame s narodom došli u Cetinsku krajinu i donijeli Sliku Majke od Milosti.
- 1688. - Prva crkva s. Frane i kućica za fratre na današnjem Groblju s. Frane.
- 1699.-1712. - Gospina crkva građena ispod Kamička.

18. stoljeće

- 1712. - Glavni oltar (nema podataka) vjerojatno drveni.
 - Gospin oltar (isto).
- 1714. - Nabavljene orgulje.
- 1715. - Opsada Sinja: Turci otjerani, a Gospa darovala obranu i slobodu. Na Veliku Gospu zahvalna s. Misa i Procesija izvan gradskih zidina. Ta se milosna pobjeda +slavi svake godine do dana današnjega.

- Viteške su se igre odavno igrale u gradovima Mediterana, pa i na hrvatskoj obali Jadrana. Poslije milosne pobjede nad turskom silom, sinjski su branitelji svoju igru "Alku" posvetili svojoj Gospi, svojoj Zaštitnici u obrani Sinja. Ta zahvalna povezanost "Alke" i Gospe bila je uzrokom da igra nije zaboravljena (kao u drugim mjestima), nego se igra i danas, puno ljepša i bogatija, na ponos Sinja i cijele Hrvatske.

- 1716. - Zahvalni branitelji Sliku Majke od Milosti okrunili zlatnom krunom.

Čudotvorna Gospa Sinjska

- 1732. - U Lučanima na ruševinama stare crkve sagrađena nova.
- 1733. - U crkvi postavljen drveni Gospin oltar.
- 1743. - Oltar s. Ante, dar Ante Zlatarića, mramor.
- 1748. - Srebrni okvir Gospine slike.

- 1750. - Kameni oltari: s. Josipa, s. Paške i Didaka, Duša čistilišta i s. Frane, te Dujma, Ivana i Roka.
- 1752. - Papa Benedikt XIV. udijelio potpuno oprostenoje vjernicima koji hodočaste na Veliku Gospu u Svetište u Sinju.
- 1768. - Glavni oltar, muljika.
- 1769. - Potres srušio crkvu s. Mihovila na Gradu i oštetio Gospinu.
- 1771. - U crkvi 4 kapele.
- 1775. - Oltar s. Mihovila u Gospinoj crkvi.
- Mali zvonik, muljika.
- 1783. - Kuga, zavjet.
- 1795. - Gospin oltar, mramor (zavjet, 1783.).

19. stoljeće

- 1803. - Na oltar s. Mihovila stavljena slika s. Paulina.
- 1838. - Osnovana Gimnazija s hrvatskim nastavnim jezikom.
- 1854. - Završena zgrada Gimnazije na Trgu i priznata javnost Gimnazije.
- 1860. - Gimnazija osnovala Arheološki muzej.
- 1876. - Glavni oltar, mramor.
- 1879. - Osnovan u Sinju samostan Sestara milosrdnica.
- 1887. - Veliku proslavu 200. obljetnice dolaska Gospine Slike, frataru i naroda iz Rame u Sinj predvodio fra Šimun Milinović, nadbiskup, nekadašnji sinjski župnik. Sagrađena Gospina crkva na Gradu.
- 1896. - Počela gradnja novoga zvonika. (14. 9.).

Bazilika Gospe Sinjske

- 1900. - U jubilejskoj godini podignut Križ na planini Visoka. Više je puta obnavljan, a posljednji put 2025. Godišnje hodočašće na blagdan Uzvišenja s. Križa (14.9.).

20. stoljeće

- 1906. - Novo krilo samostana.
- 1908. - Blagoslovljena zgrada Sjemeništa na Alkarskom trkalištu.
- 1922. - Pokrenut časopis „Gospa Sinjska”.
- 1924. - Papa Pio XI. poslao novčani dar za gradnju Hrvatskoga katoličkog doma u Sinju
- 1927. - Blagoslovljen novi zvonik (43,5 m) i 4 zvona.
- Na Čitluku blagoslovljena crkva s. Franje Asiškoga.
- 1940. - U Brnazama na Groblju sagrađena crkva s. Nikole.
- 1941.-48. - Komunisti su u ratu i poslije rata ubili preko 600 svećenika i redovnika, a mnoge su osudili na robiju. U Cetinskoj krajini ubili su 20 fratara. U klaustu su postavljeni njihovi brončani reljefi i spomen-ploča. Svake se godine (od 1995.) u rujnu za njih slavi s. Misa.
- 1944. - Engleski avioni srušili pročelje Crkve, kor, orgulje, oltare s. Ivana i Paulina te druge zgrade. Sinj je nekoliko puta bombardiran, a jedna je bomba pala i na Hrvatski katolički dom.
- U Sinju su komunističke vlasti oduzele zgrade: Sjemeništa, Gimnazije, veći dio Samostana, veliki vrt (danas Trg dr. Franje Tuđmana) i druge zemljišne posjede.
- 1945. - Poslije rata ustao se “Dan Alke” (prva nedjelja kolovoza).
- 1946. - Ponovno otvoreno Sjemenište i Gimnazija. Zbog oduzetih prostorija u Sinju neki su razredi bili u Makarskoj, Visovcu i Zagrebu.
- 1957. - Nabavljene nove orgulje (Ljubljana).
- 1959. - Oltari (iz stare crkve u Makarskoj) u Sinju posvećeni bl. Nikoli Taveliću i s. Paulinu.
- 1962. - Konačno su se Sjemenište i Gimnazija vratili u Sinj.
- 1963. - Put križa (M. Vod).
- 1965. - Cijelu su godinu vjernici hodočastili Gospi Sinjskoj. Na blagdan Velike Gospe

slavlje 250. obljetnice milosne obrane Sinja od turskih zavojevača predvodio je kardinal Franjo Šeper, papin delegat, s biskupima, svećenicima i mnoštom vjernika. Bila je to najveća manifestacija vjere u našoj zemlji poslije II. svjetskog rata (Glas koncila). Objavljena je "Sinjska spomenica 1715.-1965."

- 1966. - Školske sestre franjevke osnovale su u Sinju Samostan (i prije su bile u Franjevačkom samostanu i Sjemeništu).
- 1967. - Završena nova gimnazijska zgrada do Samostana.
- 1972. - U Brnazama blagoslovljena dvorana-crkva s. Nikole Tavelića.
- U Glavicama blagoslovljena dvorana-crkva s. Ivana apostola.
- Završena zgrada Arheološkoga muzeja.
- 1975. - Veliku obnovu Gospina svetišta izveo je arhitekt B. Bernardi. Uklonjen je Glavni oltar, a ispod njega djelomično je uređena stara fratarska grobnica.
- 1979. - U Karakašici blagoslovljena crkva s. Leopolda Mandića.
- Na području Župe u razno doba podignuto je 9 kapelica.
- 1987. - Brončane vratnice na portalu Gospine crkve (S. Sikirica).

Zvonik Svetišta

- 1991.-2.- Zbog opasnosti od srpskih napada Sjemenište i Gimnazija morali su napustiti Sinj i skloniti se u Živogošće.
- 1992. - Na mjestu staroga Sjemeništa (do zvonika) sagrađena je i blagoslovljena nova zgrada.
- 1996. - U Glavicama na brežuljku Križ (nazvan po Križu koji su komunisti srušili) podignut veliki Križ.
- 1999. - U Čitluku blagoslovljena crkva s. Franje Asiškoga.
- Na putu od Sinja do Livna, na planini Kamešnici, nalazi se "Husina jama" u koju su u davna vremena turski vojnici bacali hrvatske kršćane. U Drugom svjetskom ratu i poslije rata komunisti su mnoge Hrvate ubijali i bacali u tu jamu, a nisu dali da se o tim zločinima govori. U slobodnoj Hrvatskoj sagrađena je kapelica i oltar. Svake se godine (od 1999.) u rujnu slavi s. Misa, u kojoj sudjeluju svećenici i mnoštvo vjernika iz Cetinske i Livanjske krajine.
- 2000. - Osnovan Caritas Župe Gospe Sinjske.

21. stoljeće

- 2003. - Uređen prezbitarij s Glavnim kamenim oltarom (K. Kovačić).
- 2009. - Gospina crkva posvećena 21. svibnja t. g.
- 2015. - Slavlje 300. obljetnice milosne obrane Sinja slavilo se hodočašćima cijelu godinu, a posebno za Veliku Gospu. Papa Franjo poslao je svoga poslanika kardinala Josipa Bozanića, nadbiskupa, koji je predvodio slavlje s biskupima, svećenicima i moštvo vjernika. Podijeljeno je preko 60 tisuća sv. Pričesti. Održana su dva znanstvena skupa i objavljena dva Zbornika.
- 2016. - Želja da se Križni put na Gradu postavi konačno je ostvarena. Blagoslov je obavljen 18. III. t. g. Za 14 postaja 14 hrvatskih umjetnika izradilo je brončane kipove (29 kipova, križev i postolja). Križni put je sveti čin štovanja Kristove Muke, a taj na Gradu je jedinstvena galerija hrvatske suvremene umjetnosti na otvorenom prostoru u Cetinskoj krajini. Vjernici mole tu pobožnost, a posebno u korizmi. Veliko mnoštvo vjernika sudjeluje u toj pobožnosti osobito u petak pred Cvjetnicu.

- 2023. - U Brnazama blagoslovljena nova crkva sv. Nikole Tavelića.
- 2024. - Crkvu Gospe Sinjske papa Franjo obdario je počasnim naslovom *Manja bazilika* (17. IV. t. g.).
- 2025. - U Gospinoj crkvi posvećen oltar bl. Alojziju Stepincu, kardinalu i mučeniku, koji je dva puta hodočastio u Sinj. Na oltaru je njegov relikvijar i nova slika.
- 2026. - U Gospinu svetištu blagoslovljena je Kapela sv. Franje i Dvorana za duhovne i kulturne susrete.
- Na Radošiću se gradi nova crkva i uskoro će biti blagoslovljena.

Zaglavak

Eto, to je izbor podataka iz veoma bogate povijesti štovanja Čudotvorne Gospe Sinjske u protekla

više od tri stoljeća. Jedni ruše, pale i ubijaju, a drugi grade, obnavljaju i bore se za istinu i pravdu. Fratri s drugim svećenicima i biskupima već stoljećima Bogorodicu Mariju časte, pomažu vjernicima da ju upoznaju, ljube i nasljeđuju. Vjernici na razne načine štiju svoju Gospu: hodočašće (pješice), post, ispovijed, pričešć, misa, krunica, zavjet, zavjetni dar, „oblisti oko oltara“ i nose uspomene iz Svetišća: slika, molitvenik, krunica, privjesak, zavjetni dar...

Ne samo da vjernici štiju Gospu Sinjsku u Sinju i Domovini, nego i u inozemstvu, npr. u mnogim hrvatskim župama u državama Europe, Amerike (Chicago, Buenos Aires), Australije (Sydney), Indije (Maria Polli) i drugdje.

Pobožni vjernici ljube i slave Čudotvornu Gospu Sinjsku, a ona je njihova Zagovornica, Pomoćnica i Majka.

don Marko
Trogrlić

Benediktinci i hrvatski narod

Sv Benedikt

Uvod

Povijest hrvatskog naroda teško je zamisliti bez djelovanja benediktinskog reda – *Ordo sancti Benedicti* (OSB). Od ranog srednjeg vijeka pa sve do kasnijih stoljeća benediktinci su ostavili dubok trag u vjerskom, kulturnom, prosvjetnom i društvenom životu hrvatskih zemalja. Njihovo geslo *Ora et labora* – »Moli i radi« – nije bilo tek monaško/redovničko pravilo, nego životni program koji je oblikovao europsku civilizaciju i snažno utjecao na razvoj hrvatskog naroda.

Dolaskom benediktinaca na hrvatski prostor započinje razdoblje intenzivnijeg uključivanja hrvatskih zemalja u zapadnoeuropski kulturni i crkveni krug. Njihovi su samostani postali središta molitve, obrazovanja, pismenosti, umjetnosti, poljoprivrednog napretka i gospodarskog razvoja. U njima su se prepisivale knjige, čuvale isprave hrvatskih vladara, odgajali budući svećenici i obrazovani ljudi te stvarala kulturna baština koja i danas svjedoči o počecima hrvatske državnosti i kršćanskog identiteta. Kad govorimo o benediktincima i hrvatskom narodu, ne govorimo samo o jednoj monaškoj

zajednici koja je tijekom stoljeća sudjelovala u oblikovanju duhovnog i kulturnog lica Hrvatske. Njihov doprinos nadilazi granice crkvene povijesti te pripada cjelokupnoj hrvatskoj duhovnoj i nacionalnoj baštini.

I. Dolazak benediktinaca i početci kršćanske Hrvatske

Red svetog Benedikta nastao je u Italiji tijekom VI. stoljeća, kad je sveti Benedikt iz Nursije sastavio svoje glasovito *Pravilo* (*Regula*). Ono je povezo molitvu, rad, poslušnost i zajednički život u skladnu cjelinu koja će tijekom sljedećih stoljeća oblikovati zapadno monaštvo. Benediktinski su samostani ubrzo postali nositelji obnove europske kulture nakon sloma Zapadnog Rimskog Carstva, čuvajući antičku baštinu i prenoseći kršćanske vrijednosti novim narodima Europe. Prvi benediktinski samostani na našem tlu, vjerojatno u Istri, nastali su već u VI. st., dakle i prije dolaska Hrvata. Nakon doseljenja slavenskih plemena upravo su benediktinski samostani postali važna mjesta susreta starosjedićkog romanskog stanovništva i novopridošlih Slavena. Time su pridonijeli postupnom oblikovanju novog društva koje će prihvatiti kršćansku vjeru i uključiti se u europski kulturni prostor.

Arheološki lokalitet Rižinice

Posebno je važna uloga hrvatskog kneza Trpimira (od 841. do približno 864.), koji je podupirao dolazak benediktinaca u Hrvatsku. Njegova darovnica iz Rižinica, izdana sredinom IX. stoljeća, jedan je od najstarijih pisanih spomenika hrvatske državnosti i svjedoči o tijesnoj povezanosti hrvatskih vladara

i benediktinskog reda. Samostan u Rižinicama kod Solina nije bio samo mjesto monaškog života, nego i simbol stvaranja uređene kršćanske države koja je svoju političku i kulturnu budućnost povezivala sa zapadnim kršćanstvom.

Papin izaslanik Slavenima/Hrvatima bio je benediktinac opat Martin (640. – 642.), a na dvoru kneza Trpimira boravio je od 846. do 848. učeni benediktinac Gottschalk. Uz benediktince su vezani najstariji hrvatski spomenici: darovnica kneza Trpimira (841.) Splitskoj nadbiskupiji u kojoj se navodi kako je knez osnovao i obdario samostan u Rižinicama kraj Solina, i *Bašćanska ploča* (oko 1100.), zapis o darovnici kralja Zvonimira samostanu sv. Lucije na Krku. Do XI. st. benediktinci dolaze u naše krajeve uglavnom iz franačkih samostana, zatim iz Montecassina, a poslije ih osnivaju pretežno domaći redovnici i redovnice. Iz X. st. potječu samostani sv. Krševana u Zadru, sv. Mihovila nad Limom u Istri, sv. Maksima na otočiću Majsanu kod Korčule i dr.

Tijekom IX., X. i XI. stoljeća benediktinski se samostani osnivaju diljem hrvatskih zemalja: u Ninu, Biogradu, Zadru, Trogiru, Splitu, na otocima Krku, Rabu i Cresu te u unutrašnjosti Dalmacije. Mnogi hrvatski knezovi, kraljevi i velikaši darivali su im zemljišne posjede, crkve i povlastice, svjesni njihove važnosti za razvoj države. Samostani su bili mjesta molitve, ali i središta upravljanja posjedima, razvoja poljoprivrede, graditeljstva i školstva.

Benediktinci nisu donosili samo liturgijsku obnovu. Oni su sa sobom donosili iskustvo uređene organizacije života, naprednije načine obrađivanja zemlje, razvijenu arhitekturu i pisanu administraciju. Zahvaljujući njima nastajali su skriptoriji u kojima su se prepisivale liturgijske knjige i pravni dokumenti, a samostanske knjižnice postajale su riznice znanja u vremenu kad je pismenost bila rijetka.

Nije slučajno da se upravo uz benediktinske samostane pojavljuju najstariji tragovi organiziranog školstva u hrvatskim krajevima. Mladi kandidati za svećeništvo, ali i pojedini laici, stjecali su osnovna znanja iz latinskog jezika, bogoslovlja, crkvenog pjevanja i sedam slobodnih umijeća. Time su benediktinci postavili temelje hrvatske srednjovjekovne učenosti.

Već u prvim stoljećima hrvatske državnosti benediktinski red postao je jedan od njezinih najvažnijih oslonaca. U zajedništvu s hrvatskim vladarima sudjelovao je u učvršćivanju kršćanskog identiteta naroda, razvoju crkvene organizacije

Kameni ulomak-Rižinice

i stvaranju kulturnih temelja koji će obilježiti čitavu kasniju hrvatsku povijest.

II. Benediktinci kao nositelji kulture, pismenosti i hrvatske državnosti

Ako su benediktinci u prvim stoljećima hrvatske povijesti bili navjestitelji i učvrstitelji kršćanske vjere, jednako su važni bili i kao čuvari kulture, znanja i pisane riječi. Njihovi samostani nisu bili, kako smo to već spomenuli, samo mjesta molitve, nego i škole života u kojima se njegovala ljubav prema radu, učenju i umjetnosti. U vremenu kada je pismenost bila povlastica malobrojnih, benediktinske su opatije postale središta u kojima su se prepisivale knjige, čuvali arhivi i stvarala kulturna baština neprocjenjive vrijednosti.

Benediktinci su bili izvorište prvotno latinske, a potom usporedo glagoljičke i ćirilice pismenosti na hrvatskim povijesnim prostorima. Oni su tvorci naše trojezičnosti (hrvatski, srednjovjekovni latinski, staroslavenski/crkvenoslavenski) i tropismenosti (latinica, glagoljica, ćirilica) u srednjem vijeku.

Posebno mjesto zauzimali su samostanski skriptoriji. U njima su redovnici marljivo prepisivali Sveto pismo, liturgijske knjige, djela crkvenih otaca te pravne i povijesne spise. Svaki je rukopis bio rezultat dugotrajnog i strpljivog rada, a upravo su zahvaljujući takvoj predanosti sačuvani brojni tekstovi koji danas predstavljaju dragocjene izvore za poznavanje hrvatske srednjovjekovne povijesti. U benediktinskim samostanima čuvali su se dokumenti hrvatskih knezova i kraljeva, darovnice, povelje i drugi spisi koji svjedoče o razvoju hrvatske države i Crkve. Benediktinski su samostani bili i važna gospodarska središta. Redovnici su obrađivali zemlju, uređivali vinograde i maslinike, podizali vrtove, imali mlinice te uveli naprednije načine

Čokovac

poljoprivredne proizvodnje. Njihov je rad bio nadahnut Pravilom svetog Benedikta (*Regula sancti Benedicti*) koje naglašava dostojanstvo ljudskog rada. Tako su samostani postajali mjesta gdje se molitva skladno povezivala s odgovornim upravljanjem dobrima i brigom za zajednicu.

Velik doprinos benediktinci su dali i razvoju hrvatske umjetnosti. Brojne romaničke crkve i samostanski kompleksi, osobito u Dalmaciji i na jadranskim otocima, svjedoče o visokoj razini graditeljskog umijeća. Kamena plastika, oltari, reljefi i liturgijski predmeti nastajali su pod snažnim utjecajem benediktinskih zajednica koje su njegovale osjećaj za ljepotu kao put koji čovjeka vodi prema Bogu. Umjetnost nije bila sama sebi svrhom, nego je služila navještaju Evanđelja i uzdizanju ljudskog duha. Benediktinske su opatije stoljećima bile duhovna i kulturna središta čitavih naših krajeva. Među njima se osobito ističe samostan svete Marije u Zadru, koji neprekidno djeluje od XI. stoljeća i predstavlja jedan od najstarijih živih samostana u Hrvatskoj. Njegova bogata riznica umjetnina i rukopisa svjedoči o trajnoj povezanosti benediktinske duhovnosti i hrvatske kulturne baštine.

Od osobitog značenja jest i povezanost benediktinaca s hrvatskim vladarima. Hrvatski kraljevi Petar Krešimir IV., Dmitar Zvonimir i njihovi prethodnici obilato su darivali benediktinske opatije jer su u njima prepoznavali pouzdane suradnike u izgradnji države i crkvenog života. Samostani su često bili mjesta sastavljanja i čuvanja kraljevskih isprava, a pojedini opati uživali su veliko povjerenje vladara. Ta suradnja pokazuje kako su Crkva i država u ranom srednjem vijeku zajednički radile na učvršćivanju pravnog poretka i kulturnog razvoja hrvatskih zemalja.

Premda su benediktinci ponajprije bili red latinske liturgijske tradicije, njihovo djelovanje nije bilo suprotstavljeno razvoju hrvatskog jezika i glagoljaške baštine. U pojedinim samostanima njegovali su se i glagoljsko pismo te bogoslužje na staroslavenskom

jeziku po rimskom obredu, osobito u primorskim krajevima gdje je ta tradicija bila snažno ukorijenjena. Time su benediktinci pridonijeli očuvanju posebnosti hrvatske crkvene i kulturne baštine, koja je uspješno povezivala vjernost Rimu s uporabom narodnog jezika u bogoslužju.

Njihov je utjecaj bio vidljiv i u odgoju novih naraštaja. Samostanske škole oblikovale su buduće monahe, svećenike, pisare i upravitelje, ali su istodobno širile vrijednosti reda, rada, odgovornosti i služenja općem dobru. Takav je odgoj ostavio dubok trag u hrvatskom društvu, potičući razvoj pismenosti, pravne kulture i osjećaja za zajedničko dobro.

Kada se promatra cjelina hrvatske srednjovjekovne povijesti, postaje jasno da su benediktinci bili mnogo više od monaške/redovničke zajednice. Oni su bili graditelji kulture, promicatelji znanja, čuvari povijesnog pamćenja i svjedoci trajne povezanosti hrvatskog naroda s kršćanskom Europom. Njihova je ostavština ugrađena u temelje hrvatskoga identiteta te ostaje trajnim nadahnućem i suvremenim naraštajima.

III. Duhovna baština benediktinaca i njezina poruka hrvatskom narodu danas

Premda se tijekom kasnog srednjeg i novog vijeka broj benediktinskih samostana u hrvatskim zemljama smanjivao zbog ratova, osmanskih provala i političkih promjena, duhovna baština sv. Benedikta nije nestala. Ona je nastavila živjeti u liturgijskoj tradiciji, monaškoj duhovnosti, kulturnoj baštini i vrijednostima koje su benediktinci stoljećima usađivali u život hrvatskog naroda. U središtu benediktinske duhovnosti nalazi se traženje Boga. *Pravilo* svetog Benedikta ne nudi izvanredne ni spektakularne putove svetosti, nego poziva na vjernost u svakodnevnim obvezama, na odgovornost prema zajednici, poslušnost, poniznost i marljivost. Upravo su te vrijednosti oblikovale europsku kršćansku civilizaciju, a preko benediktinaca postale su sastavnim dijelom i hrvatske duhovne baštine.

Njihovo poznato geslo *Ora et labora* i danas ostaje iznimno aktualno. Ono podsjeća da se molitva ne može odvojiti od odgovornog rada, niti rad od duhovnog života. U vremenu obilježenom užurbanošću, individualizmom i nesigurnošću, benediktinska ravnoteža između molitve, rada, odmora i zajedništva nudi vrijedan put prema cjelovitom ljudskom životu. Sv. Benedikt uči da

se svetost ostvaruje ponajprije u vjernosti svakodnevnim dužnostima, u poštovanju drugog čovjeka i u otvorenosti Božjoj milosti.

Posebno je vrijedno benediktinsko poštovanje prema knjizi, učenju i kulturi. Samostani su stoljećima bili mjesta gdje se njegovala ljubav prema znanju, ali nikad odvojeno od vjere. Za benediktince razum i vjera nisu bili suprotstavljeni, nego su zajedno vodili prema punini istine. Takav pogled ostaje važna poruka i suvremenom društvu koje se često suočava s napetošću između znanstvenog napretka i duhovnih vrijednosti.

U hrvatskoj kulturnoj baštini i danas susrećemo brojne tragove benediktinskog djelovanja. Stare opatije, samostanske crkve, rukopisi, arhivi, umjetnička djela i liturgijska tradicija svjedoče o njihovoj višestoljetnoj prisutnosti. Posebno mjesto zauzima spomenuti benediktinski samostan svete Marije u Zadru, koji i danas čuva bogatu riznicu „Zlato i srebro grada Zadra“ (Stalna izložba crkvene umjetnosti), jednu od najvrjednijih zbirki sakralne umjetnosti u Hrvatskoj. Takvi spomenici nisu samo kulturno dobro nego i trajni znakovi vjere koja je oblikovala hrvatski narod.

Benediktinska baština može biti nadahnuće i za suvremeni pastoral. U vremenu kad mnogi ljudi traže tišinu, unutarjni mir i dublji smisao života, benediktinska duhovnost pokazuje kako se Bog susreće u molitvi, radu, zajedništvu i gostoljubivosti. *Pravilo* svetog Benedikta posebno naglašava prihvaćanje svakog gosta kao samog Krista. Takav pogled na čovjeka predstavlja izazov i suvremenom društvu koje je često obilježeno podjelama, nepovjerenjem i zatvorenosti.

Promatrajući cjelokupnu hrvatsku povijest, jasno je da su benediktinci ostavili mnogo više od samostanskih zidina i povijesnih spomenika. Oni su ostavili način života utemeljen na Evanđelju, radu, obrazovanju i služenju zajednici. Njihova ostavština podsjeća da se istinski napredak naroda ne gradi samo gospodarskom snagom ili političkom moći, nego prije svega moralnim vrijednostima, kulturnom baštinom i živom vjerom.

Zaključna misao

Povijest benediktinaca i hrvatskog naroda neraskidivo je povezana s počecima hrvatske državnosti, razvojem Crkve i oblikovanjem nacionalnog identiteta. Od prvih samostana u ranom srednjem vijeku do današnjih dana benediktinci su ostali svjedoci evanđeoske vjernosti i

graditelji kulture koja je hrvatski narod čvrsto povezala sa zapadnom kršćanskom civilizacijom. Njihovi su samostani – oko stotinu muških i pedesetak ženskih – bili mjesta molitve, rada, obrazovanja i umjetnosti. U njima su se čuvale knjige i povelje, odgajali naraštaji monaha i svećenika te učenih ljudi, razvijala poljoprivreda, graditeljstvo i književnost te njegovala ljubav prema Bogu i čovjeku. Benediktinci su tako ostavili dubok trag ne samo u crkvenoj, nego i u nacionalnoj povijesti hrvatskog naroda.

Za današnje naraštaje njihova baština – ali i jedan živući muški (Čokovac na otoku Pašmanu) te osam ženskih samostana (Krk, Cres, Rab, Pag, Zadar, Šibenik, Trogir i Hvar) – ostaje trajni poziv na obnovu temeljnih vrijednosti: vjernosti Bogu, poštenog rada, odgovornosti prema zajednici, ljubavi prema znanju i poštovanja kulturne baštine. U svijetu koji se brzo mijenja, primjer svetog Benedikta i njegovih sinova podsjeća da su upravo duhovni temelji ono što narodu daje trajnost i snagu.

Stoga se može zaključiti kako benediktinci nisu samo važna stranica hrvatske prošlosti, nego i trajan izvor nadahnuća za sadašnjost i budućnost. Njihova baština ostaje živi dio hrvatskog identiteta te svjedočanstvo da su vjera, kultura i služenje čovjeku nerazdvojivi putovi izgradnje društva utemeljenog na istini, miru i ljubavi.

Literatura:

- Pravilo sv. Benedikta*, (3. izdanje), priredili Čokovski monasi, Čokovac: Nard, 2012.
- Ivan Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima – Benedictini in Croatia et regionibus finitimis*, sv. I-III, Split: Benediktinski priorat – Tkon kod Zadra, 1963. – 1965.
- Franjo Šanjek, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata. Srednji vijek*, II. prerađeno i dopunjeno izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1993.
- Hrvatska enciklopedija*, on-line izdanje, natuknice: „Benediktinci“, „Hrvati“, „Trpimir“, „Petar Krešimir IV“
- Benediktinci i stvaranje europske kulture: »Našim rukama, ali Tvojom snagom«*. Priredili monasi samostana Cascinazza, Fondazione per la Sussidiarietà Split: Verbum, 2008. (2010.; 2015.). Prijevod djela: *»Con le nostre mani, ma con la Tua forza«: le opere nella tradizione monastica benedettina*.
- Ivan Bodrožić – Darko Rapić (ur.), *Vrijeme, prostor i duhovnost: benediktinsko monaštvo i njegovo nasljeđe*. Zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa povodom 11 stoljeća prisutnosti benediktinki Sv. Marije u Zadru (Zadar, 17 rujna 2020.), Split: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2024.
- Marko Trogrlić – Tomislav Galović, *Benediktinci u hrvatskoj historiografiji zadnjih 50 godina (1965. – 2015.)*, *Služba Božja* LVIII (2018) 4: 421-442.
- Ludwig Steindorff – Tomislav Galović, *Benediktinska Hrvatska – Croatia Benedictina*, u: *U početku bijaše kraljevstvo. Izložba u povodu 1100 godina Hrvatskog Kraljevstva* (katalog izložbe), ur. Tomislav Galović, Dino Milinović, Trpimir Vedriš, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2025., 146-149.

O. fra Nikola
Gabrić

Zaboravljena Alka

Uvod

U Arhivu franjevačkog samostana u Sinju čuva se rukopis „Zaboravljena Alka“¹ koji je napisao fra Nikola Gabrić, član Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja. Fra Nikola je rođen 17. studenog 1910. u Metkoviću gdje pohađa pučku školu i započinje gimnaziju koju nastavlja u Sinju (1922. - 1927.). Franjevački habit oblači 20. srpnja 1927. na Visovcu. Studira filozofiju u Sinju (1928. - 1930.), teologiju u Makarskoj (1930. - 1934.). Za svećenika je zaređen 24. veljače 1934. u katedrali u Splitu. Kao svećenik kratko vrši službu u Zaostrogu (1934. - 1935.), a zatim cijelo vrijeme u Sinju (1935. - 1984.).

Fra Nikola je na Čitluku kod Sinja, u nekadašnjoj rimskoj koloniji Aequum, provodio iskapanja i prikupljao arheološke predmete, obogaćujući arheološku zbirku samostana u Sinju vrijednim antičkim artefaktima i spomenicima. Istovremeno je prikupljao stari novac, narodne nošnje te poštanske marke. O svim tim aktivnostima objavio je nekoliko članaka u zborniku Kačić.

Objavljivanjem ovoga rukopisa „Zaboravljena Alka“ ispunja se želja samoga autora da se ne zaborave „uspomene i sjećanje na ovu alku“ za koju je „stanovitoj vrsti ljudi ta alka trn u oku i da bi oni najradije voljeli da se ta alka nikada nije ni organizirala ni održala“. Fra Nikola je uložio mnogo truda u razgovorima sa živim sudionicima „zaboravljene alke“ i piše o političkim prilikama onoga vremena, posebno o suradnji sinjskog samostana i alkarskog društva u očuvanju alkarske nošnje. Fra Nikola je jasno prikazao ulogu gvardijana i fratara koji su uvijek bili za narod i s narodom. Na kraju rukopisa fra Nikola piše kako su partizani ulaskom u Sinj „oslobodili“ dio samostana od fratara i uselili u taj isti dio samostana. Ovaj članak je prikaz povijesne situacije i događaja

o kojima svjedoči živi svjedok onoga vremena i zasigurno doprinosi osvjetljivanju tadašnjeg stanja u Sinju.

Zaboravljena Alka

1. Već su prošle 23 godine otkada je 1944. godine za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske trčala alka. Alkarsko društvo u Sinju gotovo nikada u prošlosti nije imalo u cijelosti potpuno nacionalno-hrvatsko obilježje nego je za hrvatskim duhom sad više sad manje bio pomiješan i duh vladajućeg režima. Tako bi se Alkarsko društvo za vrijeme Venecije moglo nazvati hrvatsko-venecijansko ili za vrijeme Austrije hrvatsko-austrijsko itd. A zašto? Jer je tuđinski duh kod uprave i pojedinih članova puno dolazio do izražaja. Jedino je od 1941. - 1944. godine Alkarsko društvo imalo pravo i potpuno hrvatsko obilježje i kroz to razdoblje to jest za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske moglo bi se s pravom nazvati alkarsko društvo hrvatskim. Možda se s ovom tvrdnjom neće svak složiti, ali ovo je činjenica koja se ne može zanijekati.

Žalosna je pojava da se sve alkarske trke iz vremena različitih režima spominju i ističu sa nekim ponosom. Jedino se alka iz vremena N. D. Hrvatske svjesno i namjerno prešućuje. Ona se službeno u javnosti nikada ne spominje kao da nije ni postojala ni trkala ni bilo gdje sudjelovala. Tako na primjer Šime Jurić u svojoj knjizi 'Sinjska Alka' na str. 59 kaže za vrijeme Drugoga svjetskog rata Alka nije trčala. Osim toga ima još nešto gore. Dobiva se utisak kao da je spominjanje te alke neki delikt i sramota i ako netko želi, ili da se zamjeri ili izazove prigovor protiv sebe, dosta je da ovu alku spomene. Kao da u upravi alkarskog društva nisu bili Hrvati i kao da Hrvati nisu bili alkari koji su godine 1944. u njoj sudjelovali po izbor sinovi sinjske krajine i našega hrvatskog naroda potomci onih naših starih sinaka, koji su se god. 1715. junački borili pod Sinjem i u znak pobjede nad Turcima trkali

¹ Ovaj rukopis pronašao je fra Frano Doljanin koji ga je prepisao i napisao uvod. Rukopis se nalazi pod naslovom „Neki spisi o Alci“ (Arhiv franjevačkog samostana Sinj, Rukopisi 7/75, br. 18.).

alku. Ovakovo shvaćanje i držanje prema alki iz god. 1944. pokazuje da je stanovitoj vrsti ljudi ta alka trn u oku i da bi oni najradije voljeli da se ta alka nikada nije ni organizirala ni održala.

Kako ti ljudi rezoniraju? Po prilici ovako: N. D. Hrvatska je nezakonita i jedna nečasna tvorevina u našoj časnoj povijesti. Isto je tako nečasna uprava alkarskog društva koja je formirana za vrijeme N. D. H., a dosljedno tome nečastan je rad alkarskog društva kroz to razdoblje i trkanje alke 1944. god. Pa kao što se mora zaboraviti sve što je sramotno i nečasno tako se mora zaboraviti i spomenuta alkarska trka. Zdrav razum ne može ovakovo shvaćanje odobriti, ali može razum koji je napunjen zavišću, mržnjom i čudnim na pr. ideološkim shvaćanjem.

Mnogi ljudi koji su 1944. godine doživjeli ili prisustvovali trčanju alke umrli su. Drugi koji su onda bili u naponu snage sada su već starci, a ondašnja djeca sada su odrasli ljudi. Svaki dan je sve manje ljudi koji se te alke sjećaju pogotovo koji se sjećaju pojedinih sitnica, detalja, imena alkarskih momaka itd. Osvjedočio sam se da nijedan alkar ne bi znao nabrojiti imena svih alkara iz 1944. god. Puno sam vremena morao izgubiti dok sam ispita poći ovoga-onoga alkara konačno doznao za sva njihova imena, a nije isključeno da je neko ime i izmaklo. To posebno vrijedi za imena alkarskih momaka za koja ni uz najbolju volju nisam mogao sve doznati. Što se 1944. godina više udaljuje živih je svjedoka sve to manje i što živući ljudi još pamte za (do) koju će godinu biti zaboravljeno (otići u zaborav).

Da se ova alkarska trka, koja zaslužuje svaku pohvalu i poštovanje i koja je po prvi i zadnji put u svojoj povijesti imalo eminentno nacionalno hrvatsko i tradicionalno vjersko obilježje otme zaboravu odlučio sam da uspomene i sjećanja na ovu alkarsku trku prikupim, napišem i ostavim pokoljenjima koja će iza nas doći. Na ovaj će način uspomena na nju trajno ostati u ovoj krajini i u kulturnoj povijesti našega hrvatskog naroda.

Na sreću još je na životu većina alkara i alkarskih momaka koji su u ovoj alki sudjelovali. Sa svima sam njima kao najmjerodavnijim svjedocima došao u dodir. Da ne bude upadno više-manje ispitivao sam tajno jednoga po jednoga. Tako sam crpeći sigurne podatke na svome izvoru uspio doznati sve bitne činjenice i momente koji su me zanimali i koji su mi omogućili sastaviti ovaj prikaz.

Želio sam da na temelju prikupljenih podataka netko drugi opiše ovu alku, tko je vještiji na peru i to sam pojedincima preporučivao. Ali kad sam vidio da nitko neće da moj prijedlog prihvati, bio sam prisiljen da se sam dadem na posao uvjeren, da ću ovim malim i skromnim radom učiniti uslugu alkarskom društvu, bez kojega bi njegova povijest ostala prekinuta i krnjava, a onda iz ljubavi prema povijesnoj istini bez obzira da li će se ovaj prikaz nekome svidjeti ili neće.

Na sreću, da su podatci za ovaj prikaz na vrijeme prikupljeni i da je ovaj prikaz, moglo bi se reći, u posljednji čas napisan. Da se je čekalo još desetak godina bilo bi prekasno. Ostala bi praznina koju nitko ne bi mogao ispuniti, a razdoblje povijesti alkarskog društva od 1941. – 1944. god. ostala bi zagonetka, koju nitko ne bi mogao ni znao riješiti.

2. Političke prilike

Godine 1941. polovicom mjeseca travnja talijanska je vojska okupirala Dalmaciju, a neke je dijelove anektirala. U anektiranim su dijelovima Talijani imali potpunu vlast civilno-građansku i vojničku i smatrali su ih sastavnim dijelom Italije. U drugim mjestima kao na pr. u Sinju Talijani su imali samo vrhovnu vojničku vlast. U svim drugim djelatnostima N. D. H. prema međunarodnom sporazumu imala je punu vlast i slobodu. Međutim, tako je bilo samo na papiru. U stvari Italija preuzete obaveze nije poštivala. Ona je svugdje gdje je god mogla zadirala u kompetencije hrvatske lokalne vlasti protuzakonito i samovoljno. Svojim stavom kočila je svaku političku, nacionalnu i kulturnu djelatnost i ometala i onemogućivala sve manifestacije koje su imale hrvatsko nacionalno obilježje. Jasno se je vidjelo da Italija ne voli N.D.H. i da je neprijateljski raspoložena i prema njoj i prema njezinim kulturnim društvima. U broju takovih društava na koje je talijanska vlast gledala prijekim okom nalazilo se je i alkarsko društvo. U njemu su kao članovi bili samo Hrvati. Njihovo vanjsko obilježje bila je stara hrvatska nošnja svjedočanstvo da u Sinju žive Hrvati sa svojom hrvatskom kulturom. Predstavnici političke vlasti NDH u Sinju bili su srcem i dušom uz svoj narod i na strani alkarskog društva, ali su bili nemoćni pred silom i moću jačega neprijatelja.

U takvim političkim prilikama našlo se je poslije okupacije i alkarsko društvo u Sinju. Stara

uprava na čelu sa vojvodom Markom Buljanom i alajčaušom Jozom Bokom (učitelj) povukla se je. Alkarsko društvo nije imalo ni predsjednika ni tajnika. Ulogu predsjednika uvijek je vršio vojvoda, a ulogu tajnika „alajčauš“. Između uprave i članova praktično je prekinuta službena veza. Društveni se sastanci nisu održavali. Alkari se kao alkari u javnosti nisu isticali. Većina je od njih živjela kod svojih kuća kao obični građani, kao da ne pripadaju alkarskom društvu. Ipak može se reći da je bilo časnih iznimaka. Oni su i poslije okupacije osjećali za alkarsko društvo i za njegovu imovinu. Od straha da je ne raznesu i unište prenijeli su je u Franjevački samostan u Sinju. Ali većina starih članova iz stanovitih političkih razloga, straha i obzira, ohladili su se prema društvu i s njim prekinuli svaku vezu. Tako je alkarsko društvo praktično ostalo i bez uprave i bez članova i kao organizirana cjelina nije postojalo. Na životu je ostala samo imovina alkarskog društva prepuštena brizi malog broja njegovih iskrenih prijatelja.

Načelnik sinjske općine bio je Jakov Podrug. On, kao i osoblje općinske uprave, zatim istaknutiji članovi ustaškoga logora i viđeniji sinjski građani, koji su osjećali pravim hrvatskim duhom, osuđivali su ovakvo držanje uprave i članova alkarskog društva i smatrali da je to sramota i izdaja našega naroda.

Međusobno su se sastajali i dogovarali i na koncu su odlučili da ožive alkarsko društvo. Prvi i glavni zadatak je bio izabrati novu upravu i pronaći nove članove da društvo kako tako može započeti radom. I to je predloženo i odlučeno te je i izvršeno. Izabrana je nova uprava u koju je kao predsjednik ušao logornik Ante Dadić pravnik rodom iz Biska. Spasoje Tre(a)vizi sudski činovnik kao tajnik, a kao blagajnik je izabran Božo Vučković pok. Nikole zadružni činovnik „Seoske blagajne“ rodom iz Brnaza nastanjen u Sinju. Ovim izborom alkarsko društvo je ponovno uspostavljeno i oživjelo.

Nova uprava u gore spomenutim prilikama nije mogla učiniti ništa naročito. Budući da stari alkari nisu bili spremni, da s novom upravom suraduju niti su htjeli da u trkanju alke sudjeluju nova uprava je uspjela da pronađe među građanima nekoliko novih alkara. Osim toga uprava se još za pomoć obratila komandi hrvatske vojske u Sinju koja se je rado odazvala. Stavila je društvu na raspolaganje vojničke konje i dozvolila da se

među domobranima mogu izabrati alkari ukoliko se među običnim građanima ne nađe dovoljan broj. Kroz nešto više od dva mjeseca novi su se alkari dovoljno izvježbali i za trčanje alke godine 1941. bilo je sve spremno.

Međutim desetak dana prije trkanja došlo je u Košutama do borbe između domobrana i ustaša s jedne strane i partizana s druge. U toj borbi poginuo je ustaški logornik M. Bilobrk iz Hrvaca. Taj žalosni slučaj kao i pometnja, koja je nastala u Sinju prigodom suđenja i strijeljanja zarobljenih partizana neugodno je djelovala na duhovno raspoloženje ljudi i trkanje alke je obustavljeno. Nekoliko dana kasnije bila je Velika Gospa i uobičajena procesija. Alkari su sudjelovali u njoj i kao počasna straža s jedne i s druge strane i pratili sliku Čudotvorne Gospe Sinjske. U broju tih alkara bili su Andrija Vučković iz Brnaza i Božo Slavić iz Vrlike. Imena ostalih nisu poznata.

3. Nastup alkara u Zagrebu 1942. godine

Od ovoga prvog nastupa mnogo je važniji nastup novih alkara u Zagrebu prigodom proslave prve godišnjice nezavisnosti hrvatske države 10. IV. 1942. godine. Hrvatska vlada u Zagrebu odlučila je da taj značajni događaj proslavi što je moguće svečanije. U tu svrhu pozvala je sve građane da sudjeluju u što većem broju, zatim sva društva i organizacije, koje se nalaze u Zagrebu i u njegovoj bližoj i daljoj okolini i konačno različita kulturna društva koja se nalaze rasijana amo tamo širom cijele domovine. Tako je pozvano i Alkarsko društvo u Sinju da sudjeluje u povorci i ostalim svečanostima proslave.

Naravno da se je uprava alkarskog društva rado odazvala i započela sve spremiti za odlazak u Zagreb. Pakovanje i nadzor nad alkarskom robom, oružjem i konjskom opremom povjeren je Mati Tomaševiću u penziji (brat fra Lovre Tomaševića) iz Brnaza. Putovanje preko Like bilo je opasno, zato je odlučeno da se putuje željeznicom preko Bosne.

Prema dobivenim podatcima sinjski alkari kroz svoju povijest nastupali su tri (četiri) puta izvan Dalmacije. Prvi put u Beču god. 1908., drugi put iza Prvoga svjetskog rata u Beogradu, treći put u našem hrvatskom Zagrebu. U Beču je alka trkala u počast cara Franje Josipa, u Beogradu u počast kralja Aleksandra (1922. ?), dočim u

Zagrebu nije trkala nego su alkari obučeni u svoja svečana odijela jašući na konjima sudjelovali u veličanstvenoj povorci koja je tom prigodom organizirana. Konje kojima su se alkari poslužili dobili su od zagrebačke policije. Prema sačuvanim fotografijama i sjećanjima bilo je sedam alkara, a isto toliko alkarskih momaka. U broju alkara bili su:

Mate Tomašević iz Brnaza
Mate Tomašević iz Brnaza
Jozo Tomašević (Pićurin) iz Brnaza
Mirko Vidić iz Čitluka
Ante Podrug Matin iz Dicma
Frano Glavinović pok. Frane iz Sinja
Ante Koljanin iz Sinja (sada u Zagrebu)
Bože Akrap, glavar sela Biska
Alkarski momci bili su sljedeći:
Mile Breko, vođa alkarskih momaka
Nediljko Bošnjak iz Dicma
Niko Vučković pok. Ivana iz Brnaza
Andrija Runje iz Karakašice
Bože Strmo (Bokić) iz Čitluka

Za imena još dvojice momaka (ukoliko su bili) nije se moglo doznati.

U svečanoj povorci posebno su mjesta imala različita kulturna i športska društva. Na čelo svih bili su alkarski momci i alkari, a odmah iza njih društva iz Bosne i Hercegovine u narodnim

nošnjama. Kad je povorka svršila, alkari su zajedno sa predstavnicima drugih društava bili primljeni kod Poglavnika u njegovoj službenoj rezidenciji na Markovu trgu a malo kasnije bili su od Poglavnika primljeni u posebnu audijenciju. Poglavnik im je održao kraći govor i s njima se rukovao. Isti dan (?) u hrvatskom kazalištu bila je u počast alkara i drugih društava priređena svečana predstava.

A svi u povorci alkari i alkarski momci skupno su i službeno sudjelovali kod dočeka gosp. Miška Zebića, ministra športa u vladi ND Hrvatske. U Zagrebu su alkari ostali tri dana razgledavajući najljepše znamenitosti grada. Za uspomenu mnogo su se puta fotografirali pojedinačno i skupno kao na pr. pred ulazak u poglavnikovu palaču, pred crkvom sv. Marka, na Jelačića trgu itd. Mnogi su te fotografije ljubomorno čuvali, a i sada ih čuvaju kao dragu uspomenu. S vremenom su sve fotografije postale „corpus delicti“ i ljudi su ih uništavali iz straha da ne budu radi njih kažnjeni ili barem krivo gledani. Prisutnost alkara u Zagrebu i njihovo sudjelovanje u povorci na 10. IV. 1942. izazvalo je veliko oduševljenje i učinilo neobičan utisak na sve one koji su ih sa strane promatrali.

Nikada poslije rata nisam čuo da se ovaj događaj spominje javno ili sa službenog mjesta, a još

manje da netko ovaj događaj ističe ili hvali. Ako je netko imao odvažnosti da o njemu prigodno kaže običavao je to kazati tiho u četiri oka i između četiri zida, da nitko drugi ne čuje osim osobe povjerenja. Mnogi su šutili jer za ovaj događaj nisu znali ali, siguran sam, da mnogi znadu a ipak šute jer su prema ovom događaju neprijateljski raspoloženi. Nadam se da će ovo nekoliko redaka dobro poslužiti da se uspomena na alkarski nastup u Zagrebu sačuva i prenosi od koljena na koljeno. Ako se ova svrha postigne, onda ovaj kratki prikaz neće biti uzaludan.

Informacije o nastupu u Zagrebu dobivene su od dva alkara koji su promatrali i to 24 godine poslije toga događaja prema njihovom sjećanju. Možda svaki detalj nije točan, ali u bitnome jest, a to je glavno.

4. Kako je došlo do trkanja alke 1944. godine

Već su spomenuti razlozi radi kojih 1941. godine alka nije trkala. Uprava alkarskog društva bila je potvrđena a da se to nadoknadi nastojala je da bi se alka trkala slijedeće godine. Međutim je komanda talijanske vojske bila protivna i tako se plan i želja alkarskog društva nije ostvarila ni 1942. ni 1943. godine.

U jesen te godine oko Male Gospe Italija je kapitulirala. Mjesto Talijana vrhovnu komandu u Sinju preuzeli su Nijemci. Tom izmjenom hrvatska politička i vojnička vlast nije dobila potpunu slobodu, ali je imala slobodnije ruke nego prije. U nacionalnom pogledu slobodnije se je disalo, a hrvatska kulturna društva imala su slobodnije ruke. Ova novonastala situacija povoljno je djelovala na ponešto zamrlo alkarsko društvo. Čim su se prilike sredile, sastali su se načelnik općine Ivan-Mile Filipović-Čugura, predstavnici ustaškog logora, preostali članovi uprave i alkara i istaknutijih građana i na tom sastanku izabrali su za novog predsjednika i vojvodu Mirka Bilobrka mjesto Ante Dadića koji je putujući u Split na Dugopolju uhvaćen od partizana. Oni su ga sobom povelili u šumu i poslije toga trag mu se je zameo. U javnosti se ne znaju detalji gdje je kada i kako je svršio, ali je sigurno da su ga partizani ubili kao i načelnika Krunu Bilića koji je za tu prigodu zarobljen i odveden. Na istome sastanku pokrenuto je pitanje trčanja alke. Svi se složili da alka mora trkati slijedeće godine. Točan dan

nisu odredili, ali svi su bili mišljenja da se održi oko Velike Gospe kao što je bio običaj u prošlosti.

Da alka dobije što veći ugled i popularnost uprava je pozvala na suradnju sve stare alkare kao braću Lovru, Niku Jelinčića, A. Barezu, Jozu Malbašu i druge, ali se iz političkih obzira i straha uglavnom nitko nije odazvao. Jedini pohvalnu gestu i uslugu učinio je predratni alkar Lucijan Lovrić. On je novim alkarima davao potrebite savjete, tumačio alkarski ceremonijar, upućivao ih u sva pravila i običaje alkarskoga društva od formiranja povorke pa sve do svršetka. Uprava Općine obećala je novčanu pomoć. Komanda vojske stavila je na raspolaganje društvu vojničke konje (kao i 1941. godine), štoviše mu stavila na raspolaganje vojnike da među njima izabere potrebiti broj alkara i alkarskih momaka. Alkari su većinom bili novajlije. Da postignu odgovarajuću i potrebnu vještinu i rutinu vježbali su se dugo na različitim mjestima, a najviše na njivama ispred groblja u Brnazama.

Alkarska trka koja se nazivlje „Bara“ nije se održala. Na 19. VIII. bila je trka nazvana „Čoja“. Pobjednik je bio domobran Stipe Grčić-Filipović iz Podvaroša. Kao nagradu je dobio 30.000 Kn. U znak veselja on je u gostioni na glavnome trgu u zgradi Franjevačkog samostana častio pićem i duhanom sve koji su se te večeri našli u gostioni. Prema izjavi samog dobitnika ukupni potrošak je iznosio 10.800 Kn. (Vino je bilo po 1 800 Kn).

Glavna trka održala se je sutradan na 20. VIII. 1944. Partizani su više dana prije toga uvodili propagandu protiv održavanja alke. Na različite načine prijetili su se građanima i alkarima i ustrajali da trčanje alke ometu. Ova je taktika imala uspjeha. Građani su se prestrašili, a strah je zahvatio i neke alkare i alkarske momke. Osim toga, partizani su toga dana oko 1 s iza podne s avionima bombardirali Sinj posebno položaj alkarskog trkališta. Nastala je panika i opasnost da se u posljednji čas odustane od trčanja Alke. Tu nezgodnu i tešku situaciju uočio je domobranski pukovnik Josip (?) Potočnik (Lulica) dozvao je preda se alkare i alkarske momke i odrješito im rekao: Alka se mora trkati kako je odlučeno bile ne znam kakove prilike i okolnosti pa i uz na pogibelj života. Ili trkati ili na strijeljanje. Birajte jedno ili drugo. Ta odrješitost i odlučnost povoljno je djelovala na sve prisutne. Svi su se oduševili i pristali da se alkarska trka održi uza svu bojazan i strah da ne bi partizani još jedanput

i to baš za vrijeme trčanja bombardirali Sinj. Na sreću do toga nije došlo.

Oko jednog sata poslije bombardiranja duhovi su se smirili. Strah je spao na minimum i ljudi su se ponovno ohrabрили. Čuvar alkarske robe Ivan Vasilj brzo je porazdijelio alkarsku robu i konjsku opremu i za kratko vrijeme alkari su se obukli i spremili. U „Katoličkom domu“ prikupili su se glazbari vojničke glazbe (glazba franjevačkog samostana), a malo su zajednički alkari i alkarski momci krenuli prema vrličkoj ulici i predigli barjaktara Božu Vučkovića. Odmah iza toga krenuli su livanjskom ulicom prema Lubinovu mostu, da preuzmu vojvodu ustaškog logornika Mirka Bilobrka koji je stanovao u Šimićevoj kući (sada komanda vojske). Vojvoda je na trgu pričvrstio robu alkara i momaka. Odmah se je formirala povorka i predvođena glazbom krenula preko glavnoga trga na alkarsko trkalište koje je bilo nakićeno i ukrašeno hrvatskim zastavama. Radi pomanjkanja građevnog materijala tribine su bile skromne. Ulaznice se nisu plaćale i tako je možda prvi put u povijesti alke svatko mogao besplatno promatrati trkanje alke.

Na čelu alkarske povorke kao arambaša alkarskih momaka bio je kao i u Zagrebu brkaš Mile Breko. Zamjenik arambaše bio je Lukica Bitunjac, gostioničar. Štit je nosio Bilandić Jure izbjeglica iz Maljkova istaknuti član HSS. Poznati alkarski momci bili su: 1. Ilija Galzina iz Hrvaca, 2. Ante Grčić-Rako pok. Marka iz Podvaroša, 3. Ante Matić (Lola) Petrov iz Čitluka, 4. Nikola Matić Stipin iz Čitluka, 5. Božo Strmo (Bokica) iz Čitluka, 6. Nediljko Bošnjak iz Dicma, 7. Pavao Budimir iz Brnaza itd. Iza momaka slijedili su alkari. Najprije barjaktar Božo Vučković jašio je na bijelom konju. Sa strane su ga pratili alkari Ante Vidić (Netjak) Stipanov iz Čitluka nastanjen u Hrvatcima i Dražan Marković iz Radošića. Iza njih su slijedili vojvoda Mirko Bilobrk iz Obrovca, Jozo Tomašević (Pićurin) dobitnik poslijeratne alke u Beogradu, Stipe Vučković (Skejo) pok. Jozе iz Brnaza, Stipe Filipović-Grčić iz Podvaroša, Jure Milun iz Obrovca nastanjen na Čitluku, Stipe Bilić Petrov iz Glavica, Božo Dalbello pok. Marka iz Sinja, Ante Podrug Matin iz Dicma, Ante Glavinović pok. Frane (Salko) iz Sinja i alajčauš Frano Žanko iz Sinja koji je bio na kraju povorke.

Neki tvrde da je alkara bilo 14, ali se ime četrnaestoga nije moglo doznati.

Alkarski kolut stavljao je na svoje mjesto Pavao Pavić iz sela Pavići. On je tu dužnost – običaj vršio i prije rata, a tako i sada poslije rata.

Alkarska trka i takmičenje započelo je po uobičajenom ceremonijalu i odvijalo se lijepo, skladno i uzbudljivo kao i uvijek. Nije bilo nikakvih incidenata niti se je dogodilo što naročito što bi se moglo posebno istaknuti ili pohvaliti. Kod pojedinih alkara opazio se mali nedostatak što nisu bili dobro uvježbani. Ali svi alkari imali su jednu odluku koju u prošlim decenijama možda nisu imali, a to je pravi, svjesni i iskreni hrvatski ponos i nacionalnu hrvatsku svijest, koja se je očitovala kod svakoga pojedinca i u svakome momentu igre od početka do svršetka.

Gledalaca je bilo oko 3000. To je manje nego u drugim predratnim godinama. Ali ako se uzme u obzir psihološko raspoloženje toga dana u Sinju, onda se može reći da je gledaoca bilo razmjerno dosta.

Na počasnoj tribini bili su predstavnici Kotara, Općine hrvatske i njemačke vojske i ugledni gosti iz drugih mjesta. Časni sud sačinjavali su: Dušan Tripalo, Grgo Litre i Lucijan Lovrić. U tri trke najviše je bodova dobio, a prema tome i alku, Jozo Tomašević iz Brnaza. Službeno ga je komisija proglasila dobitnikom i privezala mu na koplje usku hrvatsku trobojnicu sa dva kraka na kojoj je pisalo žutim slovima „SLAVODOBITNIKU ALKE“. Tu počasnu zastavicu kao časnu uspomenu njegovu trku i pobjedu stavila je dobitnikova žena Ljuba rođ. Tomašević. Za nagradu je dobitnik prema svjedočanstvu njegove žene dobio od alkarskog društva 100.000 Kn, a isto toliki dar dobio je od namjesnika za Dalmaciju u Splitu gosp. Bruna Nardellija.

Odmah iza završene trke na sredinu je stupio alkarski vojvoda Mirko Bilobrk i burno pozdravljen i na početku i na svršetku održao prigodni vatreni rodoljubni govor i time je ova časne uspomene alkarska trka završila. Na dani znak alkari su se i alkarski momci svrstali u povorku i kako su predvođeni glazbom došli na trkalište tako su i sada uz sviranje glazbe i uz veselo klicanje prisutnih gledalaca ostavili trkalište prateći pobjednika ulicama Sinja.

Počasnu večeru za alkare, momke i počasne goste uprava društva priredila je u hotelu Livno. Glavni materijal za večeru nabavilo je alkarsko društvo,

a što je falilo nadomjestio je vlasnik hotela gosp. Jozo Milun (umro godine 1966.).

Preko večere palo je više nazdravica. U njima se je kao glavna misao isticala kako alkarsko društvo nikada među svojim stavovima nije imalo takove uzor alkare prave Hrvate i junake kao u ovoj prigodi. Nisu junaci, rekao je jedan od alkara u svojoj nazdravici, oni koji sami sebe nazivlju junacima i koji se pod komunizmom bore i ginu za tuđe interese i za ideologiju s kojom se ne slaže i koju neće ogromna većina hrvatskog naroda, nego su pravi junaci domovine, koji su spremni da se bore i ginu za njezinu slobodu i nezavisnost. To je istina jer su god. 1944. za alkare i za alkarske momke birani samo oni pojedinci koji su u tome času po općenitome sudu sloveli u Sinju kao najbolji i najsvjesniji Hrvati.

Za pokriće svih troškova prema sjećanju Bože Vučkovića Općina je alkarskom društvu dodijelila i ostavila na raspolaganje 800.000 Kn.

Od bivših alkara i alkarskih momaka koji su 1944. god. sudjelovali u alkarskoj trki dobitnik alke Jozo Tomašević, zatim Ante Vidić, Bože Strmo i Mile Breko umrli su naravnom smrću. Mirko Bilobrk i Jure Bilandić uhvaćeni su i strijeljani od partizana samo se točno ne zna gdje i kada. Ante Glavinović je poslije dolaska partizana u Sinj mobiliziran i poginuo je u borbi. Božo Vučković je bio osuđen na 12 godina zatvora u Staroj Gradiški. Izdržao je 6 godina, a iza toga je pušten. Sada je u penziji i živi u Sinju. Svi ostali alkari i alkarski momci još su na životu. Nije potrebno isticati da su svi oni poslije rata za dugi niz godina bili kritizirani, šikanirani i krivo gledani. Smatrani su kao neprijatelji naroda i kao takovi za ovo vremena nisu mogli dobiti zaposlenje i druge pogodnosti koje su imali najobičniji građani. Sve te nepravde alkari i alkarski momci su junački izdržali, strpljivo podnijeli. Bili su a i sada su ponosni što su trpjeli nevini i pravedni za časnu suradnju, uslugu i ljubav koju su pokazali svome narodu i svojoj hrvatskoj domovini.

Godine 1945. osoblje alkarskog društva je potpuno izmijenjeno. Nova vlast izabrala je novu upravu, nove alkare i nove alkarske momke. Prema starodrevnom alkarskom običajniku članovi društva mogli su biti samo Hrvati-katolici sinjske krajine. Od toga pravila se nikada nije odustajalo. Tek sada je prvi put učinjena iznimka. Kod izbora novih alkara nije se gledalo ni da li su Hrvati ni da li su katolici nego je glavno mjerilo bilo da li

su komunisti i da li novi alkari kao komunisti misle i osjećaju i da li su za komunističku partiju bili koliko zaslužni. Sve ostalo je bilo sporedno i na to se nije gledalo. I što se je moglo dogoditi da su u alkarsko društvo primljeni prvi put Srbi pravoslavci. Alkari iz god. 1944. su isključeni jer su oni smatrani izrodi i izdajnici i kao takovi nisu dostojni da budu članovi jednog časnog udruženja kao što je alkarsko društvo.

Već je istaknuto da su podatci, na temelju kojih je uziman ovaj kratki historijat života i rada alkarskog društva od 1941. – 1944. godine, dobiveni od alkara i alkarskih momaka koji su još na životu. Svaki put kada su se ti podatci od njih tražili zapazilo se je da o toj alki rado govore, da različite podatke rado i spremno daju i da se osjećaju zadovoljni i sretni što su u toj alki, koja je održana u vrlo teškim ratnim vremenima, sudjelovali.

Fotografije iz god. 1942. darovao je uglavnom Marko Vidić pok. Duje iz Čitluka i Ljuba Tomašević ž. Jozina iz Brnaza. Originalnu fotografiju iz god. 1944. darovao je alkar Stipe Grčić-Rako iz Podvaroša i Frano Žanko iz Sinja.

5. O. Bernardin Topić i Božo Vučković spašavaju imovinu alkarskog društva

U ovome prikazu na više mjesta je spomenut Božo Vučković i ulogu koju je odigrao u alkarskom društvu kao njegov višegodišnji blagajnik i barjaktar god. 1944. Za nj se može sasvim ispravno reći da je bio jedan od glavnih i temeljnih stupova na kojima je alkarsko društvo počivalo. Osim sve općenite pohvale Božo Vučković zaslužuje i posebnu pohvalu što je svojim odlučnim stavom i energičnim istupom prema komandantu talijanske vojske spasio imovinu alkarskog društva. Ovaj događaj izgleda na prvi pogled običan ali za alkarsko društvo je vrlo važno i zato zaslužuje da se opiše jer je u javnosti vrlo malo ili nimalo poznat.

Godine 1941. iz straha pred Talijanima cjelokupni inventar alkarskog društva prenesen je u Franjevački samostan u Sinju.

Za jednu kulturnu smotru u Splitu Talijani su uz ostale narodne nošnje iz Dalmacije trebali i alkarsku nošnju. Preko različitih osoba među kojima se je vjerojatno nalazio i vojnički kapelan franjevac u Sinju, povjerljivo su se propitivali gdje se alkarska nošnja nalazi. To je bila javna

tajna pa su Talijani i lako i brzo doznali da se imovina alkarskog društva nalazi u samostanu.

Jednoga dana, Božo Vučković se ne sjeća točno da li je to bilo godine 1941. ili 1942. došao je u samostan talijanski komandant u Sinju Arlanello Paulo Gay (sada živi u pensiji u Milanu) u pratnji dvojice časnika i dvaju tumača i potraži starješinu samostana o. Bernardina Topića. Poslije nego se je s njime pozdravio kazao mu je da je došao poradi alkarske robe i zamolio ga nalijepo da mu je za nekoliko dana pozajmi jer da ima u splitskome kazalištu održati jednu priredbu. Davao mu je garancije i uvjeravao kako će sve točno i pošteno biti vraćeno.

O. Topić nije bio siguran da li talijanski komandant govori iskreno ali se pod riječju pozajmnice krije nešto drugo možda i ono najgore naume, da alkarska nošnja ode i da se više natrag ne povрати. Poznavajući talijansku neiskrenost i prefriganost o. Topić je opravdano sumnjao u njihovo poštenje i dobru nakanu. I da pred povišću ne bude kriv i odgovoran izvinio se je komandantu i rekao da on ne može želji udovoljiti jer nad alkarskom nošnjom nema nikakve ovlasti. Da se izvuče iz ove neugodne situacije preporučio mu je da se obrati na predsjednika gosp. Antu Dadića. Međutim on nije bio u Sinju i mjesto njega kao zamjenik došao je Božo Vučković. Dok je on uzlazio uz stepenice izišao mu je ususret o. Topić i tiho mu na neopažen način kazao: Bože! Ovdje su unutra Talijani. Traže da im se pozajmi alkarska roba. Molim te budi odlučan i ne daj se jer je opasnost da propadne. Ohrabren tim riječima Božo je stupio pred komandanta. Ovaj mu je preko tumača kao i o. gvardijanu ponovio što želi, a Božo mu je odgovorio ovako: U ime alkarskog društva kao član uprave spreman sam Vam učiniti svaku uslugu, koja je moguća, ali ne mogu dozvoliti ni pristati da se roba pozajmljuje da se iznosi iz Sinja i da se upotrebljava u bilo koje svrhe koje nisu strogo društvene. To nikada nije običaj, to ne dozvoljavaju naša društvena pravila i ja uza sve poštovanje prema Vama ne mogu i ne smijem učiniti iznimku. Osim toga ratna su vremena i na najbolju pažnju i na najbolju dobru volju može se dogoditi da se roba ošteti ili strada potpuno ili djelomično. Tko će onda pred alkarskim društvom i pred našim narodom biti kriv i odgovoran, ako ne ja. Gosp. Komandante, ponavljam što sam već rekao: Za Vas sam spreman sve učiniti, ali da Vam alkarsku robu pozajmim to ne mogu. Gosp.

Gay nije bio zadovoljan tim odgovorom i počeo je ponovno na Božu navaljivati i mrmljati ne bi li ga slomio da popusti. Ali Božo je vještima odgovorima izmicao, ostao je uporan i nije se dao ni slomiti ni skloniti. Kad je komandant vidio da molbe dokazivanja i uvjeravanja ništa ne koriste ostavio je samostan, a roba je dalje ostala na svome mjestu i tako spašena.

Što bi se dogodilo da je slučajno o. (fra Bernardin) Topić imalo sklon Talijanima ili da je Božo Vučković bio slabić i popustljiv pa da je na njegovu dozvolu izašla, iz svoga skloništa u samostanu? Tko može ustvrditi da bi se neoštećena povratila? Ili što je još gore, da je po nesreći propala tko bi taj gubitak nadoknadio? Zar taj gubitak ne bi ne samo alkarsko društvo promijenio nego i pokopao. Bilo kako, o. Topić i B. Vučković učinili su razborito i pametno što su odabrali rješenje koje je sigurnije i tako su i jedan i drugi – o. Topić svojim spontanom savjetom i B. Vučković svojim odlučnim stavom učinili alkarskom društvu veliku uslugu koja se ne može procijeniti i zaslužili time, da ni svi članovi alkarskog društva i sadašnji i budući iskazuju poštovanje i trajnu zahvalnost.

God. 1945. Božo Vučković je kao narodni neprijatelj od naših narodnih vlasti osuđen. Isto je tako osuđen i gvardijan o. fra Bernardin Topić. Patnje koje su pretrpjeli u logoru kao osuđenici jest nagrada i odlikovanje koje su primili za učinjene usluge.

6. Franjevački samostan u Sinju i alkarsko društvo

Franjevački samostan u Sinju imao je posebni privilegij koji se je temeljio na nepisanom ali starinskom pravu i praksi da kod svake alkarske trke ima svoje posebno počasno mjesto ili tribinu. Samostan je praktično bio gospodar toga počasnog mjesta i svi njegovi članovi kao i drugo osoblje kojemu bi samostan dozvolio mogli su na ovoj tribini zauzeti mjesto i besplatno promatrati trčanje alke.

Nema pisanih dokumenata kako su i kada franjevci sinjskog samostana to pravo stekli. Ali je više nego sigurno da ga nisu uzurpirali silom niti mukte i bez zadnje dobili. Franjevci su u XVIII. vijeku u Sinju i Sinjskoj krajini bili duhovni vođe. Bili su najobrazovaniji i najutjecajniji ljudi. Kao

takovi sigurno su sudjelovali kod osnivanja i organiziranja alkarskog društva. Sigurno su alkarsko društvo kao plemenitu i kulturnu ustanovu ne samo moralno nego i materijalno pomagali. Osim toga svi su u borbi protiv Turaka i u obrani Sinja sudjelovali rame uz rame sa njegovim braniteljima kako to svjedoči povijest. Vjerojatno je alkarsko društvo za učinjene zasluge u znak tražene zahvalnosti podijelilo sinjskim franjevcima gore spomenute trajni i časni privilegij sa željom da ga koriste za sva vremena i za sve vijekove.

I franjevci su se koristili. Zadnji je put to bilo 1944. god. – odmah slijedeće godine 1945. ta povlastica je iz nepoznatih i neopravdanih razloga jednostrano dokinuta. Došlo je vrijeme trkanja alke i alka se je trkala. A franjevci? Niti su službeno pozvani ni nepozvani niti su dobili svoje posebno mjesto. Preko njih se je šutke prešlo kao da nisu u Sinju i ne postoje. Franjevci su bolno osjetili nepravdu i osudili su ovo samovoljno dokidanje spomenutog skupo plaćenog i opravdano zasluženog privilegija kao uvredu i znak ove nezahvalnosti i neprijateljski prst prema sebi. Posebno su uvredu i nepravdu osjetili stariji franjevci kojima je povlastica bila dobro poznata i koji su je u prošlim godinama u praksi koristili. Uvreda je tim veća što je nisu gradski neprijatelji našega naroda Talijani i Nijemci nego nezahvalni sinovi našega naroda kojima su kroz povijest toliko dobra učinili. Ne može se vjerovati da novi naraštaj ne zna ili da je možda zaboravio da se 1715. god. sa našim vojnicima u sinjsku tvrđavu zatvorilo 7 franjevac. Oni su zajedno s njima stavili na kocku svoju glavu. Zajedno su se borili i branili. U broju mrtvih koji su prigodom opsade umrli nalazio se je i franjevac fra Stjepan Batarelo. Zar to nije najbolji dokaz ljubavi franjevac prema svome narodu radi koje su zaslužili ne samo da im bude zahvalna ondašnja generacija nego i generacije sljedećih vijekova. Kako se može razumjeti i protumačiti ovaj nečasni poslijeratni protupeh prema franjevcima.

Na sreću su se franjevci naučili činiti dobro iz ljubavi i bez plaće. Naučili su se za učinjeno dobro primiti nezahvalnost i nepravdu pa im nije bilo naročito teško i tješe se što znadu da je ovakovih zaslijepljenih kukavica malo, dočim je ogromna većina naroda i u prošlosti na njihovoj strani. Franjevci su uvjereni i žive u nadi da će većina onih koji su sada neprijateljski raspoloženi prema njima jednoga dana otvoriti oči, upoznati i

Fra Nikola Gabrić s prvopričesnicima iz Radošića i Lučana

priznati istim i franjevcima pružiti odgovarajuću zadovoljštinu.

Iako je već spomenuto sada na svršetku ovih bilježaka imalo se opširnije opisati proces i smještaj imovine alkarskog društva u Franjevačkom samostanu u Sinju.

Prigodom talijanske okupacije Sinja 1941. godine inventar alkarskog društva bio je smješten u „Obrtničkoj školi“ koja se nalazila na sjevernoistočnoj periferiji Sinja. Ključni su najviše stali kod alkara Ante Bareze (Anćona) po zanimanju brijlač. Moglo bi se reći da je on jedini vodio brigu i nadzor nad imovinom alkarskog društva. Nije to činio po strogoj dužnosti nego više iz ljubavi. Desna ruka i glavni pomagač mu je u svemu bio gosp. Ivan Vasilj, koji je u svakoj prigodi i potrebi robu vadio, čistio, pazio i pripremao.

Grgo Bareza još otprije znao je kakovi su Talijani. Čuo je kako su ovdje-ondje postupali sa našim ljudima, ustanovama, društvima, muzejima, zbirkama i inventarom. Iz toga je opravdano zaključeno da alkarskom muzeju prijeti opasnost i da bi ga trebalo smjestiti na sigurnije mjesto, a to je po njegovu mišljenju i po mišljenju onih, koje je pitao za savjet bio Franjevački samostan u Sinju. Jednoga dana on je došao u samostan, najprije je potražio o. fra Stanka Vidića i o. fra Jelinčića i izmolio ih da posreduju kod o. gvardijana i da ga preporuče. Kad je dobio njihovu podršku u njihovoj pratnji otišao je gvardijanu o. fra Bernardinu Topiću. Prikazao mu je tešku i kritičnu situaciju

u kojoj se nalazi alkarski muzej i zamolio ga da bude dobar i dozvoli da se alkarska roba smjesti negdje u samostanu. O. Topić je bio uviđavan i smjesta bez ikakova promišljanja pristao i gosp. Barezi besplatno stavio na raspolaganje veliku sobu na kraju drugoga kata samostana uz crkvu gdje se sada nalazi kapela sjemeništa. Kroz kratko vrijeme prostorija je bila ispražnjena i pristojno uređena.

Sad je trebalo premjestiti inventar robu i oružje. Niko Vučković iz Brnaza svojim kolima i konjima oprezno je preveo vitrine, a gosp. Ivan Vasilj i Mile Breko pomalo su poprijekim putem potajno u pokrivenim košarama prenosili robu i oružje. Kod iskrcavanja i uređivanja pomagali su naši klerici i sluge samostana. Kroz 2 – 3 dana alkarski muzej je bio uređen i prostorija zatvorena. Prispio je na sigurno mjesto i spašen.

U samostanu je alkarski muzej stao nešto više od tri godine. Poslije trčanja alke 1944. godine gosp. Ivan Vasilj robu je kao i drugim prigodama očistio, složio i uredio i tako je uređena i čitava dočekala dolazak partizana. Opisanim gestama franjevačkog samostana u Sinju ovim je alkarskom društvu učinjena usluga neprocijenjene vrijednosti.

Na 24. X. 1944. oko 7 sati ušli su partizani u Sinj koji je od 1 – 5 sati iza ponoći napustila hrvatska vojska. Između 8 – 9 sati u samostan su došle dvije veće grupe partizana. Jedna je zapečatila biblioteku, gimnazijske zbirke, arheološki muzej

i prostoriju gdje se nalazio alkarski muzej, a druga je, sve do u sitnice, pregledavala sve samostanske prostorije i onda su se razili. Poslije toga alkarski je muzej ostao u samostanu dvadesetak dana, a onda je premješten na alkarsko trkalište u privatnu zgradu Ante Čatipovića, a da se upravi samostana nije reklo ni hvala. Je li sa ovim premještanjem trebalo žuriti? Ako je samostan bio voljan da alkarski muzej i dalje ostane na svome mjestu zašto nije ostao? Ako su franjevci u nemirno i nesigurno vrijeme rata ljubili i pazili

na alkarski muzej zar ne bi jednako na nj pazili i poslije rata. Očiti dokaz da nova vlast franjevcima nije bila sklona i da u njih nije imala povjerenja. Ne samo da se samostanu nije časno revanširala nego je kroz dugi niz godina sustavno i planski, svjesno i zlonamjerno samostanu činila svakovrsne smetnje, poteškoće i nepravde.

Ovo što ću sada spomenuti nema nikakve veze sa alkarskim društvom i muzejom ipak je dobro da se napiše, da znadu naraštaji koji će doći poslije nas.

Poslije podne istoga dana kad su partizani ušli u Sinj vojska je zauzela jedan dio samostana. Među vojnicima bio je i priličan broj ženskih. Bile su obučene i naoružane kao i muški. Vojnici su se po samostanu raspemili, smjestili svoje stvari, izlazili i ulazili, jeli, spavali i u svemu se vladali po vojnički. Naravno, da se samostanska klauzura nije poštivala i samostan nije sličio na samostan nego na vojničku kasarnu. To je bio početak. Kasnije kad su u veljači 1945. klerici pozvani u vojsku, vojska je zauzela novi samostan i treći kat staroga. Samostanu je ostalo samo prizemlje i dva kata staroga samostana. Osim toga, vojska je zauzela veliki dio vrta i dvorišta i arheološki lapidarij gdje su smjestili svoju kuhinju. Tako je ostalo do veljače 1947. Poslije nego je vojska otišla samostan je dobio u svoje ruke drugi i treći kat novoga samostana a vlast je nasilno zauzela prizemlje i prvi kat – dvorište prema livanjskoj ulici i tu uredila hotel- restauraciju i sobe za spremanje gostiju. Međutim hotel nije bio rentabilan, pa je likvidiran. Neko su vrijeme prostorije stale prazne a onda je vlast sobe na prvome katu dala prvotnim stanarima, a naše samostansko blagovolište razdijelila u dva dijela: veći za gradsku čitaonicu, a manji za gradsku biblioteku. U ožujku 1962. godine na temelju ugovora sa samostanom biblioteka i čitaonica konačno su prešle u nove prostorije, a posljednji stanar sa ženom i djecom iz samostana je izašao 21. I. 1963. godine.

Ovih nekoliko redaka završavaju danom na 15. I. 1967. Kroz ove 23 godine alka je trkala svake godine. Na svakoj držali su se govori. O alki se je pisalo u novinama, brošurama i knjigama. Nikada, nigdje i nitko nije ni jednom riječju spomenuo usluge samostana za alkarsko društvo niti samostanu odao pa i najmanje priznanje. Što to znači? Svaki nepristrani i ljudski čovjek mora reći: Nepošteno i ne valja.

Sinj, 15. I. 1967.

O. fra Mijo Kotaraš u zapisima i sjećanjima fra Jerka Lovrića

O 100. obljetnici smrti fra Mije Kotaraša (2. dio)

Politika

Fra Mijo je dobro poznao koliko štete može da nanese kriva politika pa je nastojao da svoj narod upozori na kriva politička načela i da mu dade zabrana (politička načela) tj. ona koja su sa razumom, crkvenim odredbama i pravima. Njegovo političko geslo: „Bog i Hrvati” nije bilo samo puka fraza bez ikakva značenja, nego to je bio njegov ideal za kojim je svim silama težio i bio upravan da svaki čas za nj i život dade. Po mišljenju o. Šimraka bio je jedan od najznačajnijih u redovima Hrvatskog katoličkog pokreta. Pri svakom zamišljenom pothvatu uvijek se pitalo što o tome misli fra Mijo. Njegov upliv kod naroda u zagorskoj Dalmaciji toliki je bio da je on za više decenija odlučivao narodnom politikom.

Da se o tome uvjerimo dosta se je sjetiti dvaju vikara za carevinsko vijeće, i to od god. 1907. i 1911. u kojima je svoje političke protivnike, upravo, hametice porazio. Zato su (oni) krivim okom gledali na njega i smišljali kako da mu se osvete. Tako g. 1918. prijaviše ga da je „mrtvi austrijanac” i da radi proti narodnoga jedinstva. Dođe do suda, gdje on sebe obrani i dokaza kako su baš oni „mrtvi austrijanci” koji su njega optužili: kao učitelj Tičinović, Vice Grabovac i drugi. Na koncu su mu to priznali i molili ga za oprostjenje. Kad na taj način nisu mogli da dođu do svog cilja, prihvate (late) se nasilja. God. 1918. izvuku ga, noću, bolesna iz kreveta, odvedu u Split i interniraju. On opet dokaza svoju nevinost, a oni ostadoše ponovno posramljeni. Dugo bi bilo sve njegove borbe i pobjede nad njima iznašati, nego prijedimo na njegovu borbu i pobjedu nad sinjskim pašama.

Borba sa sinjskim pašama

Sinjski paše – općinska uprava – za dugo i dugo gnjavili su, isisavali i varali priprosti cetinski puk. Tako pred same izbore dolazili bi k njemu – kao vuk u ovčjoj koži – i laskavim riječima obećavali

bi mu da će urediti polje, probiti općinske putove, urediti „Gaškube”, da će učiniti ovo i ono a poslije izbora – ništa – pače ugnjetavanje gore nego prije. Čim je fra Mijo vidio kako bijedni seljak trpi radi egoistične i nepravedne uprave nekolicine, počeo raditi kako bi zbacio te nepravedne uprave nekolicine, pače raditi kako bi zbacio te nepravedne upravitelje, a postavio ljude koji će vršiti svoju časnu službu ne samo na korist svoju nego i na korist sviju. Naravno teško je bilo dirati u njihovu čast koja se, da tako kažem, bila prilijepila uza nje. Petar Tripalo bio je punih 30 godina načelnikom u Sinju. Braća Grabovci mislili su, možda, da i ne može biti ko drugi za činovnika, osim njih nisu znali – jadni – da im se radi o glavi. Tek nakon carevinskih izbora uvjeriše se da bi mogli izgubiti općinu – „njihovu glavnu miljenicu” (otac Kotaraš) iz ruku. Jer su znali da je fra Mijo najviše kriv što su ovako malo glasova dobili na glasovanju za Carevinsko Vijeće, stadoše se u „Novo Doba” nabacivati na njega kojekakvim doskočicama i porugama u nadi da će tako paralizirati njegov upliv na prvim općinskim izborima. Znajući on kud to smjera, dobaci im da je proti volji naroda drže, a ako im je narod svojom slobodnom voljom opet preda u ruke na prvim općim izborima neka im bude berićetno!

Nije prošlo dugo i njihov se početni strah pretvori u krutu realnost. God. 1908. zamače njihova sveta zvijezda sa obzorja i ne pokaza se sve do g. 1918. Ovaj poraz silno je djelovao na njih.

„Kletva strašna na obadva svijeta. Na krajinu na nebesa sveta. Sa njihove strane. Narod tani u naselja mala, svetoga dana slavi novu zoru dana.” Pisali su proti njega svega i svašta što je moglo da izriča njihovo opako srce. Tako su u 73. broju „Zastave” pisali da je „zločinac i krvopija naroda”. U „Cetinsk. Glas...” br. 5 „da bi ga se moralo strpati radi njegovih zlodjela u kakovu samostansku tamnicu gdje se okajavaju grijesi i opačine”. „Da je uglavljeni denuncijant” (Novo doba); „Da bi ga...sva Cetina morala proklinjati” („Zastave”),

*Fra Mijo Kotaraš graditelj spomenika poginulom župniku fra Stjepanu Vučemiloviću
i Otočanima u bitci protiv Osmanlija kod Dugiša 1715.*

„da je silno omražena osoba ... i da je svako proti njemu” itd. (Obračun – Tič.)

Napokon fra Miji dodija njihovo klevetanje i ocrnjivanje, pa izjavi: „Gle, pa dobro da se jednom dođe do pravoga uvjerenja da li sam ja na čistacu ili oni predlažem pred svom javnošću: da moji napadači izaberu svoja dva pouzdana čovjeka, a ja ću svoja dva, pa neka sva četvorica ujedno pođu ... od kućnoga do kućnoga starješine doli u Sinju toli po svoj Cetini kupeći potpise da li sam ja baš onakav čovjek kakvim me hoće moji bezdušni napadači, ako li sa svojim vlastitim potpisima i križevima izjave da jesam, spreman sam tada – javno – u novinama pitati proštenje u naroda što sam ga sablaznio, a moga ću starješinu Provincijala zamoliti: neka me odmah digne iz Sinja i pošalje ako hoće u Sibiriju. Sad je čas! Ko je junak na ždrijelo! Ali znajte, na svršetku im veli: u najvećim progonstvima, izvrćanjima i ocrnjivanjima čista savjest svakoga čovjeka krijepi i veseli”. (Obrač. Tič.)

Na ovu vitešku ponudu ostadoše ko olovom zaliveni, a to je za fra Miju i njegove pristaše bilo dosta.

Da svoj bijes iskale na njemu nije im bilo dosta samo da ga ocrnjuju, nego su i nečega (krupnije-ga) tvrđega hvatali. God. 1908., na sami dan općinskih izbora, zaletješe se četvorica u njega i da ne priskočiše Glavičani, fra Mijini pristaše ode „kud za vazda gre se”. Malo kasnije neki pristaša Grabovčeve stranke sred Sinjskog trga dade mu pljusk. Dva puta su u Hrvacima pucali u njega iz revolvera. Srećom od toga mu ništa nije bilo, ali se tužio kako su ga isprebijali na Vojskavi.

Uza sve to fra Mijo nije klonuo duhom, nego je sve do svoje smrti neumorno radio za veću slavu Božju i korist svojih Cetinjana koji su ga blagoslivili kao svoga osloboditelja od domaćeg pašaluka.

Ne samo da se nije predao pred svojim protivnicima nego im je jasno govorio: „Varaju se svi moji napadači, pa koje vele bili, da ću ja uslijed njihovih dosadašnjih i budućih napadaja i ocrnjivanja klonuti duhom, prestati raditi za Boga i narod, a to pak ne, već naprotivno ja postajem svježiji, jači i ustrajni. Na mene ne može nikada da upliviše ona: ili mi se pokloni ili ukloni! Njihovih prijetećih tužaba i istraga ne bojim se, čekam ih na poprištu vedra čela i mirne savjesti. A dosada protiva meni ... ne dokazaše mi bilo što sramotna, nepoštena, nezvanična, neredovničkoga, nesvećeničkoga i ni bilo što nerodoljubna” ... „i o sada ću, ... uz pomoć Božju, gdje bio da bio, raditi odvažno i ustrajno za sveta katolička i Hrvatska načela i prava, a osobito za korist maloga puka, pa makar me to i sto puta glave stalo”. Kad se fra Mijo ovoliko zauzimao za seljačke prava i njihovu korist, onda nije čudo što su i oni prigodom njegove smrti govorili: „Eto ode jedini zaštitnik u teškim danima”; „Bio je naš čovjek”.

Borba sa Demokratima – Naprednjacima

Iz ove borbe vidjet ćemo kako je fra Mijo budnim okom pazio na rad protivnika naše svete vjere i kao pravi vođa svoga naroda upozoravao ga da se klone one stranke koja ubija u njemu vjeru, to

nebesko blago koje ga čini zadovoljnim i sretnim na ovome i drugom svijetu. Na ovu raspravu mnoge su se katoličko-hrvatske političke novine osvrnule sa praktičnim zaključcima. Tako: „Hrvatsko Pravo“, „Hrvatska Kruna“, Serafinski perivoj“ i mnogi drugi listovi.

Demokrati – Naprednjaci više puta u svojim liberalnim novinama: „Pokretu“, „Hrvatskom Đaku“, „Hrvatskoj Misli“ i drugim, nabacivali su se na istine naše svete vjere. Tako su godine 1906. u „Pokretu“ br. 178 pisali su o Isusu kao o takvom lopovu, a o Gospi kao o nepoštenoj ženi. Nije čudo što su ovi krivi proroci izazivali svakog pravog kršćanina, osobito čuvare zakona Božjega – svećenike. Među prvim svećenicima susrećemo fra Miju i fra Barišu Adžiju. Na 4 i 5 lipnja god. 1911. oni su javno govorili narodu da se klone Naprednjaka – Demokratske stranke, jer ta stranka huli na Boga i Gospu. Kad su to dočuli Naprednjaci podigoše hajku na ova dva redovnika jer da su ih – tobože – ocrnili pred narodom. Prijave ih sudu. Dan rasprave bi određen za 4 rujna. Oni imenuju – Demokrati – svojim zastupnikom vođu Dal. Demokrata dr. J. Smodlaku, ali on nije došao na raspravu nego poslao dr. Grisogono. Ne samo u Sinju i Vrlici, nego po čitavoj Dalmaciji sa nekom zebnjom očekivalo se na svršetak ove borbe. Rasprava je trajala, uz mali prekid, skoro cijeli dan. Fra Mijo je sa „Pokretom“ u ruci izvodima iz raznih novina i brošura junački branio svoju tvrdnju. Toliki snop izvadaka i dokaza donese da je sam dr. Grisogono rekao: „Ta to je čitava biblioteka“. Žilavo je branio

svoje štićenike (demokrate) i dr. Grisogono i htio dokazati da je sve to bilo napisano satirično, ali sve mu je bilo zaludu kad sudac progovori: „U ime Njegova Veličanstva rješava se fra Mijo Kotaraš svoje optužbe, sve je potpuno uspio svojim dokazima“. Prisutni pravaši prirediše mu ovacije, a dr. Grisogona popratili poklicima: „Ej, plemiću, pokisnu ti perje“.

Ovaj poraz silno je djelovao na živce demokrata. Za više mjeseci, veli dr. Šimrak, nijesu se usudili pojaviti na površini. Jedan demokrat reče da je teži nego gubitak dvaju kotara.

Značaj

Iako se otac Kotaraš posvetio vanjskom radu (živio aktivnim životom), ipak nije zaboravio ni unutrašnjega. Kao pravi Franjevac znao je uzdržati harmoniju između jednoga i drugoga. Zato su potpuno krivo držali neki kad su govorili da je Kotaraš čovjek kojemu je samo stalo do politike, stranačke borbe i pobjede.

Prije svega on je bio pravi redovnik i čestit svećenik. Takvim su ga držali, između ostalih, Imočani, njegovi župljani, kad su govorili: „... Mnogopoštovani Oče! ... svojom požrtvovnošću ... radom, a osobito čelik – značajem ... ostavili ste među nama nezaboravnu uspomenu ...“ Pucali su u njega, ali nitko i nikada nije se na nj nabacio blatom nečistoće. Niko i nikada nije mogao ma bilo što reći proti njegovu svećeničkom značaju i redovničkom životu.“ (Krž. G.S.)

Fra Mijo Kotaraš graditelj crkve Sv. Roka u Udovičićima

Fra Mijo Kotaraš graditelj stare župne crkve crkve Sv. Luke u Otoku

U radu je bio ustrajan, gvozdene volje, pred protivnicima meke ruke, stajao je nepomičan kao hrast i bio pripravan da dade život za istinu.

U politici bio je načelan, a ne ličan, a mogao je to i biti, jer kako kaže dr. Šimrak, nije bio „politik iz oportunizma, ni iz želje za slavom, veličinom ni udobnošću“, nego duboko uvjeren da u vršenju svoje dužnosti nije pokazivao nikakva kompromisa. To su mu priznavali i njegovi protivnici. Tako dr. Grisogono hvali ga „kao svećenika, rodoljuba, jednoga od najinteligentnijih fratara, samo jedno nije mu mogao oprostiti što se miješa u politiku, što je pravaš koji, gdje dopire, obara u prah sve što naprednjaci radom (a i novcem) sazidaše“ (Napr. – Demok., str. 36.).

A možda nitko ljepše to mu nije priznao kao onaj hrišćanski sveštenik kadno ga u Koljanim (kod Vrljike) pred narodom poljubi u čelo govoreći: „Primi u tvoje junačko čelo moj poljubac namjesto revolverškoga hitca!“

Zaključak

Živimo u vrijeme, sigurno gore nego je živio naš fra Mijo bilo u materijalnom, a bilo u moralnom pogledu. I mi – sutra – kao vođe naroda dužni

smo da to dvostruko zlo suzbijamo. I baš stoga one iste borbe „za Krst časn i slobodnu zlatnu“ koje su njega pratile i nas – kao brane Križa – neizbježno čekaju. Ipak, pred njima ne predajmo, već junački istupajmo gdje se radi o načelima i pravima Crkve i naroda pa „makar nas to i sto puta glave stalo“. Za to živimo i umiremo! A prije svega nastojmo da ono svojim životom popratimo što drugima riječju govorimo.

Nastojmo da i proti nama niko ne dokaže „bilo što sramotna, nepoštena, nezvanična, neredovnička, nesvećenička i ne rodoljubna“. I na taj način – stalan sam – najbolje ćemo doprinijeti poboljšanju nevolje u svijetu i najbolje ćemo odgovoriti našem uzvišenom redovničko-svećeničkom zvanju. *Non sibi soli vivere sed etiam et aliis proficere.*

U tome neka nam je uzor – fra Mijo!

Fra Jerko Lovrić
Makarska, 16. I. 1935. g.

Lovrić, fra Jerko: *Fra Mijo Kotaraš. Život i rad*, rukopis, u: Arhiv Franjevačkog samostana Omiš: Iz ostavštine fratara – fra Jerko Lovrić, Kutija 90, Fasc 1. Rukopis je prepisao fra Frano Doljanin.

Godina sv. Franje
u Župi i Svetištu
Čudotvorne Gospe Sinjske

Stopama svetoga Franje

Da bi bilo jasnije što je za nas značilo hodočastiti stopama sv. Franje, valja nešto reći o njemu samom. Evo stoga najosnovnije o tom Božjem velikanu.

Sveti Franjo Asiški već osam stoljeća živi u životu Crkve. Nije moguće ne vidjeti ga u tome. I ne prepoznati njegovu ulogu darovanu mu od Gospodina. A s njim i njegovu Manju braću. Toga se osobito sjećamo ove 2026. godine, na 800. obljetnicu njegova blaženog preminuća i odlaska Gospodinu. Upravo tim povodom je Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske – odnosno Franjina Manja braća, čuvari toga Svetišta već evo tri stoljeća – organiziralo hodočasnički hod stopama sv. Franje. Uz voditeljicu agencije *Ichtis*, gđu. Natašu Bulić, na usluzi su im bila i dva brata: gvardijan fra Marinko i seoski župnik fra Miro. Svatko od njih troje hodočasnicima je *govorio* na svoj način: Nataša svim mogućim i nemogućim objašnjavanjima, gvardijan molitvom i radosnim pjevanjem, župnik najčešće svojom govornom šutnjom, pri kraju je i mali Franjo davao svoj prilog preko *Radio-busa*.

U Franjino vrijeme Crkva kao da je bila umorna i posustala na svom hodu Isusovim stopama. To je, vjerujemo, bio razlog da je Bog pozvao jednog neznatnog, slabog i nepoučenoga da učini ono što će Crkvu probuditi i povesti Božjim putem.

Onim kojim je u svoje vrijeme sam Isus hodao. Riječju i životom.

Franjo je 1182. rođen u **Asizu**, koji je do danas sačuvao svoj srednjovjekovni izgled. Grad je to u središnjoj Italiji, šezdesetak kilometara sjeveroistočno od Rima. Franjina je obitelj bila dobrostojeća pa si je mogao priuštiti malo slobodniji i lagodniji život. Poslije pada u jednogodišnje zarobljeništvo u ratu Asiza sa susjednom Perugiom, Franjo se vraća kući bolestan i oslabljen, ali životno poučen. Onda mu Gospodin u viđenju reče: *Franjo, idi popravi moju kuću koja se ruši*. I on ostavi svijet i ludost mladosti te počeo popravljati male i zapuštene crkve. Obukavši se u sirotinjski habit, počeo je i propovijedati radosnu vijest – evanđelje. To iskustvo Božjeg života želio je živjeti u samoći i sabranosti. No Bog je imao druge planove te mu je darovao braću. S pridošlom braćom se nastanio u sirotinjskoj kolibi u **Rivotortu**, ubrzo uz crkvicu **Svete Marije Porcijunkulske**. Tu je malo poslije primio sv. Klaru i uputio je, s drugim sestrama, u **Samostan sv. Damjana**. Za svoj pokornički život dobio je podršku Crkve. I onda mu 1223. papa Honorije III. potvrđuje *Pravilo* takva života. Iste godine, s 24. na 25. prosinca, u mjestu zvanom **Greccio**, Franjo s braćom slavi euharistijsko sjećanje Isusova rođenja. Iz toga su rođene božićne jaslce, koje žive i danas, po cijelom svijetu.

Iduću godinu – 1224. na brdu **La Verna**, u osami i molitvi, dobi i očima vidljivi znak Božju naklonost: Isusove rane na rukama, nogama i prsima. Bolestan i obdaren Isusovim ranama, Franjo se vraća u **Porcijunkulu**. Tu je domalo napustio ovaj svijet, ležeći razodjeven na zemlji uz najdražu mu crkvu. Bilo je to u subotu navečer, 3. listopada 1226. god. Kako je to bilo poslije zalaška sunca, po ondašnjem računanju vremenu, to je već bio 4. listopada, pa se Crkva toga dana sjeća njegove blažene smrti.

Dan poslije tijelo mu je sahranjeno u crkvi sv. Jure u Asizu, koja je danas uklopljena u baziliku sv. Klare. Već 16. srpnja 1228. Franjo je proglašen svetim. Njegovi zemni ostatci su 25. svibnja 1230. preneseni u crkvu sagrađenu u njegovu čast, u baziliku sv. Franje.

Ovaj izvještaj o našem hodu Franjinim stopama donosimo ne po danima našega hoda, nego po njegovu hodu kroz život. Naše euharistijsko zajedništvo slavili smo svaki dan. Uvijek u drugom svetištu. Ono nam je davalo ono što riječi, spomen-mjesta i relikvijske ne mogu: Isusa živog među nama.

Crkva sv. Rufina, katedrala – Franjo je kršten u crkvi sv. Rufina, prvog asiškog mučenika oko 238. god. Sveti Rufin se sve više častio pa je crkva postala katedralom, sjedištem mjesnog biskupa. S vjerom i poštovanjem pohodili smo tu lijepu crkvu i posebno se zadržali i molili uz krstionicu u kojoj je naš svetac krštenjem postao dijete Božje. Krstionica se nalazi desno od ulazu u katedralu, s desne strane. Na trgu ispred katedrale, dvadesetak godina kasnije, Franjo se svukao i ocu predao i svoju odjeću, da bude potpuno slobodan – za Boga. Biskup ga je zaogrnuo svojim plaštem. Od tada je Franjo, kako je sam uskliknuo, imao samo Oca na nebu.

Crkva svetog Damjana – Dirnut Božjom milošću, Franjo je u jesen 1205. došao moliti u Crkvu sv. Damjana. Dok je molio s križa je čuo glas: *Ne vidiš li, Franjo, da mi se ruši kuća? Zato pođi i popravi je!* I Franjo se odmah dao na popravljavanje, ne samo te crkvice. Križ s kojeg je čuo Isusov glas danas se nalazi u bazilici sv. Klare u Asizu. Ovdje je samo njegova vjerna kopija. Na njemu

je proslavljeni Isus, a ne onaj koji trpi. Rado smo se i tu pomolili.

Kad je Klara pobjegla iz roditeljskog doma da se pridruži sv. Franji, on joj je upravo tu odrezao kosu, kao znak ulasku u posvećeni život, i odveo ju u samostan benediktinki u blizini Bastije. Uskoro u Samostan sv. Anđela na obroncima Subasia. Tu joj se pridružila sestra Katarina, koja je dobila ime Agneza. Ubrzo po njezinu dolasku Franjo ih je smjestio u Samostan sv. Damjana. Uskoro su dolazile i druge djevojke živjeti s Klarom, među kojim je bila i Beatrice, Klarina druga sestra. Naposljetku im se pridružila i majka Hortulana.

Kad je Franjo umro u nedalekoj Porcijunkuli, noseći ga na pokop u Crkvu sv. Jure, kratko su navratili u Sveti Damjan, da ga Klara i njezine sestre mogu kroz prozorčić pogledati i s njim se oprostiti. Klara je 11. kolovoza 1253. umrla u ovom samostanu i tu je bila pokopana. Njeno tijelo je 1260. prenijeto u novoizgrađenu baziliku sv. Klare u gradu. Sestre su se, naime, nedugo poslije smrti sv. Klare premjestile u Samostan i crkvu sv. Klare, gdje i danas žive.

Do tog svetišta morali smo se dobrano potruditi da bi se pješice spustili do njega, a kasnije i vratili natrag. No nije nam bilo žao, iako je bila velika vrućina. U tom samostanu danas živi dvadesetak Manje braće.

Rivotorto – U Rivotortu je bilo prvo obitavalište braće. Tu uspomenu čuvaju dvije doista sirotinjske kolibe. U toj sirotinji su imali sve, jer nisu ništa imali osim tih dviju kolibica i potočića uz njih u kojem bi, poslije propovijedanja i hodanja, mogli oprati noge. Nad tim dvjema kolibama je od 1854. lijepa crkva koja u svom srcu čuva obadvije kolibice, obnovljene još 1455. Franjo i braća nisu dugo ostali na tom mjestu. Uskoro su se premjestili u Porcijunkulu, a to prepustili

većoj sirotinji od sebe. Mi smo se pomolili u predvorju jer je u tijeku obnova crkve, ali smo, kroz ostakljena vrata, s ljubavlju bacili pogled na one dvije kolibice u njoj.

Porcijunkula – Po naputku s križa u Svetom Damjanu da popravi Crkvu, Franjo je popravljao i crkvicu Marije Anđeoske – Porcijunkulu. Sve su to bile male crkvice. U to vrijeme Franjo nije shvaćao da se ono *popraviti kuću/crkvu* ne odnosi na popravljane crkvice, već na sveukupnu zajednicu kršćana, na Katoličku Crkvu. Od toga poziva prošle su tri godine, a dvije od kada se pred biskupom odrekao svega očeva dobra, ali još uvijek nije znao što Bog od njega očekuje. I onda je 24. veljače 1208. na misi u crkvi sv. Nikole čuo riječi Evanđelja:

Putom propovijedajte: „Približilo se kraljevstvo nebesko!“ Bolesne liječite, mrtve uskrisujte, gubave čistite, zloduhe izgonite! Besplatno primiste, besplatno dajte! Ne stječite zlata, ni srebra, ni mjedi sebi u pojase, ni putne torbe, ni dviju haljina, ni obuće, ni štapa. Ta vrijedan je radnik hrane svoje. U koji god grad ili selo uđete, razvidite tko je u njemu dostojan: ondje ostanite sve dok ne ode. Ulazeći u kuću, zaželite joj mir. Bude li kuća dostojna, neka mir vaš siđe na nju. Ne bude li dostojna, neka se mir vaš k vama vrati. Gdje vas ne prime i ne poslušaju riječi vaših, iziđite iz kuće ili grada toga i prašinu otresite sa svojih nogu. Zaista, kažem vam, lakše će biti zemlji sodomskoj i gomorskoj na Dan sudnji negoli gradu tomu. (Mt 10,7-15).

Te su Isusove riječi Franju dirnule u srce. Prišao je svećeniku i zamolio ga da mu objasni te riječi. Kad je i to čuo uskliknuo je: *Ovo je ono što želim; ovo je ono što tražim i želim to izvršiti svim svojim srcem!* S riječi je odmah prešao na djela te izuo cipele i odbacio štap. Zadržao je samo tuniku, a pojas zamijenio užetom. To je odjeća i današnje Manje braće, onih koji i životom slijede svog Učitelja.

Nad tom kapelicom se 1569. počela graditi bazilika, kojoj je u srcu bila Franjina crkvica. Bilo je više potresa koji su jako oštećivali baziliku, ali je kapelica ostala netaknuta. Tako je Franjina draga Porcijunkula i dalje u središtu bazilike i svetišta. I čuva uspomenu na njega. Rado smo i tu kleknuli i u tišini molili. Bez riječi. Unatoč ljepoti i dragosti crkvice, u središtu joj je ipak Onaj koji je govorio Franji – Isus, koji se nalazi u pozlaćenom svetohraništu, na desnoj strani

apside, iza oltara. Njemu se hodočasnik klanja, a ne samo tako nam dragim uspomenama.

Božićne jaslce – Hodočasnici rado pohode i gradić *Greccio*, koji se nalazi u gorju na oko 700 m nadmorske visine. Franjo je tu dolazio više puta. Molio je i propovijedao. No, najpoznatije je ono što se zbilo u noći s 24. na 25. prosinca 1223. Tada je tu s vjernicima slavio Isusovo rođenje i tom prigodom uprizorio žive božićne jaslce. U euharistiji je i sam sudjelovao kao đakon i čitao evanđelje. Iz tog događaja rođene su jaslce koje se u Božićno vrijeme rade u svim crkvama svijeta. U sklopu samostana nalaze se izložene mnogobrojne i najrazličitije božićne jaslce. Sve smo to s ljubavlju pogledali i pomolili se.

U samostanu se nalaze i stari molitveni prostor, kapela i kor, ali i sobe braće. Sve to ima svoje porijeklo od samih početka Reda. Poduži uski drveni hodnik prolazi tim malim i niskom prostorom. Desno i lijevo su sobica siromašne braće. U prvu sobu s desne strane se može zaviriti i vidjeti kakve su tada bile sobice. I u tomu se vidi jednostavnost i skromnost Manje braće koja su živjela svoje redovništvo – onda. Ne danas!

Bazilika svete Klare – Na mjestu gdje se sada nalazi lijepa bazilika sv. Klare, u Franjino vrijeme se nalazila crkva sv. Jure iz 11. stoljeća. Tu je bila i škola u kojoj je sv. Franjo naučio čitati i pisati. Tu je kasnije više puta propovijedao i onda je 1226. pokopan ispred oltara. Tu je ostao tek nekoliko godina. U toj ga je crkvi 16. srpnja 1228. papa Grgu IX. svečano proglasio svetim. Od te crkve je ostao samo manji dio: kapela gdje se sad nalazi križ iz Svetog Damjana, s kojega je Isus progovorio Franji.

Bazilika sv. Klare počela se graditi 1257. U nju je već 1260. Klarino tijelo prenijeto iz Svetog Damjana. Iz sigurnosnih je razloga pohranjeno duboko pod glavnim oltarom, kao i Franjino u njegovoj bazilici. Otkopano je tek 23. rujna 1850. Od 1988. se nalazi u staklenom sarkofagu u kripti. Hodočasnik ima vremena i mogućnost zastati, moliti i zahvaljivati Bogu za veliku ljubav očitovanu u svetosti i Klare i Franje. To smo i sami rado iskoristili te kleknuli i molili – u tišini.

La Verna – Franjo se tako rado povlačio u osamu te tu postio i molio. Sam ili s braćom. Jedno od tih osama je bila i gora La Verna, visoka 1128 metara. Najstariji dio tamošnjeg samostana je crkvica svete Marije Anđeoske. Nju je poželi podići sam sv. Franjo jer je u viđenju Djevice Marije primio

i oznaku mjesta i dimenzije te crkvice. Po tomu je crkvice podignuta pa je posve jednaka crkvi Marije Anđeoske u Porcijunkuli. Po njoj je i dobila svoje ime. Kasnije je malo produžena da bi mogla primiti više vjernika. Uz tu prastaru crkvicu podignuta je lijepa jednobrodna crkva u obliku križa. Posvećena je Uznesenju BD Marije. Izgradnja je počela 1348., a dovršena 1509. Crkva ima više kapela posvećenih kršćanskim motivima.

Najvažnije mjesto ovog područja je kapela svetih rana. Do nje vodi poduži vanjski hodnik s mnogim freskama na zidu s motiva sv. Franje i nekim uspomena na istog sveca. Freske su tu već više stoljeća, ali su više puta popravljane ili potpuno mijenjane. Prije ulaska u kapelu, nad vratima se uočava mramorni reljef iz 13. stoljeća. To je najstariji prikaz Franjinih svetih rana.

Kapela na tom mjestu sagrađena je 1263. Od 1481. se iza oltara nalazi keramički reljef Isusa na križu. Sa stranu su mu anđeli, niže Marija i Ivan. Njima sa strana sv. Franjo i sv. Jeronim Dalmatinac. Uza zid su stara i prikladna drvena sjedala za one koji žele zastati i biti sa sv. Franjom kad mu je Isus, i na taj način, iskazao ljubav. Ljubav koja uključuje i patnju. Neki misle da ljubav oslobađa patnje. Upravo suprotno. Darovana patnja pokazuje ljubav. Franjo je to znao pa je s ljubavlju nosio i tu svoju patnju.

Bazilika sv. Franje – Ona je izvana najuočljivija građevina u Asizu. Nalazi se na padini, na kraju grada. Da se izbjegnu gužve, jer je ovo godina sv. Franje, u nju se ne ulazi s veličanstvenog pročelja Gornje crkve nego sa strane Donje crkve. Za hodočasnika to djeluje malo zamršeno. Unutar prostora je više stuba za silazak i uzlazak. Nebrojeno mnoštvo slika na oltarima, zidovima i plafonima kao da joj oduzima sakralnost i odvrćaju pozornost od onog najvažnijeg u svakoj crkvi. Sve to je, vjerujem, rađeno iz vjere i ljubavi, ali ne baš i u skladu sa siromaškom Franjom. On je toliko živio siromaštvo da je želio umrijeti ogoljen na zemlji. I umro je tako.

Nedugo poslije smrti u Porcijunkuli (3. listopada 1226.) i pokopa u crkvi sv. Jure, papa Grgur IX. ga je 16. srpnja 1228. u crkvi sahrane proglasio svetim. Dan poslije je blagoslovio kamen temeljac za Franjinu crkvu. Bila je želja da crkva bude jednostavna i da odgovara Franjinu idealu siromaštva i vjeri koju je živio. Gradnja je brzo napredovala pa je već 25. svibnja 1230. Franjino tijelo prenijeto u nju, u kriptu. Kasnije je taj prostor preuređivan, da bi 1932. dobio današnji izgled koji „preporuča” sabranost i molitvu pred relikvijama čovjeka Božjeg – Franje. I to smo rado iskoristili klečeći molitveno pred njegovim zemnim ostatcima.

Donja crkva nalazi se iznad kriptе. Prekrivena je freskama. U središtu joj je glavni oltar. Na njegovoj desnoj strani je stara kapitularna dvorana gdje se nalaze izložene neke relikvije sv. Franje, među kojima su: njegov siromaški habit; listić kojeg je Franjo vlastoručno napisao bratu Leonu; izvorna listina Pravila Manje braće, kojeg je 29. studenog 1223. potvrdio papa Honorije III. U Gornjoj crkvi ima više svjetla. I ona je do kraja ispunjena freskama. Nekima one govore, a neki ih i ne vide. Od sveukupnosti lijepe bazilike čini se da je jedino kripta, sa zemnim ostatcima sv. Franje, prikladna za mir, molitvu i razmatranje. Osim Franjinih svetišta, pohodili smo i **Svetište svete Rite** u Casciu i **Nazaretsku kućicu** u Loretu. Doći do Ritina svetišta na brijegu nije bilo lako. Tek nekoliko nas mlađih uspjelo je stubama, njih više stotina, doći do njega. Spustiti se bilo je malo lakše. Sveta Rita proživljavala je život križa najprije kao majka, poslije kao redovnica. I ustrajala je na putu koji joj je Bog darovao, da spasi dušu svog muža i svoje djece. Nazaretska kućica počiva na predaji, ali smo se i tu rado pomolili i sjetili Navještenja i Rođenja koje je promijenilo svijet. I nas.

I onda, na samom kraju, kao i na početku, svih nas 49 hodočasnika uđe na brod i uputi se preko Jadrana. Ovog puta svojoj kući, zahvaljujući Bogu za dar ovog hodočašća i svega lijepog što smo čuli i vidjeli. I što je On cijelo vrijeme bio s nama.

fmm

Blagoslovljena nova kapela i dvorana za hodočasnike

Na Nedjelju Dobrog Pastira, 26. travnja 2026., u bazilici i Svetišu Čudotvorne Gospe Sinjske svečano je proslavljeno misno slavlje, blagoslov nove kapele sv. Franje Asiškog i hodočasničke dvorane. Euharistijskim slavljem predsjedao je provincijal Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, fra Siniša Balajić.

U koncelebraciji su sudjelovali gvardijan Samostana, rektor bazilike i upravitelj Svetiša fra Marinko Vukman, župnik Župe Gospe Sinjske fra Antonio Mravak, ekonom Provincije fra Boris Čarić, profesor na KBF-u u Splitu fra Ante Vučković te fra Gabriel Hrvatinić Jurišić. U misnom slavlju kao đakon je služio fra Mate Šakić, dok su ministrirali franjevački sjemeništarci.

Misnom slavlju nazočilo je mnoštvo vjernika iz sinjske župe, kao i brojni Gospini štovatelji te prijatelji Samostana. Među uzvanicima bili su i gradonačelnik Sinja Miro Bulj, arhitekt i projektant Ivan Vučković, zatim Ivan Bota iz Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU te Mate Paštar iz Javne ustanove za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije. Liturgijsko pjevanje predvodio je Zbor mladih Gospe Sinjske pod ravnanjem s. Anđele Crnjac.

U homiliji je fra Siniša Blajić, osvrćući se na Nedjelju Dobrog Pastira, istaknuo važnost molitve za nova duhovna zvanja te potrebu autentičnog svjedočenja posvećenog života u današnjem svijetu.

Na završetku misnog slavlja okupljenima se obratio fra Marinko Vukman, uputivši riječi zahvale župljanima, dobročiniteljima i svima koji su pridonijeli izgradnji nove kapele i dvorane. Naglasio je kako je nova kapelica izgrađena upravo u godini obilježavanja 800. obljetnice smrti sv. Franje Asiškog, čime ovaj projekt dobiva dodatnu duhovnu i simboličku vrijednost.

Posebno je zahvalio Provinciji, braći franjevcima na službi u Njemačkoj, Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova EU, lokalnim jedinicama Cetinske krajine, Viteškom alkarskom

društvu Sinj, izvođačima radova te suradnicima na projektu.

U svom obraćanju iznio je i tijekom izgradnje te posebno pohvalio arhitekta Ivana Vučkovića za još jedno vrijedno arhitektonsko ostvarenje u Svetišu Čudotvorne Gospe Sinjske nakon izgradnje samostanskog klaustura. Za umjetnički doprinos zahvalio je akademskom umjetniku Antonu Vrliću.

Drugi dio slavlja nastavljen je u novoj kapeli i dvorani, gdje je obred blagoslova predvodio fra Siniša Balajić. Tom je prigodom istaknuo da se novi prostori od sada stavljaju u službu liturgijskog i pastoralnog života Svetišta i Župe. Njegove riječi okupljeni vjernici spontano su popratili pjevanjem himne Gospi Sinjskoj, dajući snažan izraz zajedništva i vjere.

Rekonstrukcija i prenamjena prostora nekadašnje kapele sv. Križa u novu kapelu sv. Franje smještenu u sklopu Franjevačkog sjemeništa u Sinju počela je u listopadu 2024., a obuhvatila je arhitektonske, građevinske i umjetničke zahvate s ciljem uspostave funkcionalnog i liturgijski primjerenog prostora.

Izgradnjom nove zgrade Franjevačkog sjemeništa 1990. – 1992., izvorni prostor kapele sv. Križa prenamijenjen je u vjeronaučnu dvoranu.

Tijekom vremena prostor je doživio više funkcionalnih transformacija, čime je postupno izgubio svoju prvotnu i kasniju namjenu.

Zbog izravne povezanosti s bazilikom i samostanskim dvorištem, prostor se djelomično koristio kao spremište liturgijskih stvari, dok je drugi dio služio za održavanje vjeronaučnih i molitvenih susreta.

Radovi na rekonstrukciji i prenamjeni prostora započeli su u listopadu 2024. godine. U početnoj fazi provedeni su nužni sanacijski zahvati na instalacijskom sustavu sjemenišne zgrade, uključujući zamjenu dotrajalih odvodnih cijevi koje su uzrokovale pojavu vlage i kapanja.

U drugoj fazi izvedeni su građevinski zahvati prilagodbe visinske kote poda kapele, koji je spušten na razinu prezbiterija bazilike, čime

je osigurana prostorna i liturgijska povezanost dvaju prostora.

Paralelno s uređenjem kapele, u istoj zgradi realiziran je i projekt rekonstrukcije te izgradnje nove, suvremeno opremljene dvorane namijenjene susretima vjernih skupina i hodočasnika, čime je dodatno unaprijeđena funkcionalnost i pastoralna djelatnost samostanskog kompleksa. Uprava Samostana definirala je ključne smjernice projektiranja nove kapele koje su uključivale postizanje interijera obilježenog svježinom, jednostavnošću, funkcionalnošću, intimnošću i jedinstvenošću. Projekt je povjeren arhitektu Ivanu Vučkoviću, koji je oblikovao prostor kroz uravnotežena rješenja poda, zidova, stropa i oltarnog prostora, uz integraciju umjetničkih elemenata u zadane prostorne i dimenzijske okvire. Cilj je bio ostvariti ambijent koji će diskretno služiti liturgijskoj funkciji i omogućiti sabranost korisnika.

Kapela je od hodnika odijeljena transparentnom pregradom koja reinterpreтира ritam lukova, čime se postiže vizualna povezanost uz istodobno očuvanje intime prostora. Pod kapele izveden je u toplom travertinu, u koji su implementirani motivi plamenih jezika kao simbol Duha Svetog.

Ovakvo rješenje nosi snažnu teološku poruku o utemeljenosti čovjeka u Stvoritelju i daru života.

Cjelokupno materijalno i oblikovno rješenje usmjereno je na smirivanje prostora i reduciranje vizualnih distrakcija.

Za umjetničko rješenje interijera angažiran je akademski slikar Anton Vrlić. Strop kapele definiran je geometrijski reduciranim križem, koji simbolizira stradanje i povijesno iskustvo vjerničkog puka Sinja i Cetinskog kraja. Taj motiv integriran je u stilizirani TAU križ sv. Franje, naglašen liturgijskim bojama, čime se dodatno produbljuje simbolički sloj prostora.

Oltarni prostor dominira stakleni mozaik izveden specifičnom tehnikom, u koji je integrirano svetohranište. Ovaj element usmjerava duhovnu percepciju prema euharistijskoj prisutnosti te simbolički povezuje vjernike, osobito one koji žive izvan domovine, s Kristovom prisutnošću.

Rekonstrukcijom i uređenjem prostora ostvarena je funkcionalno i simbolički cjelovita kapela, prilagođena suvremenim liturgijskim potrebama. Arhitektonsko rješenje karakterizira suzdržanost, jasnoća i promišljena integracija umjetničkih elemenata, čime je postignut prostor koji potiče sabranost i duhovno iskustvo.

Uređen prostor krstionice u bazilici

Ususret Svetom trodnevlju i proslavi Uskrsa uređen je prostor za krstionicu u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske. Krstionica je umjetničko djelo poznatog sinjskog umjetnika i akademskog kipara Ante Župića (1929. – 1974.). Prvotno se nalazila u hodniku kod ispovjedaonica, na središnjoj točki. Međutim, s vremenom se pokazalo da to mjesto nije bilo najprikladnije, zbog čega je premještena na drugo mjesto. Time je izgubila svoju vidljivost, ali i osnovnu liturgijsku funkcionalnost. Dobivanjem statusa manje bazilike započelo se s rješavanjem pitanja uređenja i obogaćivanja prostora namijenjenog krstionici. Projekt je povjeren akademskim kiparima, suradnicima Tomislavu i Lindi Milić Kršnjavi iz Zagreba.

Nakon predstavljanja idejnog rješenja započela je izrada simbola Duha Svetog, svijećnjaka za uskrsnu svijeću te poklopca za krstionicu s četiri biblijska motiva povezana s krštenjem. Djelatnici tvrtke „Galić montaža” iz Hrvaca izveli su potrebne radove za prijenos krstionice na novo mjesto, uključujući i tehnički vrlo zahtjevan proces njezina premještanja.

O cijelom projektu uređenja krstionice dodatno je pojašnjenje dala akademska umjetnica Linda Kršnjavi Milić:

„Na prijedlog fratarata iz drage nam sinjske bazi- like da načinim svijećnjak za uskrsnu svijeću i poklopac krstionice, razmišljam kako nije moguće krenuti u razradu motiva izvan same liturgije Vazmenog bdijenja. Jer ono u sebi uprisutnjuje biblijsko otajstvo uskrsnulog Krista, u svom jedinstvenom hodu kroz simboliku, gestu, riječ, sakrament.

U Paschalis Sollemnitatis, Okružnici o pripravi i slavljenju Vazmenih blagdana, stoji da se Služba ima činiti s tolikim opsegom i ljepotom da vjernici zaista razumiju njeno značenje. (...) Kad svećenik ili đakon ponese uskrsnu svijeću i ona rasvijetli mrak crkve, kad povede za sobom ophod vjernika kao što je nekoć Izraelce noću vodio stup od ognja, u zajedništvu donosimo svjetlo jedni drugima. Ono što bi mogli misliti da

je samo večer Velike subote postaje slavlje noći Vazma, noć u kojoj je Krist raskinuo okove smrti. (...) I dok crkvom odjekuje veličanstveni Exultet, na uskrsnom svijećnjaku, uokrug, kao na oblaku stoje četiri uspravna anđela. Otvoreni usta i pogleda ka visini, u gesti pjevanja, upućujući hvalospjev na sve četiri strane svijeta. Nad njima, poviše oblaka, zvijezda Danica. U ehu izgovore- nih riječi Hvalospjeva, stoji postolje uskrsnoj svijeći. Na istom vrelu tražila sam i motive za promišljanja o poklopcu za već postojeću kame- nu krstionicu. Plitku kupolu brončanog poklopca oblikovala sam ukrašenu četirima odvojenim prizorima. Prizor je tu Noine Arke i izlaska iz Egipta, kao starozavjetnih motiva, a zatim pri- zor u kojem Isus ozdravlja slijepa od rođenja te razgovor Isusa s Nikodemom. Sve su to motivi koje Crkva teološki veže uz krštenje. U sredini poklopca smjestila sam razlistanu formu cvijeta koja upućuje na život koji dobivamo krštenjem, a na rubovima poklopca, kao mali dar žiteljima Sinja i okolice, plitko sam izradila friz konja u trku i flore sinjskog kraja.

Za krstionicu i svijećnjak predložila sam izraditi posebno mjesto, na plitko uzdignutom platou. Poviše krstionice na zidu načinila sam reljef s prizorom oblaka i goluba Duha Svetog. Taj se prostor krstionice nalazi na stražnjoj strani zida oltara Gospe Sinjske.”

O kompoziciji brončanog relikvijara za relikvije svetih franjevaca u sinjskoj bazilici

Svaki me novi poziv od frataru u samostanu i svetištu Gospe Sinjske da nastavimo sa suradnjom u daljnjem uređenju bazilike uvijek iznova obraduje. Nakon što sam izradio prije par godina novi procesionalni križ s brončanom bazom koji je postavljen uz oltar, te ranijih godina i portretne brončane reljefe kardinala Vinka Puljića te frataru mučenika za vjeru fra Metoda Vezilića i fra Božu Vugdeliju u samostanskom klausturu, radosno sam pristupio izradi novog relikvijara za relikvije svetih franjevaca koje se već dugi niz godina nalaze u sinjskom samostanu.

Kako su u jednoj zajedničkoj malenoj kutijici sadržane relikvije pet svetih franjevaca i to; svetog Franje Asiškog, svetog Antuna Padovanskog,

svetog Bonaventure, svetog Bernardina Sienskog te svetog Petra Alkantarskog, odlučio sam se oblikovati jedan veći relikvijar čijom bi kompozicijom uprizorio likove svih tih svetih franjevaca zajedno. Jer su neki od njih živjeli u različitim povijesnim vremenima, zamislio sam da relikvijar donosi u prizoru njihov duhovni, vanvremenski susret, susret na brdu La Verna, u trenutku kad sveti Franjo Asiški prima od Isusa njegove svete rane.

Likove svetaca stoga sam kompozicijski rasporedio da su njihovi položaji u cjelini relikvijara istovjetni položajima njihovih relikvija u malenoj kutijici. Lik svetog Franje Asiškog postavio sam u središnji gornji prostor, svetog Antuna Padovanskog u gornji desni, a svetog Bonaventuru u gornji lijevi prostor. Dolje lijevo sveti je Bernardin Sienski, a dolje desno sveti Petar Alkantarski. Svi su reljefni prizori oblikovani oko same relikvije koju sam smjestio u središte relikvijara i uokvirio sa zlatnom osmerokrakom zvijezdom. Želio sam u cjelini naglasiti zajedništvo svetih franjevaca sa svetim serafskim ocem Franjom, zajedništvo u njihovoj duhovnoj zagrljenosti s raspetim Kristom kojem su svaki na svoj način, predano služili. Sveti Franjo tako klečeći na stijeni i prima rane svog Presvetog Otkupitelja, sveti Antun klečeći na grudima drži ljiljane čistoće, sveti Bonaventura kardinal kleči uz knjigu, a uz njega je položen kardinalski šešir, sveti Bernardin klečeći na stijeni drži u rukama znak Isusova imena koje je pronosio kud god je išao u životu, šireći pobožnost Spasiteljevu imenu, a sveti Petar isposnik i predani molitelj klečeći drži u rukama križ. Svi su zajedno sa svetim Franjom zagledani u Isusa raspetog, koji im se duhovno objavljuje u prizoru Raspetog na križu, zaklonjen serafskim krilima. Svi su sa svetim Franjom duhovno na Golgoti, uronjeni u muku našeg Otkupitelja. Same reljefne prizore u cjelini po boku relikvijara opasao sam franjevačkim pascem s tri čvora franjevačkih zavjeta, želeći naglasiti duhovno jedinstvo u franjevačkom pozivu

svih franjevac kroz povijest. Odlučeno je da se u ovoj 800. obljetničkoj godini preminuća svetog Franje novi brončani relikvijar postavi u baziliku na obnovljeni oltar svetog Franje Asiškog, te tako bude izložen vjernicima na trajno čašćenje svetih franjevac.

Nadam se da će nam svima, svako čašćenje relikvija svetih franjevac učiniti dubljom i snažnijom našu pobožnost, koja za cilj uvijek ima, sve dublji i snažniji susret s Isusom u Presvetom Oltarskom Sakramentu i euharistijskom klanjanju, susret s Presvetim našim Otkupiteljem s kojim su sveti franjevci bili tako predano sjedinjeni.

Zahvaljujem se gvardijanu fra Marinku Vukmanu i župniku fra Antoniju Mravku na iskazanom mi povjerenju da izradim novi relikvijar svetih franjevac za sinjsku baziliku, zahvaljujem se i lijevaonici umjetnina „Ujević” koji su odlili relikvijar u bronzu kao i zlatarskoj radionici „Dodić” iz Zagreba koja je izradila zlatnu osmerokraku zvijezdu koju sam oblikovao za središnje mjesto relikvije. Bogu svaka hvala i slava, i neka je sve uvijek, na veću slavu Božju!

Tomislav Kršnjavi, akademski kipar
U Svetoj Nedelji, 6.srpnja 2026.

Obnova kipa sv. Franje

Kip sv. Franje Asiškog, koji se posljednjih godina nalazio na istočnom ulazu u samostansko dvorište Svetišta Gospe Sinjske, ovih je dana prevezen na privremenu lokaciju u Zagreb, u Ljevaonicu Ujević, gdje će se obaviti stručni konzervatorsko-restauratorski zahvati. Zbog dugogodišnje izloženosti vanjskim vremenskim uvjetima, na kipu su se pojavila oštećenja i tragovi trošenja materijala, zbog čega je bilo potrebno pristupiti njegovu temeljitu čišćenju, sanaciji i zaštiti. Svi radovi izvode se prema smjernicama konzervatorske struke kako bi se očuvala umjetnička i kulturna vrijednost ovog značajnog djela.

Kip sv. Franje Asiškog rad je akademskog kipara Stanka Vukadina. Postavljen je 1977. godine u središnjem dijelu samostanskog dvorišta, gdje je desetljećima bio prepoznatljiv dio prostora koji svakodnevno pohode brojni hodočasnici i posjetitelji Svetišta. Godine 2009. premješten je na istočni ulaz samostanskog dvorišta, dok je na njegovu dotadašnjem mjestu postavljen kameni kip Majke od Milosti, djelo akademskog kipara Josipa Marinovića.

Već dulje vrijeme Grad Sinj i Samostan Gospe Sinjske zajednički promišljaju o novoj i prikladnoj lokaciji u gradu na kojoj bi obnovljeni kip sv. Franje bio trajno postavljen i dostupan građanima, hodočasnici i posjetiteljima. Želja je da

se taj projekt ostvari upravo u godini koja je na poseban način posvećena sv. Franji Asiškom te obilježavanju 800. obljetnice njegova prelaska u vječnost.

Obnova i premještanje kipa dio su šireg programa kojim Samostan i Župa Gospe Sinjske obilježavaju ovu veliku franjevačku obljetnicu.

U spomen na ubijenu braću franjevence

U trajni spomen na dvadesetoricu ubijenih fratara koji su djelovali u sinjskom samostanu i drugim župama Cetinske krajine tijekom Drugog svjetskog rata i poraća (1941. – 1948.), naslikan je spomen-portret koji će trajno svjedočiti o njihovoj žrtvi, vjernosti Kristu i predanosti franjevačkom pozivu. Ovo umjetničko djelo nije samo spomen na njihovu tragičnu smrt, nego i izraz zahvalnosti za život koji su ugradili u duhovnu, odgojnu i kulturnu baštinu Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja i hrvatskog naroda.

U razdoblju od 1941. do 1948. godine život je izgubilo četrdeset franjevacu Provincije Presvetog Otkupitelja. Među njima je bilo dvadeset fratara koji su djelovali u sinjskom samostanu ili su svoje svećeničko i pastoralno poslanje vršili u župama Cetinske krajine. Stradali su u vihoru rata i poraća, kao žrtve komunističkog i fašističkog progona, ostajući vjerni svom redovničkom pozivu i svećeničkom poslanju do kraja života.

Portret će biti postavljen u samostanskom hodniku prije ulaza u baziliku i Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske, sa strane samostanskog dvorišta. Time će mjesto kroz koje svakodnevno prolaze hodočasnici i posjetitelji dobiti novu memorijalnu i duhovnu dimenziju. Dosadašnji privremeni poster s fotografijama i imenima ubijene braće zamijenit će umjetničko djelo trajne vrijednosti koje će dostojno čuvati uspomenu na njihovu žrtvu.

Autorica portreta je akademska slikarica Iris Miočić Mihatov koja je za svoje djelo napisala: „Slika franjevacu mučenika iz Cetinske krajine je nastala tehnikom akrila na platnu dimenzija 100x150 cm. Stvarana je kroz duži period, sa kratkim pauzama, jer odmak je svakako bio potreban. Potresne priče sa tragičnim završetkom ovih svećenika svakako su ostavile traga u mom duhu i stvaranju, da onog trenutka kad je slika napustila moj dom u kojem je stvarana, imala sam osjećaj i nutarnje praznine, kao da je dio mene otišao sa ovom slikom.

Imala sam jasnu viziju kako ih prikazati, tako da sam iznad njih prikazala Golgotu, mjesto Isusovog raspeća i same smrti, kao podsjetnik da za Krista valja umrijeti, i da smo na to umiranje pozvani, više u duhu nego li u tijelu iako su ovi franjevci dali svoje živote kao žrtvu iz ljubavi prema Bogu koji je za nas trpio i dao život da bi ga mi imali. To umiranje u duhu, iako je okom nevidljivo, dijelom je bilo prisutno tokom samog slikanja. Kako ostati ravnodušan prema trpljenju za Svetu Crkvu? Nemoguće. Nego stvarati ovu sliku i razmišljati o prolaznosti ovoga svijeta, neodjeljivo je jedno od drugog i zato sam Bogu zahvalna što me po ovakvim primjerima u Svetoj Crkvi poučava i podsjeća da je i meni umrijeti za Isusa, i da je to za mene najveći dobitak. Za razliku od mnogih drugih tema sakralne umjetnosti, od kojih mnoge donose duhovni zanos i polet, ova je ponešto drugačije na mene utjecala. Njihovo mučeništvo za mene je bilo opipljivo, duhovno snažno, i ako sam se ikad pitala u hodu vlastite vjere, što mi je za Isusa činiti, kroz svo to vrijeme slikanja, na kraju je odgovor stigao u obliku slatke želje da i ja mogu i želim za Krista trpjeti. Na tom se zahvaljujem jedinom dragom Bogu, što me kroz ovakve slike trajno dovodi u svoju božansku prisutnost. Tokom slikanja, molila sam za zagovor ovih svetih svećenika, jer vjerujem da su u Očevoj slavi nebeski zagovornici za kojim ovaj svijet grešan i jadan žeda. Zato je nebo nad Golgotom i iznad njih, romantično i slatko, da svatko poželi na zemlji trpjeti, Božju slavu za života okusiti, i u nebu sa svima svetima Boga slaviti.“

Na portretu su prikazani:

fra Anselmo Kovačić (1905. – 1943.),
fra Ante Romac (1900. – 1944.),
fra Ante Cvitanović (1889. – 1944.),
fra Božo Vugdelija (1912. – 1945.),
fra Rafo Kalinić (1910. – 1943.),
fra Ivan Romac (1900. – 1944.),
fra Jozo Olujić (1888. – 1944.),
fra Josip Poljak (1908. – 1946.),

fra Jozo Borković (1896. – 1942.),
fra Krsto Bazo (1912. – 1944.),
fra Leonardo Bajić (1889. – 1948.),
fra Milan Lapić (1906. – 1943.),
fra Metod Vezilić (1883. – 1944.),
fra Nikola Šabić (1905. – 1945.),
fra Petar Glavaš (1884. – 1945.),
fra Petar Paviša (1904. – 1943.),
fra Rudolf Vučić (1924. – 1945.),
fra Stanko Bradarić (1905. – 1943.),
fra Stanko Milanović Litre (1911. – 1944.)
i fra Vlade Pavlov (1900. – 1944.).

Podsjećamo da je 2016., u sklopu proslave 300. obljetnice krunjenja slike Čudotvorne Gospe Sinjske, u samostanskom klausturu postavljeno dvadeset brončanih medaljona s likovima ove ubijene braće. Medaljone su izradili istaknuti hrvatski akademski kipari i slikari, čime je prvi put na jedinstven način trajno obilježena uspomena na njihovu žrtvu. Novi portret predstavlja

nastavak tog memorijalnog projekta te ga umjetnički i simbolički nadopunjuje.

Mnogi od prikazanih fratara ostavili su dubok trag ne samo u pastoralnom djelovanju Sinja i Cetinske krajine, nego i kao profesori Franjevačke klasične gimnazije u Sinju, odgojitelji mladih naraštaja, propovjednici, ispovjednici i revni pastoralni djelatnici. Njihov život bio je obilježen služenjem Bogu i narodu, a njihova smrt postala je pečat vjernosti evanđelju i redovničkim zavjetima.

Ovim portretom Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja i Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske izražavaju trajnu zahvalnost svojoj ubijenoj braći. Njihova žrtva ostaje trajni poziv na njegovanje istine, praštanja i pomirenja, ali i na očuvanje povijesnog pamćenja. Kao svjedoci vjere, oni i danas nadahnjuju svojom postojanošću te podsjećaju da ljubav prema Kristu, Crkvi i vlastitom narodu nadilazi prolaznost zemaljskog života i nalazi svoje ispunjenje u vječnosti.

Iz života Sjemeništa i
Franjevačke klasične gimnazije
i strukovne škole
s pravom javnosti u Sinju

Vivat, crescat, floreat ad multos annos!

U petak 10. travnja u hotelu Alkar održana je maturalna zabava učenika Franjevačke klasične gimnazije i strukovne škole u Sinju s pravom javnosti. Prekrasne maturantice i maturante ispred hotela dočekali su mnogobrojni članovi obitelji i prijatelji, te ih ispratili do ulaska u salu. Svečana večer, prožeta veseljem i odličnom zabavom, započeta je govorima ravnatelja fra Joška Kodžomana te maturanata, Ive Poljak (4. a) i Marka Norca (4. b). Ravnatelj se maturantima obratio prigodnim riječima, čestitavši im, te istaknuvši ljepotu zajedništva u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji. Uz želje za uspješnim polaganjem državne mature, ravnatelj je blagoslovio maturante te označio početak maturalne večeri. U svojim govorima učenici su saželi mnoštvo emocija i uspomena koje su obilježile njihovo srednjoškolsko obrazovanje. Obratili su se i ravnatelju, profesorima i svojim razrednicama Katarini Marović, Sari Župić, Ivni Cvitković i Mirjani Malovan. Veselu zabavu uz ukusnu hranu i glazbu obogatio je program koji su pripremili

maturanti, od kviza za profesore do izbora za najljepšu i najljepšeg među učenicima i prisutnim djelatnicima, sve do tombole i nagrada. Voditelji programa bili su Angela Jadrijević i Roko Botica (3.b), a maturalnu zabavu svojim je fotoaparatom ovjekovječio „AB Foto”. Grupa „Versi” bila je zadužena za glazbu od samog ulaska u salu. Prvi ples podigao je na noge predivne maturantice i maturante, kao i nastavnike. Potom su krenule ostale točke isplaniranog programa.

Najteži zadatak večeri bio je odabir najljepše maturantice i maturanata! Kao miss i mister maturalne zabave iz 4. a razreda izabrani su Iva Poljak i Roko Akrap, a iz 4. b razreda Maria Ajduković i Marko Norac. Svoju lentu, kao miss i mister djelatnika osvojili su prof. Matea Bilić-Nosić i Ante Bešlić.

Plesni podij bio je pun učenika i nastavnika do ranih jutarnjih sati. Učenici zahvaljuju brojnim donatorima koji su svojim velikodušnim prilogom pomogli organizaciji maturalne zabave!

Uzvratni posjet talijanskih učenika našoj Gimnaziji

Od 19. do 26. travnja, Franjevačka klasična gimnazija i strukovna škola u Sinju s pravom javnosti ugostila je grupu od osam učenika i dvoje nastavnika pratitelja iz Gimnazije Luzzago (Brescia) koji su stigli u posjet Sinju nakon održanog Erasmus+ projekta mobilnosti učenika u Italiji.

S Gimnazijom Luzzago naša Franjevačka klasična gimnazija ostvaruje suradnju već četvrtu godinu za redom. Cilj ovog posjeta je upoznavanje učenika s različitim kulturama, obrazovnim sustavom te navikama i svakodnevnim životom talijanskih i hrvatskih srednjoškolaca, uz aktivno korištenje stranog jezika.

Tijekom boravka u Sinju, naši gosti iz Italije sudjelovali su na nastavi i posjetili baziliku

Čudotvorne Gospe Sinjske, sinjske muzeje, Split, tvornicu čokolade u Vrlici, izvor Cetine i crkvu sv. Spasa te Zadar i Šibenik. Ovaj tjedan, ispunjen druženjima i učenjem, završio je zajedničkom večerom u Sinju.

Nastavnici koji su posebno angažirani na ovom projektu razmjene su fra Jure Hrgović, Mirjana Malovan, Marijana Vuleta i Antonija Čarić.

Gimnazija na poseban način zahvaljuje Franjevačkom samostanu na svekolikoj pomoći i gostoprimstvu, Turističkoj zajednici Grada Sinja na podršci pri provedbi aktivnosti, voditeljima i osoblju sinjskih muzeja na srdačnosti i susretljivosti, te posebno roditeljima naših učenika koji su širokogrudno ugostili talijanske učenike u svojim obiteljima.

Državno natjecanje iz povijesti

Na 27. Državnom natjecanju iz povijesti, održanom od 28. do 30. travnja 2026. u Vinkovcima, naš učenik i sjemeništarc Gabrijel Tolić (2.A) ostvario je odličan uspjeh osvojivši 16. mjesto u državi u kategoriji Pisana provjera znanja.

Natjecanje je okupilo najbolje učenike iz cijele Hrvatske, a Gabrijel je znanjem, trudom i radom dostojno predstavio našu školu.

Čestitamo Gabrijelu i njegovoj mentorici profesorici Antoniji Čarić!

Predstavljanje na smotri srednjih škola Splitsko-dalmatinske županije

23. svibnja predstavili smo našu Školu na 9. sajmu srednjih škola Splitsko-dalmatinske županije, na kazališnom trgu – Trgu Gaje Bulata u Splitu. Mnoštvo učenika i roditelja došlo je kako bi se bolje upoznali i informirali o smjerovima koje škole izlagači nude. Tako smo i mi svojim dolaskom na ovaj događaj predstavili

zainteresiranim učenicima i njihovim roditeljima našu Franjevačku klasičnu gimnaziju i strukovnu školu u Sinju s pravom javnosti kao i smjerove koje im nudimo, razne projekte i aktivnosti koje provodimo s našim učenicima. Ugodno smo iznenađeni zanimanjem učenika i očekujemo na ovogodišnjim upisnim rokovima pozitivne rezultate.

Iz života u franjevačkom sjemeništu

U ovoj jubilarnoj godini spominjemo se 800. godišnjice smrti našeg serafskog oca Franje, koji je Crkvi, ali i svijetu donio svjetlo koje i danas svijetli, te je s pravom nazvan *drugi Krist*.

Kao franjevački sjemeništarc, u ovoj franjevačkoj obljetnici, odlučili smo sa svojim odgojiteljima, fra Ivanom i fra Jurom, više približiti sjemenište svima oko nas, a posebno mladima. U tom planu posjetili smo dvije župe: Župu svetog Luke u Otoku i Župu svetog Mihovila u Prološcu, te na taj način uveličali nedjeljna slavlja i predstavili se vjernicima.

Prvo smo na svetkovinu Duhova posjetili Župu svetog Luke u Otoku. S obzirom na to da živimo s našim fratriba puno smo lijepoga čuli o ovoj velikoj župi koja je napose poznata po velikom broju duhovnih zvanja, te se s pravom zbog toga govori da u Otoku nema kuće koja u obitelji nema časnu sestru ili fratra. Naš doprefekt fra Jure Hrgović župni je vikar u Otoku te je on učinio najviše da nam Otok bude prva župa koju ćemo posjetiti.

Došavši s našim odgojiteljima u Otok, srdačno nas je dočekaio župnik fra Nikica Ajdučić koji nam je pokazao župnu crkvu te smo se pripremili za nedjeljne svete mise. Ministrirali smo i čitali nedjeljna čitanja te smo nakon svete pričesti izveli scenski nastup kojim smo prikazali Franjin život koji počinje raskošnom i rastrošnom mladošću, potom prijelomni susret s gubavcem, koji je označio početak kraja njegova dotadašnjeg ispraznog načina života, te njegovu molitvu pred križem u crkvi svetog Damjana. Predstavili smo njegovo odricanje od zemaljskog oca i njegova imetka i napuštanje dotadašnjeg života. Potom smo prikazali okupljanje prve Franjine braće koja poučena njegovim primjerom i željom za evanđeoskim nasljedovanjem, zajedno s njim odlaze papi tražeći blagoslov za ovaj tada još novi oblik življenja evanđelja. Na svršetku smo svima zaželjeli „Mir i dobro” te otpjevali pjesmu „Veseli zvuci” nakon čega smo dobili glasan pljesak okupljenih vjernika, kojima smo podijelili i prigodne letke o našem sjemeništu koji sadrže informacije i poticaje za one mladiće koji razmišljaju o duhovnom pozivu. Fra Nikica nam se srdačno zahvalio i pozvao okupljene vjernike na molitvu za nova duhovna

zvanja. Nakon svetih misa naši domaćini fra Nikica i fra Jure pokazali su nam staru župnu crkvu i prikazali nam povijest ove župe koja je kroz prošlost mnogo trpjela razne totalitarizme, od srednjeg vijeka pa do nedavnih ratova i progona, kako bi sačuvala vjeru u Krista, odanost Crkvi i nacionalne vrijednosti. Slijedio je svečani ručak u župnoj kući na kojem su nam se pridružili i župnici dviju susjednih župa – Gala-Gljev i Grab: fra Luka Delić i fra Bože Gulić. U naš sinjski samostan vratili smo se puni predivnih dojmova.

Nakon dva tjedna išli u posjet Župi svetog Mihovila u Prološcu. Srdačno su nas dočekali župnik fra Vinko Gudelj i župni vikar fra Nediljko Jukić. Posluživavši kod oltara Riječi i Tijela, svjedočili smo duhovnoj budnosti koju gaji ova velika župa. Nakon svete pričesti izveli smo i tu scenski nastup o Franjinu životu i bili počašćeni velikim pljeskom nazočnih vjernika. Župnik fra Vinko od srca nam je zahvalio što smo kod vjernika svojom prisutnošću potaknuli razmatranja o Franjinu djelu koje je živo više od osamsto godina. Nakon svetih misa slijedio je svečani ručak u župnoj dvorani gdje su nam naši domaćini posvetili svoje vrijeme, govoreći o ljepoti svećeničkog poziva, pa smo se u naš Sinj vratili s prekrasnim uspomenuama.

Na kraju valja reći da smo i u Otoku i u Prološcu ostali oduševljeni ljubavlju i poštovanjem koje župljani gaje prema svojim pastirima i srdačnošću kojom smo primljeni. Ovi su nam posjeti učvrstili vjeru i uvjereni smo da ćemo ih ponoviti!

Gabrijel Tolić

Iz života Svetišta i Župe

TRAVANJ

2. Misa Večere Gospodnje

Gvardijan, upravitelj Svetišta i rektor bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske fra Marinko Vukman predvodio je na Veliki četvrtak euharistijsko slavlje Mise Večere Gospodnje. U koncelebraciji su sudjelovali župnik fra Antonio Mravak te franjevci Samostana Gospe Sinjske: fra Gabriel Hrvatinić, fra Ivan Norac Kljajo, fra Joško Kodžoman, fra Bože Norac Kljajo, fra Stjepan Matić, fra Eugen Poljak, fra Stanko Milanović-Litre, fra Frano Pupiće, fra Krešo Samardžić, fra Pavao Vučković i fra Petar Klapež, ravnatelj Dušobrižničkog ureda za Hrvate u Njemačkoj. Đakonsku službu vršio je đakon fra Mate Šakić. Nakon Mise Večere Gospodnje, u bazilici Gospe Sinjske pobožno je izveden „Gospin plač” fra Petra Kneževića, u 22 sata održana je i Getsemanska ura.

3. Služba Muke Gospodnje

Na Veliki petak, u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske Službu Muke Gospodnje predvodio je župnik fra Antonio Mravak. Uz župnika, u slavlju su sudjelovali gvardijan fra Marinko Vukman i đakon fra Mate Šakić, članovi franjevačke zajednice Samostana Gospe Sinjske. Homiliju je održao don Antonio Vučković, svećenik Riječke nadbiskupije, a rodom iz sinjske župe. Po završetku liturgijskih obreda održana je procesija s Presvetim Oltarskim Sakramentom ulicama Sinja. Po povratku procesije u crkvu, vjernici su zajednički ispjevali tradicionalni sinjski napjev „Ispovidite se”.

4. - 5. Vazmeno bdjenje i Uskrs

Vazmeno bdjenje predvodio je župnik fra Antonio Mravak, uz koncelebraciju gvardijana i rektora bazilike fra Marinka Vukmana te franjevaca Samostana Gospe Sinjske. Đakonsku službu vršio je fra Mate Šakić koji je održao prigodnu uskrsnu homiliju. Liturgijsko pjevanje predvodili su članovi Mješovitog zbora Svetišta Gospe Sinjske pod vodstvom s. Anđele Crnjac. Na dan Uskrsnuća Gospodinova misna slavlja održana su prema nedjeljnom rasporedu uz nazočnost mnoštva vjernika.

16. - 17. 5. kongres „Dani duhovne baštine marijanskih svetišta“

Peti, jubilarni kongres „Dani duhovne baštine marijanskih svetišta“, okupio je svećenike, teologe, etnologe, antropologe, arheologe te kulturne i turističke djelatnike koji su podijelili svoja iskustva i spoznaje o značaju marijanskih svetišta u očuvanju i promicanju duhovne baštine te promišljanja o suživotu s vjerskim turizmom. U tri dana kongresa uz predavanja, predstavila su se marijanska svetišta iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Egipta i Izraela. Bogat program sastojao se od rasprava u formatu okruglih stolova, obilazaka sinjskih muzeja, glazbenih nastupa, hodočašća dionicom Staze Gospi Sinjskoj i posjete Solinu. Središnji duhovni dio bila su misna slavlja u Gospinom svetištu i bazilici u Sinju.

24. Duhovna večer i susret kandidata za sakrament krizme

Uoči slavlja podjele sakramenta svete Krizme, za krizmanike iz Sinja upriličena je duhovna večer u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske. Središnji dio večeri bio je duhovni nagovor koji je održao don Ante Mate Antunović, duhovnik studenata u Splitu. U svom obraćanju potaknuo je krizmanike na dublje promišljanje o Božjoj ljubavi, naglašavajući kako je ona temelj bez kojeg čovjek ne može istinski živjeti.

SVIBANJ

1. U Župi i Svetištu održano prvo cjelonoćno euharistijsko klanjanje

Nakon blagoslova nove kapele sv. Franje, u Župi i Svetištu održano je prvo cjelonoćno euharistijsko klanjanje. Nakon večernje mise u 19 sati, vjernici su u procesiji krenuli prema kapeli, a potom je počelo euharistijsko klanjanje koje je završilo u subotu ujutro u 6.30 sati. Prethodno su vjernici izabrali vrijeme molitvenog dežurstva, a to su mogli preko on-line obrasca koji se nalazio na web stranici Župe i Svetišta ili upisom u raspored koji je preko tjedna bio izložen u bazilici. Svoje vrijeme molitvenog dežurstva upisalo je više od 120 župljana. Preko tjedna, svakog utorka u kapeli se održava cjelodnevno euharistijsko klanjanje, a s prvog petka na prvu subotu u mjesecu održavat će se cjelonoćno klanjanje.

2. - 3.

Slavlje podjele sakramenta svete krizme

U Župi Gospe Sinjske, 2. i 3. svibnja, sakrament svete krizme primilo je 245 mladića i djevojaka iz Sinja i filijalnih zajednica sinjske župe, koji su se tijekom dvije godine pripremali za krizmu. Prvog dana slavljem podjele sakramenta Krizme predsjedao je pastoralni vikar Nadbiskupije don Edvard Punda, a drugog dana ekonom Nadbiskupije don Mijo Šurlin. Za slavlje krizme mlade su pripremali župnik fra Antonio Mravak sa župnim vikarima fra Matom Matićem, fra Mladenom Marićem, fra Ivanom Čikarom i fra Markom Pudarom.

2. - 3.

Mladi župljani sudjelovali na SHKM u Požegi

U organizaciji Župe Gospe Sinjske mladi iz Sinja i Cetinskog kraja s gvardijanom fra Marinkom Vukmanom, 2. i 3. svibnja sudjelovali su u Požegi na Susretu hrvatske katoličke mladeži. Prvog dana susreta mladi su sudjelovali na euharistijskom slavlju koje je predslavio požeški biskup mons. Ivo Martinović, u zajedništvu s oko 30 hrvatskih biskupa i 350 svećenika, uz sudjelovanje 12.000 mladih. Nakon euharistijskog slavlja mladi su se uputili prema Župi sv. Petra i Pavla u Kaptolu gdje je župnik don Ivica Žuljević sa župljanima priredio domaćinstvo za mlade iz Sinja i Sarajeva.

8.

Misa zahvalnica za dar svete krizme

Nakon slavlja podjele sakramenta svete krizme u Župi Gospe Sinjske, krizmanici su se ponovno okupili na misi zahvalnici kako bi zajedno zahvalili Gospodinu za primljene darove Duha Svetog te nastavili zajedništvo započeto u danima krizme. Misno slavlje predvodio je župnik fra Antonio Mravak, uz sudjelovanje velikog broja krizmanika. Nakon duhovnog dijela susreta uslijedio je i zajednički program u prijateljskom ozračju. Drugi dio večeri animirali su članovi Zajednice sv. Josipa, koji su za krizmanike pripremili zanimljiv kviz s pitanjima kršćanske tematike.

10. U Svetišu proslavljen Majčin dan

Na Majčin dan, učenici Osnovne škole Ivana Lovrića u Sinju dirnuli su okupljene vjernike kratkim igrokazom izvedenim prije svete mise u 9 sati u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske. U izvedbi su sudjelovali učenici glumci, članovi školskog benda i učenički zbor, koji su glazbenim točkama pratili radnju i dodatno obogatili emotivnu atmosferu. Djecu su za nastup pripremala vjeroučiteljica Mirjana Đula i nastavnica glazbene umjetnosti Iva Dragaš.

16. Župljani hodočastili sv. Spasu u Cetini

Iz Župe Gospe Sinjske organizirano je hodočašće sv. Spasu u Cetini, a vjernike je pratio gvardijan fra Marinko Vukman. Iako je bilo prohladno i kišovito vrijeme, na misnom slavlju okupilo se nekoliko stotina vjernika iz vrličkog, drniškog, kijevskog i sinjskog kraja. Misno slavlje predvodio je udbinski župnik vlč. Josip Šimatović. Nakon misnog slavlja u Vrlici je u Društvenom domu organiziran ručak za hodočasnike.

17. Slavlje prve pričesti u Sinju

U bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske svečano je proslavljen sakrament prve svete pričesti. Ovogodišnjem prvopričesničkom slavlju pristupilo je 160 dječaka i djevojčica koji pohađaju osnovne škole na području Sinja, kao i djeca iz Radošića te glavičkih naselja Iza Grede i Planice. Dan ranije prvopričesnici su pristupili sakramentu pomirenja i tako se duhovno pripravili za prvi susret s Isusom u Euharistiji. Euharistijsko slavlje predvodio je župnik fra Antonio Mravak, uz koncelebraciju fra Bože Vulete. Na osobit način istaknuta je zahvalnost s. Jeleni Mijić koja je tijekom cijele katehetske godine predano vodila katehetsku pripremu prvopričesnika.

30. U Sinju proslavljen Dan državnosti i Dan branitelja Sinja i Cetinske krajine

U organizaciji Grada Sinja i Koordinacije braniteljskih udruga proizišlih iz Domovinskog rata s područja Sinja i Cetinskog kraja, u Sinju je obilježen Dan Državnosti Republike Hrvatske, te Dan branitelja Sinja i Cetinske krajine. Nakon polaganja vijenaca i molitve odrješenja u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske, svetu misu za Domovinu predvodio je župnik fra Antonio Mravak.

31. „Marijo, ufanje naše”

Na završetku svibanjske pobožnosti u Svetištu i bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske nastupio je Zbor svete Cecilije iz Jelse s otoka Hvara s oratorijem „Marijo, ufanje naše”. U prekrasnom ambijentu duhovne blizine Čudotvorne Gospe Sinjske, članovi zbora izveli su marijanske pučke napjeve s otoka Hvara pod ravnanjem dirigenta i voditelja zbora Slavka Reljića. Nakon koncerta Zbor sv. Cecilije pjevao je preko večernje mise, a misno slavlje predvodio je don Stanko Jerčić.

LIPANJ

74. Proslavljena svetkovina Tijelova

Na svetkovinu Tijelova, središnje misno slavlje u bazilici i Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske predvodio je župnik fra Antonio Mravak u koncelebraciji gvardijana i rektora fra Marinka Vukmana i fra Gabriela Hrvatina Jurišića. Nakon misnog slavlja održana je tradicionalna tijelovska procesija ulicama Sinja. Po običaju baldekin su ponijeli alkari i alkarski momci. Na četiri postaje – Alkarsko trkalište, kod zgrade Općinskog suda, Kvartiri i bazilici udijeljen je blagoslov s Presvetim Oltarskim Sakramentom na četiri strane svijeta uz slavlje zvona Gospine bazilike. Molitvene tekstove u procesiji čitale su župljanke Helena Budimir i Nikolina Jukić uz animiranje mješovitog zbora.

6. Dječji zbor Gospe Sinjske sudjelovao na Zlatnoj harfi

Tradicionalna smotra dječjih crkvenih zborova Zlatna harfa, održana je u Župi Gospe od Otoka u Solinu. Na smotri dječjih zborova sudjelovao je i Dječji zbor Gospe Sinjske s voditeljicom s. Anđelom Crnjac. Na ovogodišnjem susretu sudjelovalo je oko 500 djece iz 14 zborova. Crkva Svete Obitelji u Solinu ugostila je mlade pjevače koji su pristigli iz župa Kaštel Štafilić, Split – Visoka i Trstenik, Šibenik – Šubićevac, Bilice, Solin – Solinski mučenici i Sv. Kajo, Sinj, Dugopolje, Murter, Seget, Omiš (sv. Mihovil) te Makarska – Sv. Marko i Kraljica Mira.

9. Predstavljena autobiografska knjiga Ksenije Abramović

U klastru Samostana Gospe Sinjske, predstavljena je autobiografska knjiga „Evo me” Ksenije Abramović, direktorice i utemeljiteljice Laudato televizije. Knjigu su predstavili: dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu dr. sc. don Ivan Bodrožić, direktor nakladničke kuće Verbum dr. sc. Miro Radalj i autorica knjige Ksenija Abramović. Program je moderirao gvardijan samostana i rektor bazilike Gospe Sinjske fra Marinko Vukman. Večer su uveličali prekrasnim glazbenim interpretacijama Klapa Sinj i Albina Grčić uz klavirsku pratnju Antonija Grkeša.

12. Proslavljena svetkovina Presvetog Srca Isusova

Večernjim središnjim misnim slavljem u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske proslavljena je svetkovina Presvetog Srca Isusova. Na misnom slavlju koje je predvodio župnik fra Antonio Mravak okupilo se mnoštvo vjernika, osobito štovatelja pobožnosti Srca Isusova koji su se za svetkovinu pripremali tijekom cijele godine i velikom devetnicom – devet uzastopnih petaka. Uoči svetkovine održana je trodnevna duhovna priprava Srcu Isusovu uz molitvu Zlatne krunice s meditativnim razmatranjima i litanijama. Na svetkovinu, nakon večernje mise održano je slavlje župne zajednice Posvete Presvetom Srcu Isusovu.

13. Sveti Ante okupio mnoštvo vjernika i štovatelja

Za proslavu sv. Ante župljani su se pripremali pobožnosti Trinaest utoraka te trodnevnicom uoči blagdana. Tijekom cijelog dana brojni hodočasnici, osobito roditelji s djecom, dolazili su u Svetište kako bi sudjelovali u euharistijskim slavljinama i preporučili se zagovoru sv. Ante. Središnje misno slavlje u 19 sati održano je na samostanskom dvorištu, a predvodio ga je mladomisnik fra Mate Šakić u su-slavlju fratara Samostana Gospe Sinjske. Na kraju mise uslijedili su blagoslov djece i posveta zagovoru sv. Ante, a potom i blagoslov ljiljana koje su vjernici donijeli sa sobom.

14. U crkvi u Glavicama blagoslovljena novouređena sakristija

U filijalnoj crkvi sv. Ivana apostola i evanđelista u Glavicama završeni su radovi na uređenju sakristije. Zbog dotrajalosti instalacija i interijera pristupilo se radovima uređenja. Za vrijeme radova postavljeno je novo krovšte nad sakristijom i nadstrešnicom glavnog ulaza u crkvu. Zamijenjene su električne instalacije, postavljena su nova vrata, uređen je sanitarni čvor i po mjerama napravljen novi interijer sakristije. Radovi su izvedeni uz pomoć Samostana i Župe Gospe Sinjske te mještana Glavica. Na završetku radova novouređenu sakristiju blagoslovio je župni vikar fra Marko Pudar uz nazočnost brojnih vjernika.

14. Župljani prikupili 20.137 eura za potrebe misije Gospe Fatimske u Nawanatauu

Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske pohodio je don Jakoslav Banić, misionar Splitsko-makarske nadbiskupije koji djeluje u Ugandi. Obraćajući se okupljenim vjernicima, don Jakoslav posvjedočio je o svakodnevici ljudi među kojima djeluje te o izazovima s kojima se suočava mjesna crkva. Posebno je istaknuo kako ratovi i nestabilnosti u svijetu neizravno, ali snažno pogađaju i afrički kontinent. Tijekom cijele godine vjernici sinjske župe svojim molitvama i materijalnom pomoći podupiru misijske projekte u Ugandi. Tako su i ovog puta iskazali svoju blizinu darujući milodare za potrebe misije Gospe Fatimske u Nawanatauu.

14. - 20. Hodočašće: Putovima sv. Franje

U organizaciji Župe i Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske u Godini sv. Franje, kad se obilježava velika 800. obljetnica od njegova preminuća, od 14. do 20. lipnja održano je hodočašće na sveta franjevačka mjesta u Italiji. Središte hodočasničkog puta bio je Asissi, rodni grad svetog Franje, mjesto gdje je osnovan franjevački red i gdje je svetac završio svoj zemaljski život. Ovo hodočašće ima posebnu duhovnu težinu jer se događa u Godini svetog Franje, kad se svečano obilježava velika 800. obljetnica od njegova preminuća. Vjernike su na hodočašću pratili fra Marinko Vukman i fra Miroslav Modrić.

15. Susret predstavnika Vojnog ordinarijata, vojske i policije

U Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske održan je susret predstavnika Vojnog ordinarijata u Republici Hrvatskoj, vojske i policije. Susretom je predsjedao generalni vikar u Vojnom ordinarijatu vlč. Ilija Jakovljević. Odlučeno je da će se 12. regionalno hodočašće hrvatske vojske, policije, branitelja, vatrogasaca i pripadnika civilne zaštite u Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske održati u petak 31. srpnja u 10.30 sati.

17. Izlet Dječjeg zbora i ministrantskih zajednica

Nakon završetka škole, članovi Dječjeg zbora Gospe Sinjske i ministrantskih zajednica Župe Gospe Sinjske krenuli su na jednodnevni zajednički izlet u pratnji s. Anđele, fra Ivana, fra Valentina i fra Antonia u Biograd na Moru. Izlet je bio nagrada za njihov trud, vjernost i zalaganje tijekom katehetske godine. Odredište izleta bio je Dalmaland park gdje su djeca provela cijeli dan u igri i kupanju. Izlet je ostvaren uz pomoć gospodina Darka Eškinje.

19. Održan drugi tečaj za brak u 2026.

U Župi Gospe Sinjske održan je tečaj pripreme za brak, drugi u 2026. godini. Na tečaju je sudjelovalo 60 parova iz župa Cetinskog dekanata i drugih župa Nadbiskupije. Tijekom četiri dana zaručnici su razmišljali o sakramentu ženidbe, medicinskom i psihološkom vidu braka i obitelji. Tečaj je moderirao župnik fra Antonio Mravak, a predavači su bili fra Šimun Markulin, don Ivan Čubelić, Maja Jakšić, Mate i Marija Rafaela Todorić te Ivan Zmijanović.

22. Slavlje primanja i zavjetovanja u OFS-u Gospe Sinjske

U kapeli sv. Franje Asiškog, tijekom euharistijskog slavlja, mjesno bratstvo Franjevačkog svjetovnog reda (OFS) Čudotvorne Gospe Sinjske, proslavilo je primanje novoga člana te trajno zavjetovanje jedne članice bratstva. Svetu misu predvodio je provincijalov delelgat fra Ivan Čikara u suslavlju s fra Markom Pudarom, duhovnim asistentom u Frami Gospe Sinjske. Trajne zavjete položila je sestra Neda Tadić Šutra, dok je obred primanja u Franjevački svjetovni red imao brat Ivan Mandac. Ulogu svjedoka tijekom obreda zavjetovanja vršili su Mirjana Vučković i Dujo Boko, trajno zavjetovani članovi mjesnog bratstva OFS-a.

24. Proslavljena svetkovina sv. Ivana Krstitelja na Planici

Svetkovina sv. Ivana Krstitelja svečano je proslavljena na Planici u Glavicama. Na misnom slavlju okupili su se mještani Planice i drugih glavičkih naselja te susjednih mjesta Hana i Gale. Misno slavlje predvodio je župnik fra Antonio Mravak. U propovijedi je istaknuo svetački lik sv. Ivana, naglasivši kako je on i danas glas i put koji čovjeka vodi Bogu. Nakon svete mise održan je susret vjernika koji su izrazili želju da se za 25. obljetnicu proslave sv. Ivana Krstitelja na Planici (2027.) podigne spomen kapelica u čast zaštitnika glavičkog naselja Planica.

1. Personalne promjene u Župi Gospe Sinjske

Odlukom uprave Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, nakon dugogodišnjeg pastoralnog rada na župama u domovini i inozemstvu te odgoju i obrazovanju u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji i Sjemeništu u Sinju, fra Mladen Marić imenovan je ispovjednikom Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske. Đakon na praktikumu u Župi Gospe Sinjske fra Mate Šakić imenovan je župnim vikarom u Župi sv. Ilije u Metkoviću. Fra Valentin Radaš koji je vršio pastoralnu službu u Župi sv. Ilije u Metkoviću, imenovan je župnim vikarom u Župi Gospe Sinjske. Fra Mladenu i fra Mati zahvaljujemo na predanom pastoralnom radu u Župi Gospe Sinjske, a fra Valentinu blagoslovljen početak u novoj župnoj zajednici.

14. Dijamantna misa fra Pavla Vučkovića

Fra Pavao Vučković iz Maljkova u samostanskoj kapeli sv. Križa proslavio je 60 godina od svećeničkog ređenja. U suslavlju s fratrима Samostana Gospe Sinjske u svetoj misi zahvalio je na daru svećeničkog poziva i služenja Bogu i narodu. Od četvorice kolega svećenika iz generacije, trojica su preminula: fra Anđelko Validžić, fra Berislav Nikić i fra Vinko Prlić. Nakon vršenja pastoralnih službi, fra Pavao je pridružen samostanskoj obitelji u Sinju i vrši službu ispovjednika u Svetištu. Njegova posebna ljubav usmjerena je prema pokojnim fratrима Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, istraživanju njihova života i rada.

Na zgradi Samostana postavljena spomen-ploča u znak sjećanja na ratnu bolnicu

Na zgradi Samostana Čudotvorne Gospe Sinjske u subotu 9. svibnja, svečano je otkrivena spomen-ploča u znak sjećanja na ratnu bolnicu koja je na početku Domovinskog rata djelovala u samostanskim prostorijama. Ploča je postavljena u sklopu dvodnevnog simpozija „Krizna stanja u sestrinstvu – Sinj 2026.” u organizaciji Udruge medicinskih sestara/tehničara i drugih radnika u zdravstvu Domovinskog rata.

Spomen-ploča posvećena je svim zdravstvenim djelatnicima koji su u najtežim ratnim okolnostima liječili i zbrinjavali ranjenike, civile i branitelje, često riskirajući vlastite živote. Tijekom ratnih godina, a osobito na početku veliko srpske agresije na Sinj i mjesta Cetinske krajine, samostanske prostorije služile su kao privremeni bolnički prostor nakon što je dio sinjskog Doma zdravlja zbog svakodnevnog granatiranja bio izmješten na sigurniju lokaciju.

Svečanosti su nazočili brojni zdravstveni djelatnici iz vremena Domovinskog rata s područja

Sinja i Cetinske krajine, među kojima su bili gvardijan i rektor Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske fra Marinko Vukman, župnik fra Antonio Mravak, gradonačelnik Sinja Miro Bulj, savjetnica ministrica zdravstva za sestrinstvo Snježana Krpeta, zamjenik ravnatelja KBC-a Split dr. Marko Jukić, predsjednica Udruge medicinskih sestara/tehničara i drugih radnika u zdravstvu Domovinskog rata Ljerka Pavković te general-bojnik Boris Zdilar.

Glavna sestra tadašnjeg sinjskog Doma zdravlja Mira Talaja prisjetila se ratnih dana 1991. godine kada je Sinj bio izložen neprekidnim napadima i granatiranjem. Istaknula je kako su granate pale i na zgradu Doma zdravlja, zbog čega je dio bolničkih odjela premješten u prostorije samostana. „U samostanu su bili smješteni kirurgija i druge zdravstvene usluge. Franjevci su nam tada pružali svu moguću pomoć i potporu, a njihova humanost i blizina narodu ostali su trajno upamćeni” – kazala je Mira Talaja.

Gradonačelnik Sinja Miro Bulj naglasio je važnost očuvanja uspomene na zdravstvene djelatnike čiji je doprinos tijekom Domovinskog rata bio nemjerljiv.

„Ova ploča trajni je znak zahvalnosti ljudima koji su u najtežim trenucima spašavali živote i pomagali hrvatskom narodu. Uloga zdravstvenih djelatnika, kao i sinjskih fratara koji su uvijek bili uz svoj narod, ne smije biti zaboravljena”, poručio je Bulj. Dodao je kako je zagovor Čudotvorne Gospe Sinjske bio simbol duhovne snage i nade stanovnicima Cetinske krajine tijekom ratnih godina.

Molitvu i blagoslov predvodio je fra Marinko Vukman, koji je istaknuo kako će spomen-ploča ostati trajni podsjetnik na žrtvu svih koji su sudjelovali u obrani Hrvatske. „Ova ploča svjedoči vremenu Domovinskog rata i ljudima koji su dali svoje zdravlje, trud i živote za slobodu domovine – od branitelja do zdravstvenih djelatnika i svih koji su pomagali narodu u ratnim okolnostima” – rekao je gvardijan.

Održan peti, jubilarni kongres *Dani duhovne baštine marijanskih svetišta*

Peti, jubilarni kongres Dani duhovne baštine marijanskih svetišta, okupio je i ove godine svećenike, teologe, etnologe, antropologe, arheologe te kulturne i turističke djelatnike koji su podijelili svoja iskustva i spoznaje o značaju marijanskih svetišta u očuvanju i promicanju duhovne baštine te promišljanja o suživotu s vjerskim turizmom. U tri dana kongresa mogli smo poslušati inspirativna predavanja i predstavljanja marijanskih svetišta iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Egipta i Izraela, sudjelovati u okruglom stolu, svetim misama, obilascima sinjskih muzeja, nazočiti predstavljanju knjižice i glazbenom nastupu, ali i hodočastiti dionicom Staze Gospi Sinjskoj i posjetiti Solin.

Cjelokupni sadržaj kongresa produbio je razumijevanje štovanja Blažene Djevice Marije postavši tako snažan podsjetnik na snagu i ljepotu Gospine milosti i prisutnosti u životima vjernika. Kongres je započeo 16. travnja svetom misom u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske, a 17. travnja priznati stručnjaci iznosili su spoznaje o značaju i važnosti očuvanja duhovnosti svetišta, složenosti znanstvenog rada na valorizaciji i očuvanju postojeće sakralne baštine, istraživanju bitnih povijesnih odrednica te štovanju Majke Božje i u drugim tradicijama, promoviranju te prezentaciji sakralne baštine u svrhu razvoja i očuvanja lokalnog identiteta i kulture. Kongres je tako bio mjesto razmjene iskustava, stjecanja i dijeljenja novih spoznaja i znanja, međukulturnih i međureligijskih dijaloga.

Nakon pozdravnih govora Monike Vrgoč, direktorice TZGS, Mira Bulja, gradonačelnika grada Sinja, Blaženka Bobana, župana Splitsko – dalmatinske županije, don Ivana Bodrožića, dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu, fra Joze Grbeše, provincijala Hercegovačke franjevačke provincije (videoporukom), nazočnima se obratio fra Marinko Vukman, upravitelj Svetišta i rektor bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske, koji je potom i predvodio molitvu za uspješan rad kongresa.

Program, koji su moderirali izv.prof. dr.sc. fra Domagoj Runje i Branimir Romac prof., započeo je izlaganjem prof.dr.sc. don Ivana Bodrožića na temu Gospino štovanje u Efezu, o održavanju Efeškog sabora 431. godine, tragom teologije Efeškoga sabora cijela je Crkva nastavila intenzivno častiti Mariju, što je utjecalo na izgradnju crkava i razvoj crkvene umjetnosti, te o posljednjim ovozemaljskim godinama Majke Božje, mjestu njezina preminuća i uznesenja u nebo, dok je dr.sc. Vinicije B. Lupis izlagao na teme: Kult armenskih Gospi u Carigradu i Bugarskoj te Armenska crkva u Libanonu i to kroz prizmu stapanja stilova, izrade umjetnina za druge kršćanske denominacije uz sagledavanje pojave periferijske umjetnosti kršćanskih naroda pod osmanlijskom vlasti.

Potom je Fr. Markos Alorshalemy Ne Edvard Marey Shehta Hanna, predstavnik egipatske Koptske Crkve, održao predavanje o Blaženoj Djevici Mariji u Koptskoj Crkvi, istaknuvši posebice bijeg u Egipat kao i ukazanja Blažene Djevice Marije i svjedočanstva o njima. Uslijedilo je predavanje prof. dr.sc. Viktora Nedeskog s Pravoslavnog fakulteta „Sveti Klement Ohridski” – Sveučilište Sv. Ćirila i Metoda iz Skopja (Sjeverna Makedonija), o Bogorodici Perivlepti u Ohridu, marijanskom svetištu istočne kršćanske tradicije. Kroz izlaganje razmatra povijesni razvoj, teološko značenje i kulturnu važnost Bogorodice Perivlepte, ističući njezino mjesto u kontekstu istočnokršćanske marijanske tradicije i europske kulturne baštine. Ron Peled, direktor Ramla muzeja i gradskog odjela za turizam, licencirani turistički vodič i doktorand na Sveučilištu Haifa (Izrael), izlagao je na temu ranokršćanskih Marijinih svetišta u Izraelu, s fokusom na njihove lokacije, tradiciju, religijski značaj, utjecaj u oblikovanju kršćanske memorije i prinos razvoju štovanja Marije u Jeruzalemu. Zatim je fra Zvonimir Pavičić, župnik Župe Međugorje (BiH) izlagao na temu „Kraljica Mira, Međugorje mjesto Gospine milosti”, istaknuvši hodočasnike u Međugorju,

kao i Međugorje kao mjesto molitve, ispovjedi i svjedočanstava.

Nalazimo se u godini sv. Franje i slavimo osamsto godina od njegova preminuća, stoga je fra Zoran Kutleša, gvardijan Franjevačkog samostana sv. Frane u Imotskom, govorio o samostanu sv. Frane i štovanju Gospe od Anđela. Dr.sc. Juraj Belaj, s Instituta za arheologiju u Zagrebu, izlagao je o Templarskoj crkvi, odnosno o rezultatima arheoloških istraživanja crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u selu Gora na Banovini, koju su templarski francuski majstori sagradili na mjestu starije romaničke crkve. Godine 2012. proglašena je Marijanskim svetištem Sisačke biskupije

dekretom sisačkog biskupa mons. Vlade Košića, te je nakon razornog potresa 2020. obnovljena. Anita Librenjak, arheologinja i povjesničarka umjetnosti iz Muzeja Cetinske krajine u Sinju, izlagala je na temu „Likovno naslijeđe sakralnog prostora bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske, harmonija impresija i kontrasta“. Izlaganje je obuhvatilo interpretaciju povijesnog i suvremenog likovnog naslijeđa sakralnog prostora bazilike povezujući izvorne, arhitektonske i umjetničke slojeve s likovnim ostvarenjima 20. i 21. stoljeća koja su unijela moderniji izričaj i prostornu dinamiku unutar ranije barokne kulturne baštine, predstavljajući današnje vrijedno povijesno i kulturno sakralno naslijeđe svetišta.

Nakon svih izlaganja uslijedio je okrugli stol, koji su pripremile voditeljica projekta MARIKULT (podržan od NextGeneration EU), prof. dr.sc. Valerija Kovač i suradnica na projektu nasl.doc. dr.sc. Mirela Hrovatin. Sudjelovali su Ron Peled, fra Domagoj Runje, časna sestra Valerija Kovač, Mirela Hrovatin – moderatorica, Viktor Nedeski, fra Zoran Kutleša, Fr. Markos Alorshalemy Ne Edvard Marey Shehta Hanna i Monika Vrgoč na temu „Hodočasnik i/ili turist: perspektive posjetitelja marijanskih svetišta”.

U poslijepodnevnom programu sudionici kongresa obišli su zbirke franjevačkog samostana, kroz koje ih je proveo fra Gabrijel Hrvatin Jurišić,

nakon čega je uslijedilo razgledavanje postava Muzeja Sinjske alke, pod vodstvom fra Domagoja Runje i Tomislava Barhanovića, kustosa muzeja.

Euharistijsko slavlje u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske predvodio je fra Bojan Rizvan, župnik Župe Presvetog Srca Isusova u Zadru, u koncelebraciji s fra Marinkom Vukmanom i fra Andrijom Bilokapićem, župnim vikarom Župe Presvetog Srca Isusova. Tijekom svete mise pjevali su Pučki pivači KBF- a.

Nakon svete mise, u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske, predstavljena je knjiga „Majčina riječ” autora fra Andrije Bilokapića. Knjigu su predstavili fra Jozo Grbeš, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije te priređivač knjige fra Bojan Rizvan i nakladnik Vedran Vidović, koji je uz fra Marinka Vukmana i moderirao program.

Nakon predstavljanja knjige uslijedio je prigodni koncert Pučkih pivača KBF-a sa Sveučilišta u Zagrebu, pod ravnanjem maestra Joška Čalete, s vrhunskim izvedbama posvećenim štovanju Blažene Djevice Marije.

Završni dio kongresa uslijedio je u subotu 18. travnja, hodočašćem iz Sinja do Čitluka i crkve sv. Frane. Fra Marinko Vukman udijelio je blagoslov hodočasnicima koji su predvođeni fra Domagojem Runjom uz molitvu krenuli na hod od bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske stazom do Čitluka. Obišli su i Djevojačko groblje u Čitluku o kojem je govorio fra Domagoj Runje. Po dolasku u crkvu sv. Frane i nakon dobrodošlice fra Mate Matića, povjesničar Stjepan Marković, prof. održao je predavanje o lokalitetima Aequum i Čitluk. Nakon toga je uslijedilo euharistijsko slavlje, predvođeno fra Domagojem Runjom.

U nastavku programa sudionici kongresa obišli su Prasvetište Gospe od Otoka u Solinu, crkvu Svete Obitelji, crkvu sv. Petra i Mojsija (Šuplju crkvu) i lokalitet Manastirine, povodom obljetnice preminuća kraljice Jelene i krunidbe kralja Dmitra Zvonimira, uz voditelja Marija Matijevića, voditelja JUUK Zvonimir iz Solina.

Uspjeh ovogodišnjeg jubilarnog petog kongresa Dani duhovne baštine marijanskih svetišta, rezultat je posvećenosti i napora koji su uložili brojni pojedinci i institucije. Kroz ovaj kongres svjedočili smo snazi međusobne podrške, dijeljenju znanja i iskustava te nadahnuću koje nam donosi zajedništvo. Od srca zahvaljujemo svima koji su pridonijeli da se ovaj Kongres uspješno održi.

Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske dobilo defibrilator – vrijedan dar Kluba Sinjana u Zagrebu

Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske postalo je sigurnije mjesto za brojne vjernike, hodočasnike i posjetitelje zahvaljujući vrijednoj donaciji prijenosnog automatskog vanjskog defibrilatora (AED), medicinskog uređaja koji može spasiti život u slučaju iznenadnog srčanog zastoja.

Ovaj vrijedan dar Svetištu je uručilo zavičajno društvo "Klub Sinjana u Zagrebu", potvrđujući još jednom svoju trajnu povezanost s rodnim krajem i Svetištem Čudotvorne Gospe Sinjske.

Defibrilator predstavlja iznimno važan dio opreme za pružanje prve pomoći jer omogućuje brzu reakciju u kritičnim trenucima prije dolaska hitne medicinske službe. Pravodobna upotreba ovog uređaja može značajno povećati izgleda za preživljavanje osobe koja doživi iznenadni srčani zastoj.

Ova donacija od posebne je važnosti za Svetište u kojem tijekom cijele godine boravi velik broj ljudi. Na tjednoj razini, a osobito tijekom vikenda,

kroz Svetište prođu stotine domaćih vjernika, hodočasnika i turista. Broj posjetitelja posebno se povećava tijekom srpnja i kolovoza, u vrijeme pripreme za svetkovinu Velike Gospe. Tijekom devetnice Gospi Sinjskoj i na samu svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Svetište pristigne više od sto tisuća hodočasnika iz svih krajeva Hrvatske i inozemstva. Upravo zbog tako velikog broja okupljenih, dostupnost defibrilatora predstavlja dodatnu razinu sigurnosti te omogućuje brzu i učinkovitu intervenciju u slučaju hitnih zdravstvenih situacija.

Iz Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske iskreno zahvaljuju Klubu Sinjana u Zagrebu na ovoj plemenitoj i vrijednoj donaciji. Ovaj dar nije samo doprinos sigurnosti svih koji dolaze u Svetište, nego nosi i snažnu simboličku poruku zajedništva, solidarnosti i trajne povezanosti Sinjana i Cetinjana koji žive u Zagrebu sa svojim rodnim krajem i nebeskom zaštitnicom – Čudotvornom Gospom Sinjskom.

Prijavljene hodočasničke i druge grupe koje su posjetile Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske

Dan	Hodočasnici - grupe	Broj sudionika
8. ožujka	Župa Presek-Vrbovec	
8. ožujka	Župa Siget-Zagreb	200
13. ožujka	OŠ Vrgorac	50
15. ožujka	Hodočasnici iz Zagreba	50
21. ožujka	Hodočasnici s otoka Ugljana	100
21. ožujka	Hodočasnici iz Karlovca	54
29. ožujka	Hodočasnici iz Zagreba	56
8. travnja	OŠ August Šenoa-Zagreb	80
11. travnja	Hodočasnici iz Zadra	60
11. travnja	OŠ Udbina	14
11. travnja	Dječji zbor Župe sv. Ante Knin	40
12. travnja	Hodočasnici iz Zagreba	60
14. travnja	Učenci iz Dubrovnika	60
15. travnja	OŠ Gripe-Split	54
16. travnja	Mladi iz Boke Kotorske	50
17. travnja	Hodočasnici iz Poljske	50
17. travnja	Učenici iz Trogira	70
18. travnja	Učenici iz Bedenice	50
19. travnja	Hodočasnici iz Virovitice	50
19. travnja	Hodočasnici iz Osijeka	10
19. travnja	Hodočasnici iz Karlovca	55
19. travnja	Hodočasnici iz Zagreba	50
20. travnja	OŠ Stankovci	100
22. travnja	Hodočasnici iz Filipina	23
25. travnja	Hodočasnici iz Vinkovaca i Cerne	55
26. travnja	Hodočasnici iz Garešnice	50
26. travnja	Hodočasnici iz Gospića	40
26. travnja	Hodočasnici iz Zagreba	60
26. travnja	Hodočasnici iz Rijeke	60
26. travnja	Hodočasnici iz Karlovca	50
4. svibnja	Učenici iz OŠ Kupres	100
5. svibnja	Učenici iz Šibenika	40
5. svibnja	Učenici iz Kaštel Sućurca	100
6. svibnja	OŠ Župa Dubrovačka	120
7. svibnja	Učenici iz Zagreba	60
8. svibnja	Hodočasnici iz Cerne	60
10. svibnja	Hodočasnici iz Zadra	50

Dan	Hodočasnici - grupe	Broj sudionika
10. svibnja	Hodočasnici iz Zagorja	60
10. svibnja	Hodočasnici iz Siska	50
10. svibnja	Hodočasnici iz Novog Vinodolskog	40
10. svibnja	Hodočasnici iz Rijeke	50
12. svibnja	Učenici OŠ Kistanje	50
13. svibnja	Učenici iz Trogira	45
14. svibnja	Učenici iz Šibenika	40
15. svibnja	Hodočasnici iz Rijeke	50
15. svibnja	Učenici iz Zadra	50
15. svibnja	Hodočasnici iz San Francisca-SAD	40
18. svibnja	Učenici iz Mostara	100
18. svibnja	Učenici iz Stoca	75
18. svibnja	Učenici iz Makarske	45
20. svibnja	Učenici iz Hrvatskog Zagorja	40
21. svibnja	Učenici iz Biograda na Moru	55
21. svibnja	Učenici iz Metkovića	50
22. svibnja	Učenici iz Šibenika	45
22. svibnja	Učenici iz Blata na Korčuli	50
22. svibnja	Učenici iz Koprivnice	40
22. svibnja	Hodočasnici iz Zagreba	50
23. svibnja	Hodočasnici iz Zadra	70
24. svibnja	Hodočasnici iz Zagreba	50
24. svibnja	Hodočasnici iz Karlovca	54
24. svibnja	Hodočasnici iz Velike Ludine	50
24. svibnja	Hodočasnici iz Kutine	100
26. svibnja	Učenici OŠ Drniš	50
29. svibnja	Veteranski centar-Sinj	40
30. svibnja	Hodočasnici iz Našica	50
30. svibnja	Hodočasnici iz Zagreba	35
30. svibnja	Mješoviti zbor Župe sv. Nikole - Metković	30
31. svibnja	Hodočasnici iz Rijeke	50
5. lipnja	Hodočasnici iz Kanade i SAD-a	50
14. lipnja	Hodočasnici iz Zadra	30
14. lipnja	Hodočasnici iz Zagreba	60
20. lipnja	Hodočasnici iz Slavonije	150
20. lipnja	Hodočasnici iz Poljske	40
20. lipnja	Hodočasnici iz Vrgorca	50
22. lipnja	Hodočasnici Župe Meterize-Šibenik	50
22. lipnja	Hodočasnici iz Zagreba	120
30. lipnja	Učenici srednje škole Glina	50
6. srpnja	Hodočasnici iz Poljske	50
9. srpnja	Hodočasnici iz Poljske	50
11. srpnja	Veteranski centar-Sinj	50

SVETIŠTE I BAZILIKA ČUDOTVORNE GOSPE SINJSKE

„Kraljice Franjevačkog reda, moli za nas!“

JUBILARNA GODINA 800. OBLJETNICE SV. FRANJE ASIŠKOG

PROSLAVA VELIKE GOSPE - 2026.

UOČNICA VELIKE GOSPE:

Petak, 14. kolovoza 2026.

RASPORED SVETIH MISA U SVETIŠTU:

6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 18, 21 sat

8 sati: sv. Misa na Gradu, predsjedja fra Marko Pudar

18 sati: Sv. Misa na Trgu dr. Franje Tuđmana,
predsjedja fra Massimo Fusarelli,
generalni ministar Reda manje braće (OFM)

21 sat: sv. Misa u Svetištu, predsjedja fra Tomislav Šanko

RASPORED ISPOVIJEDANJA: Od 5:00 - 12:30 | 14:30 - 21:30 sati

BDJENJE NA GRADU:

Petak, 14. kolovoza od 22:00-6:00 sati

SVETKOVINA VELIKE GOSPE:

Subota, 15. kolovoza 2026.

RASPORED SVETIH MISA U SVETIŠTU:

4, 5, 6, 7, 8, 15, 16, 18, 21 sat

4 sata: sv. Misa zornica, predsjedja fra Antonio Mravak

7 sati: sv. Misa na Gradu, predsjedja fra Šimun Suton

9:30 sati: Procesija i sv. Misa na Trgu dr. Franje Tuđmana,
predsjedja mons. Zdenko Križić,
nadbiskup Splitsko-makarske nadbiskupije

18 sati: sv. Misa na Trgu dr. Franje Tuđmana,
predsjedja fra Siniša Balajić, provincijal

21 sat: sv. Misa u Svetištu, predsjedja fra Šimun Markulin

RASPORED ISPOVIJEDANJA: Od 3:00 - 12:30 | 14:30 - 21:30 sati

MISA ZAHVALNICA NA GRADU:

Nedjelja, 16. kolovoza 2026.

7 sati: sv. Misa na Gradu, predsjedja fra Marinko Vukman

POSVETA DJECE GOSPI SINJSKOJ:

Nedjelja, 23. kolovoza 2026.

18 sati: sv. Misa u Svetištu, predsjedja fra Valentin Radaš

SVETIŠTE I BAZILIKA ČUDOTVORNE GOSPE SINJSKE, Fratarski prolaz 4, SINJ

SVETIŠTE I BAZILIKA ČUDOTVORNE GOSPE SINJSKE

„Kraljice Franjevačkog reda, moli za nas!“

JUBILARNA GODINA 800. OBLJETNICE SV. FRANJE ASIŠKOG

DEVETNICA I HODOČAŠĆA ČUDOTVORNOJ GOSPI SINJSKOJ - 2026.

DEVETNICA VELIKOJ GOSPI: Od 6.-14. kolovoza:

SVETE MISE U SVETIŠTU:

6 sati - Misa zornica

7 sati - Zavjetna misa

9 sati - Hodočasnička misa

18:20 sati - Gospina krunica i molitva Devetnice

19 sati - Večernja misa

DEVETNICOM PREDSEDJAJU:

don Milan Ivančević, don Antun Sente

fra Zlatko Vlahek, fra Tomislav Šanko

SVETA ISPOVIJED U SVETIŠTU:

Od 5:30-12:00 | 17:30-20:00 sati

800
FRANJO

JUBILARNA GODINA 800. OBLJETNICE
SV. FRANJE ASIŠKOG

ZAVJETNE MISE ŽUPE GOSPE SINJSKE:

Četvrtak, 6. kolovoza u 7 sati: GLAVICE

Petak, 7. kolovoza u 7 sati: BRNAZE

Subota, 8. kolovoza u 7 sati: RADOŠIĆ

Ponedjeljak, 10. kolovoza u 7 sati: LUČANE

Utorak, 11. kolovoza u 7 sati: KARAKAŠICA I SUHAČ

Srijeda, 12. kolovoza u 7 sati: ČITLUK I JASENSKO

Četvrtak, 13. kolovoza u 7 sati: SINJ I PODVAROŠ

HODOČAŠĆA I SLAVLJA U ČAST GOSPE SINJSKE:

Subota, 25. srpnja:

10 sati: DUBRAVA I GORNJE SITNO

Petak, 31. srpnja:

10:30 sati: "XII. REGIONALNO HODOČAŠĆE HRVATSKE VOJSKE, POLICIJE I BRANITELJA"

Subota, 1. kolovoza:

10:30 sati: DAN DUHOVNIH ZVANJA CETINSKE KRAJINE

Nedjelja, 2. kolovoza:

8 sati: DICMO, SIČANE, KRŠVAR, ERCEGOVCI | 9:30 sati: TRILJ, VEDRINE, KOŠUTE, VOJNIĆ, GARDUN

11:30 sati: MISA ZA ALKARE I VITEŠKO ALKARSKO DRUŠTVO

Srijeda, 5. kolovoza:

10 sati: MISA ZA DOMOVINU - „DAN POBJEDE I DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI“

Četvrtak, 6. kolovoza:

9 sati: OTOK - UDOVIČIĆ | 19 sati: SV. ANTE-KNIN

20:30 sati: "17. FESTIVAL MARIJANSKE PJESME KLAPE GOSPI SINJSKOJ"

Petak, 7. kolovoza:

9 sati: GALA - GLJEV | 19 sati: RAVNE NJIVE - SPLIT, BRDA - SPLIT

Subota, 8. kolovoza:

9 sati: BAJAGIĆ, OBROVAC SINJSKI, ČAČIJIN DOLAC, PRIORICA,

9 sati: KAŠTEL STARI, RADUN, DUGI RAT, JASENICE

Nedjelja, 9. kolovoza:

6 sati: HODOČAŠĆE MLADIH SPLITSKO-MAKARSKE NADBISKUPIJE

8 sati: MISA ZA ALKARE NA GRADU - „III. SINJSKA ALKA“ | 10 sati: HODOČAŠĆE RAME

Ponedjeljak, 10. kolovoza:

9 sati: TURJACI, PUJANKE - SPLIT, PRIKO - OMIŠ

Utorak, 11. kolovoza:

9 sati: DRNIŠ, GRAB, JABUKA, VELIĆ, RUDA, VRPOLJE, ČAČVINA | 19 sati: ŠUBIČEVAC-ŠIBENIK

20:30 sati: "Koncert duhovne glazbe "Ususret Majci"

Srijeda, 12. kolovoza:

9 sati: UGLJANE, ČAPORICE, STRMENDOLAC, NOVA SELA, TIJARICA, KAMENSKO, VOŠTANE, ROŽE

9 sati: SVETI MIHOVIL - OMIŠ | 19 sati: VISOKA - SPLIT

Četvrtak, 13. kolovoza:

9 sati: VRLJIKA, HRVACE, POTRAVLJE, SATRIĆ, MAJKOVO, BITELIĆ, ZASIOK, DABAR, VUČIPOLE, RUMIN, ZELOVO

Nedjelja, 23. kolovoza:

7 sati: MRAVINCE, KUČINE

ŽUPNIK

FRANJO
KOTARAS

1908 - 1977

GODINI TRAGAR
ZA ROGA NAROD
I DOMOVINE
HRVATSKU